

T.C.

UFUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
PSİKOLOJİ BİLİM DALI

**EVLİ ÇİFTLERDE EŞLER ARASINDA ALGILANAN
KİŞİLİK BENZERLİĞİNİN EVLİLİK UYUMU VE EVLİLİK
DOYUMUYLA İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Özgür Seyfi DENLİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Prof. Dr. Orhan AYDIN

ANKARA, 2016

**EVLİ ÇİFTLERDE EŞLER ARASINDA ALGILANAN KİŞİLİK
BENZERLİĞİNİN EVLİLİK UYUMU VE EVLİLİK DOYUMUYLA
İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**

Özgür Seyfi DENLİ

Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Psikoloji Anabilim Dalı

Psikoloji Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2016

KABUL VE ONAY

Özgür Seyfi DENLİ tarafından hazırlanan "Evli Çiftlerde Eşler Arasında Algılanan Kişilik Benzerliğinin Evlilik Uyumu ve Evlilik Doyumuyla İlişkisinin İncelenmesi" başlıklı bu çalışma, 15/03/2016 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Prof. Dr. Orhan AYDIN (Danışman)

Üye: Doç. Dr. Ayda BÜYÜKŞAHİN SUNAL

Üye: Yrd. Doç. Dr. Eda KARACAN

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

T.C.
UFUK ÜNİVERSİTESİ
Prof. Dr. Mehmet TOMANBAY
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Ufuk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin 2 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

07/03/2016

Özgür Seyfi DENLİ

TEŞEKKÜR

Layıkıyla bitirmeyi istediğim ve nihayetinde tamamlamış olduğum yüksek lisans tezimin verdiği sevinci ve gururu yaşamamı sağlayan ve bu süreçte desteğini esirgemeyen herkese sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Öncelikle tez öncesinde ve sırasında engin bilgi birikimiyle yoluma ışık tutan, deneyim kazanmamı sağlayan, cana yakınlığı ve sabrıyla desteğini hiç esirgemeyen Tez Danışmanım Sayın Prof. Dr. Orhan AYDIN'a teşekkürü bir borç biliyorum. Tez savunmamda yer alan ve tezi titizlikle inceleyen, değerlendirmeleri, yorumları ve önerileriyle de ilerleyişime katkı sağlayan Sayın Yrd. Doç Dr. Eda KARACAN'a ve Sayın Doç. Dr. Ayda BÜYÜKŞAHİN SUNAL'a teşekkür ediyorum.

Gerek yüksek lisans eğitimi sürecimde gerek tez sürecimde kahrımı en çok çeken, her konuda destek sağlayan, ilgisi ve sevgisiyle yaşamıma anlam katan biricik eşim Özge DENLİ'ye sonsuz teşekkür ediyorum. Ayrıca eğitim hayatım boyunca dualarını ve desteklerini her zaman hissettiğim anneme, babama, ablama ve kardeşime teşekkürlerimi sunuyorum. İş yerimde desteğini esirgemeyen arkadaşlarımın yanı sıra bu çalışmaya katılan ve sabırla anketleri dolduran katılımcılara da desteklerinden dolayı çok teşekkür ediyorum.

Özgür Seyfi DENLİ

ÖZET

DENLİ, Özgür Seyfi. Evli Çiftlerde Eşler Arasında Algılanan Kişilik Benzerliğinin Evlilik Uyumu ve Evlilik Doyumuyla İlişkisinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2016

Bu araştırma evli çiftlerde algılanan kişilik benzerliği ile evlilik uyumu ve doyum arasındaki ilişkilerin incelenmesi amacıyla yürütülmüştür. Bunun yanı sıra, yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, evlenme biçimi, evlilik süresi, çocuk sahibi olma gibi demografik değişkenlerin evlilik uyumu ve evlilik doyumuyla arasındaki ilişkiler de incelenmiştir.

Araştırma Ankara ve İzmir illerinde yaşayan ve yaşları 21 ile 63 arasında değişen 78 kadın ve 71 erkek, toplam 149 evli katılımcı ile yürütülmüştür. Veri toplama araçları olarak İlişki Doyum Ölçeği (Hendrick, 1998), Çiftler Uyum Ölçeği (Spainer, 1976), Beş Faktör Envanteri (Benet-Martinez ve John, 1998) ile bir bilgi formundan yararlanılmıştır. Katılımcıların veri toplama araçlarından aldıkları puanlar ile bilgi formuna verdikleri yanıtlar t testi, tek yönlü ANOVA, pearson korelasyonu ve aşamalı regresyon kullanılarak analiz edilmiştir.

Korelasyon analizlerinin sonuçları katılımcıların beş faktör kişilik boyutlarının tümünde algıladıkları benzerlik ile evlilik uyumu ve evlilik doyumları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunduğunu göstermiştir. Ancak, beş kişilik boyutunda algılanan benzerliklerin evlilik uyumu ve doyumunun yordanmasına yaptıkları katkıları belirlemek amacıyla yapılan aşamalı regresyon analizleri evlilik doyumunun yordanmasına sadece dışadönüklük boyutunda algılanan benzerliğin, evlilik uyumunun yordanmasına ise dışadönüklük ve özdisiplin boyutlarında algılanan benzerliklerin anlamlı düzeyde katkı yaptığını göstermiştir.

Demografik değişkenlere ilişkin analizlerin sonuçları çocuk sahibi olmayan katılımcıların hem evlilik doyumlarının hem de evlilik uyumlarının çocuk sahibi olan katılımcılardan daha yüksek olduğunu göstermiştir. Ayrıca, üniversite mezunu olmayan

katılımcıların evlilik doyumlarının üniversite mezunu olan katılımcılardan yüksek olduğu, ancak bu iki grup katılımcının evlilik uyumları arasında anlamlı bir farkın olmadığı görülmüştür. Yaş, cinsiyet, evlilik süresi ve evlenme biçimi ile evlilik doyumu ve evlilik uyumu arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır.

Eğitim düzeyi değişkeni ile evlilik uyumu ve evlilik doyumu arasındaki ilişki tek yönlü varyans analizi ile belirlenmiştir. Bu analiz sonucunda, eğitim düzeyi ile evlilik doyumu arasında negatif yönde bir ilişki bulunurken eğitim düzeyi ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. “Çocuk sahibi olma” ve “evlenme biçimi” değişkenlerine göre gruplanan katılımcıların aldıkları puanlar t testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre çocuk sahibi olma ile evlilik uyumu ve evlilik doyumu puanları arasında negatif yönde bir ilişki bulunurken evlenme biçimiyle evlilik uyumu ve evlilik doyumu puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Anahtar Kelimeler

Evlilik Doyumu, Evlilik Uyumu, Algılanan Kişilik Benzerliği,

ABSTRACT

DENLİ, Özgür Seyfi. Perceived Personality Similarity and Marital Adjustment and Satisfaction among Married Couples, Master Thesis, Ankara, 2016

The main purpose of the present study was to examine the relationships between perceived personality similarity and marriage adjustment and satisfaction among married couples. The secondary aim was to investigate the associations of marriage adjustment and satisfaction with such demographics as age, gender, having children, duration of marriage, educational level and type of marriage.

Participants were 78 married women and 71 married man, ranging from 21 to 63 years of age from Ankara and İzmir regions. Relationship Satisfaction Scale (Hendrick, 1998), Dyadic Adjustment Scale (Spainer, 1976) and Big Five Inventory (Benet-Martinez and John, 1998) together with a demographic information form were used for data collection. Data were analyzed using t test, one way ANOVA, Pearson correlation coefficient and step-wise regression.

Correlational analysis showed that marital satisfaction and marital adjustment were significantly and positively correlated with perceived similarity on all of the five personality dimensions. However, results of step-wise regression analysis indicated that only perceived similarity on extroversion made significant and independent contribution to predicting marital satisfaction while perceived similarity on extroversion and conscientiousness dimensions made significant contributions to marital adjustment.

Analyses related to demographic variables showed that participants with children were less satisfied with and less adjusted to their marriage. Marital satisfaction level of non-university graduate participants was higher than that of university graduate participants, although marital adjustment level of these two groups did not differ significantly. Marital satisfaction and marital adjustment were not found to be related with age, gender, duration of marriage and type of marriage.

Keywords

Marital satisfaction, Marital Adjustment, Perceived personality Similarity

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM.....	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar VE ŞEKİLLER DİZİNİ.....	x
ÖNSÖZ	xi
BÖLÜM I	1
GİRİŞ	1
I.1. Evlilik.....	3
I.1.1. Evlilik Doyumu	5
I.1.1.1. Evlilik Doyumunu Açıklayan Kuramlar	6
I.1.1.2. Evlilik Doyumuna İlişkin Görgül Çalışmalar	10
I.1.1.2.1. Evlilik Doyumu ile Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkiler.....	11
I.1.1.2.2. Kişilik Benzerliği ile Evlilik Doyumu	17
I.1.1.2.2.1. Beş Faktör Kişilik Modeli	18
I.1.1.2.2.2. Kişilik Benzerliği ile Evlilik Doyumu Arasındaki İlişkileri İnceleyen Görgül Araştırmalar.....	21
I.1.2. Evlilik Uyumu	24
I.1.2.1. Evlilik Uyumunu Açıklayan Kuramlar	25
I.1.2.2. Evlilik Uyumuna İlişkin Görgül Çalışmalar.....	26
I.1.2.2.1. Evlilik Uyumu ile Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkiler.....	27
I.1.2.2.2. Kişilik Benzerliği ile Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkileri İnceleyen Görgül Araştırmalar.....	30
I.1.3. Araştırmanın Amacı.....	32
BÖLÜM II.....	36
YÖNTEM.....	36
2.1. Katılımcılar	36

2.2.Araştırmada Yer Alan Değişkenler.....	38
2.3. Veri Toplama Araçları	38
2.3.1. Bilgi Formu.....	38
2.3.2. İlişki Doyumu Ölçeği	38
2.3.3. Çiftler Uyum Ölçeği.....	39
2.3.4. Beş Faktör Envanteri.....	40
2.4.İşlem	40
BÖLÜM III.....	41
BULGULAR	41
3.1. Algılanan Kişilik Benzerliği, Evlilik Doyumu ve Evlilik Uyumunu Açısından Cinsiyet Farklılıklarına İlişkin Bulgular	41
3.2. Evlilik Doyumu ve Evlilik Uyumunda Yaş, Evlilik Süresi, Eğitim Düzeyi, Çocuk Sahibi Olma ve Evlenme Şekline Bağlı Farklılıklara İlişkin Bulgular.....	42
3.2.1. Evlilik Doyumu ve Evlilik Uyumunda Yaşa Bağlı Farklılıklar	42
3.2.2. Evlilik Doyumu ve Evlilik Uyumunda Evlilik Süresine Bağlı Farklılıklar	43
3.2.3. Evlilik Uyumunu ve Evlilik Doyumunda Eğitim Düzeyine Bağlı Farklılıklar	45
3.2.4. Evlilik Uyumunu ve Evlilik Doyumunda Çocuk Sahibi Olmaya Bağlı Farklılıklar	46
3.2.5. Evlilik Uyumunu ve Evlilik Doyumunda Evlenme Biçimine Bağlı Farklılıklar	46
3.3 Algılanan Kişilik Benzerliği ile Evlilik Doyumu ve Evlilik Uyumunu Arasındaki İlişkiler Konusundaki Bulgular	47
3.3.1 Algılanan Kişilik Benzerliği ile Evlilik Doyumu Arasındaki İlişkiler.....	48
3.3.2 Algılanan Kişilik Benzerliği ile Evlilik Uyumunu Arasındaki İlişkiler	50
BÖLÜM IV	52
TARTIŞMA.....	52
4.1. Demografik Değişkenler ile Evlilik Uyum ve Doyumu Arasındaki İlişkilere İlişkin Bulguların Tartışılması	53
4.1.1 Evlilik Doyumu ve Uyumunu ile Eşlerle Algılanan Kişilik Benzerliği Düzeylerinde Cinsiyete Bağlı Farklılıklar	53
4.1.2. Evlilik Doyumu ve Evlilik Uyumunda Yaşa Bağlı Farklılıklar	57
4.1.3. Evlilik Doyumu ve Evlilik Uyumunda Evlilik Süresine Bağlı Farklılıklar	58

4.1.4 Evlilik Doyumu ve Evlilik Uyumunda Eğitim Düzeyine Bağlı Farklılıklar	59
4.1.5. Evlilik Doyumu ve Evlilik Uyumunda Çocuk Sahibi Olamaya Bağlı Farklılıklar	61
4.1.6. Evlilik Doyumu ve Evlilik Uyumunda Evlenme Biçimine Bağlı Farklılıklar	62
4.2. Beş Faktör Kişilik Boyutlarında Algılanan Benzerlik ile Evlilik Doyumu ve Uyumu Arasındaki İlişkilerin Tartışılması	63
SONUÇ	71
SINIRLILIKLAR VE ÖNERİLER	73
KAYNAKÇA	74
EKLER	92
ÖZGEÇMİŞ	97

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 2.1 Katılımcıların araştırmada yer alan demografik değişkenlere göre dağılımları	37
Tablo 3.1 Kadın ve Erkek Katılımcıların Algılanan Benzerlik, Evlilik Doyumu ve Evlilik Uyumu Puanlarının Ortalama ve Standart Sapmaları ile İlgili t Test Sonuçları. 41	41
Tablo 3.2 Araştırmada Yer Alan Üç Yaş Grubundaki Katılımcıların Evlilik Doyumu ve Evlilik Uyumu Puanlarının Ortalama ve Standart sapmaları.....	42
Tablo 3.3 Katılımcıların Evlilik Uyumu ve Evlilik Doyumlarında Yaşa Bağlı Farklılıklara İlişkin Yönlü ANOVA Sonuçları	43
Tablo 3.4 Farklı Evlilik Süreleri İçerisinde Bulunan Katılımcıların Evlilik Doyumu ve Evlilik Uyumu Puanlarının Ortalama ve Standart sapmaları.....	44
Tablo 3.5 Evli Çiftlerin Evlilik Sürelerine Göre Evlilik Uyumu ve Evlilik Doyumuna İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları	44
Tablo 3.6 Eğitim Düzeyine Göre Katılımcıların Evlilik Uyumu ve Evlilik Doyumu Puanlarının Ortalama ve Standart Sapmaları ile t test Sonuçları.....	45
Tablo 3.7 Çocuk Sahibi Olma Durumlarına Göre Katılımcıların Evlilik Uyumu ve Evlilik Doyumu Puanlarının Ortalama ve Standart Sapmaları ile t test Sonuçları.....	46
Tablo 3.8 Evlenme Biçimlerine Göre Katılımcıların Evlilik Uyumu ve Evlilik Doyumu Puanlarının Ortalama ve Standart Sapmaları ile t test Sonuçları.....	47
Tablo 3.9 Katılımcıların Beş Kişilik Boyutunda Eşleriyle Algıladıkları Benzerlik Puanları ile Evlilik Doyumu ve Evlilik Uyumu Puanları Arasındaki Korelasyonlar	47
Tablo 3.10 Beş Kişilik Boyutunda Algılanan Benzerlik ve Evlilik Doyumu Puanlarının Ortalama ve Standart Sapmaları.....	49
Tablo 3.11 Beş Kişilik Boyutunda Algılanan Benzerliğin Evlilik Doyumunun Yordamasına İlişkin Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları.....	50
Tablo 3.12 Beş Kişilik Boyutunda Algılanan Benzerlik ve Evlilik Uyumu Puanlarının Ortalama ve Standart Sapmaları.....	50
Tablo 3.13 Beş Kişilik Boyutunda Algılanan Benzerliğin Evlilik Uyumunun Yordamasına İlişkin Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları.....	51

ÖNSÖZ

Aile kavramı, yapılan arkeolojik kazıların da desteği ile geçmiş binlerce yıl öncesine dayanan ve toplumun temel yapısını oluşturan önemli bir kavram olarak görülmektedir. Oluşturulmuş olan her bir aile kendinden sonraki nesil için temel oluştururken bir bakıma toplumun şekilcisi rolünü üstlenmektedir. Bu nedenle ailenin niteliği, işlevselliği ve sağlıklı bir şekilde devam etmesi sadece aile içerisindeki bireyler için değil aynı zamanda toplum için de önemli bir etkisi olduğu düşünülmektedir.

Aile unsurunu oluşturan en temel bağın evlilik ilişkisi olduğu düşünülmektedir. Evlilik bazı toplumlarda bir takım farklılıklar göstermesine rağmen genel olarak karşı cinsten olan iki kişinin toplum normlarına uygun bir şekilde birlikteliği olarak söylenebilir. Ailenin temeli olan evlilik ilişkisinin sağlıklı bir şekilde devam etmesi toplum adına önem arz ettiğinden araştırmalar evlilik ilişkisinin sağlıklı olabilmesinde rol oynayan değişkenlerde yoğunlaşmıştır. Evliliğin sağlamlılığını belirlemek adına ölçüt olarak evlilik doyumu, evlilik uyumu ve evlilik kalitesi gibi kavramlar ele alınmış olup bu kavramları etkileyen etmenler üzerinde çalışmalar yapılmıştır.

Yapılan bu çalışmada da evlilik doyumu ve evlilik uyumu kavramlarının demografik özellikler ve eşler arasında algılanan kişilik benzerliğine göre nasıl şekillenebileceği araştırılmış olup evliliği devam ettirmede hangi etmenlerin daha etkin bir rol oynadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Bu sayede evliliği negatif veya pozitif etkileyebilecek hususlarda farkındalığı arttırmak hedeflenmiştir.

BÖLÜM I

GİRİŞ

Sosyal bir varlık olan insanın diğer insanlarla olan ilişkileri doğumla birlikte başlar ve ömür boyu devam eder. Birçok araştırmacı ve kuramcı, insanın diğer insanlarla ilişki kurmasını bir istek ya da tercih olmaktan çok temel bir insan ihtiyacının tatminine yönelik eylemler olarak görmektedir (örn, Baumeister ve Leary, 1995; Maslow, 1968). Bu araştırmacı ve kuramcılara göre insanların diğer insanlarla birlikte olma ve onlarla anlamlı ve tatmin edici ilişkiler kurma çabalarının temelinde ait olma ihtiyacı olarak adlandırılan bu ihtiyaç yatmaktadır (Baumeister ve Leary, 1995; MacDonald ve Leary, 2005; Twenge ve Baumeister, 2005).

Ait olma ihtiyacının gücü ve dolayısıyla sosyal ilişkiler kurma istekliliği açısından bireysel farklılıklar bulunmakla birlikte, bu ihtiyaç tüm insanlarda bulunmaktadır. Bununla birlikte, insanların ilişkilerinde bir seçicilik de söz konusudur. İnsanlar, içine doğdukları ailenin üyesi olma ya da iş ilişkileri gibi zorunlu ilişkilerin dışındaki ilişkilerini herhangi biri ya da birileriyle değil, kendilerinin seçtikleri insanlarla kurmayı tercih ederler. Karşılıklı istek ve tercih temelinde kurulan ve karşılıklı bağımlılık, psikolojik ihtiyaçların karşılıklı olarak tatmini ve duygusal bağlanma gibi belirleyici özellikler taşıyan ilişkiler yakın ilişkiler olarak adlandırılmaktadır (Brehm, Kassin ve Fein, 2002). Yakın ilişkiler kavramı sözü edilen bu belirleyici özelliklerin bir ya da daha fazlasına sahip tüm ilişkileri kapsamakla birlikte, sosyal psikologlar yakın ilişkiler başlığı altında daha çok romantik ilişkiler ve romantik ilişkiler bağlamında ele alınan evlilik üzerinde durmaktadırlar (Brehm, Miller, Perlman ve Campbell, 2001).

Evlilik ilişkileri yaşam boyu sürme beklentisiyle kurulur. Bu beklentinin gerçekleşip gerçekleşmeyeceğini veya en azından ilişkinin sağlıklı bir biçimde devam edip etmeyeceğini belirleyen en önemli unsur, çiftler arasındaki uyum ve ilişkiden sağladıkları doyumdur. Eşler arasındaki uyum ve evlilikten sağlanan doyum bir yandan ilişkinin devam etmesine katkıda bulunurken, diğer yandan çiftlerin psikolojik ve fiziksel sağlığını olumlu yönde etkilemektedir (Bayraktaroğlu ve Çakıcı, 2013). Tam tersi olan uyumsuzluk veya çatışma ise eşlerin psikolojik olarak kendilerini ve

birbirlerini yıpratmalarına, fiziksel sağlık sorunu yaşamalarına ve ilişkinin sonlanmasına yol açabilmektedir. (Bayraktaroğlu ve Çakıcı, 2013).

Evlilik söz konusu olsun ya da olmasın romantik ilişkilerde yaşanan uyumsuzluk ve doyumsuzluklar her koşulda ilişki içindeki bireyler açısından bir sorun kaynağı olabilir. Ancak, evlilik ilişkilerinde yaşanan uyumsuzluk ve doyumsuzlukların ve bu nedenle gerçekleşen boşanmaların sadece çiftler açısından değil toplumsal açıdan da olumsuz sonuçlar doğurabilme potansiyeli vardır. Evlilik, bir ailenin meydana gelmesini ve sonraki neslin yetişmesini sağlayan en önemli ve en temel insan ilişkisidir (Larson ve Holman, 1994). Toplumsal yaşamın devamı ve bireylerin hayatlarını sağlıklı sürdürebilmesi için ailenin sürekliliği büyük önem taşımaktadır. Bireyler beslenme, bakım, sevgi gereksinimi, duygusal gelişim, psikolojik gelişim, eğitim, kültürel değerleri kazanma, sağlıklı zihinsel gelişimini sürdürme gibi temel ihtiyaçlarını aile içinde karşılar. Bu temel ihtiyaçların karşılanması yanında aile ortamında kurulan ilişkiler, bireyin sosyal becerilerinin ve kişiliğinin gelişmesini sağlayarak topluma hazırlanması ve uyum sağlamasını gerçekleştirmektedir (Erişti, 2010). Diğer yandan, evlilik içi çatışmalar ve boşanma, mal paylaşımı, çocukların vesayetini alma, evlilik nedeniyle akraba olmuş aileler arasında çatışmalar gibi birçok soruna kaynaklık edebilmektedir.

Pratikte doğurduğu sonuçlar nedeniyle evlilik uyumu ve doyumu akademik bir ilgi alanı olmanın yanı sıra uygulamacıların da dikkatini çeken bir konu olmuş ve romantik ilişkilerde ilişki doyumu ve uyumu ile ilişkili olabilecek değişkenleri belirlemeye yönelik çok sayıda kuramsal çalışma ve görgül araştırma yürütülmüştür (Feeney, 2002). Evlilik uyumu ve doyumu ile ilişkisi sıklıkla incelenen değişkenler arasında, eşler arasında kişilik benzerliği de yer almaktadır. Ancak, bu araştırmalar gözden geçirildiğinde çoğunlukla nesnel olarak saptanan ya da saptanmaya çalışılan kişilik benzerliğinin evlilik uyumu ve doyumunda oynadığı rol üzerinde durulduğu ve elde edilen bulgular arasında tam bir tutarlılığın bulunmadığı da görülmektedir. Nesnel kişilik benzerliğinin yanı sıra algılanan kişilik benzerliğinin de evlilik uyumu ve doyumunda rol oynayabileceği görüşünden hareketle yürütülen bu çalışmada, beş faktör kişilik kuramının öngördüğü kişilik boyutlarında algıladıkları benzerliklerin kişilerin

evlilik uyumu ve doyumunu yordamadaki rolü incelenmiştir. Bunun yanı sıra, yine araştırma bulguları arasında tutarsızlığın bulunduğu dikkate alınarak, bazı demografik değişkenlerin de evlilik uyumu ve doyumunu yordamadaki rolleri üzerinde de durulmuştur.

I.1. Evlilik

Tarihi çok eski dönemlere dayanan evlilik kavramı neredeyse dünyadaki tüm toplumlarda karşılığı bulunan evrensel bir olgudur. Geçmişten günümüze veya toplumlar arasında bazı farklılıklar olsa da evlilik ilişkisi genel olarak tüm dünyada geçerliliğini sürdürmektedir. İlgili literatürde değişik evlilik tanımları bulunmaktadır. Ancak, değişik biçimlerde ifade edilmelerine rağmen bu tanımların tümünde ortak olarak evliliğin bir kadın ve bir erkek arasında toplumsal kurallara uygun biçimde kurulan bir ilişki olduğuna ve bu ilişkinin toplumsal açıdan bir işlevinin bulunduğu vurgu yapıldığı görülmektedir.

Saxton'a göre evlilik toplumdan topluma yapısal farklılıklar gösterebilen, aile kurmayı ve türün devamını sağlayan iki insanın kalıcı bir beraberlik için bir araya gelerek oluşturdukları, birbirlerine ve çocuklarına karşı ortak sorumluluklarını yerine getirmeye söz verdikleri, birbirine bağlı sistemlerden oluşan evrensel bir kurumdur (akt., Erişti, 2010). Bunun yanı sıra evliliği bireyin benliğini başkasının benliğiyle birleştirmesine imkan veren, kişiliğin gelişmesini ve mutlu olmasını sağlayan (Fowers 1993; akt., Cihan-Güngör, 2007); kişilerin genel sağlık durumunu iyileştiren ve yaşamlarından doyum almalarını destekleyebilen (Hayward ve Zhang, 2006); toplumsal yasaklanmaların tamamen dışında tutulan cinsel ihtiyaçların doyuma ulaştırılmasına olanak tanıyan (Özğürlü, 1985) ve doğacak çocuklara belli bir statü sağlayan toplumsal olarak devletin kontrol, hak ve yetkisi bulunan yasal bir ilişki durumu (Özgüven, 2001) olarak tanımlayan yazarlar bulunmaktadır.

“Evlilik” ve “aile” birbirleriyle yakından ilişkili olan iki kavramdır. Bu iki kavramın bazen nerdeyse eş anlamlı ya da içi içe geçmiş bir şekilde kullanıldığı görülmektedir. Bununla birlikte, aralarında ilişki bulunmasına rağmen aile ve evlilik kavramlarının

farklı olgulara işaret ettiği konusunda bir görüş birliği bulunmaktadır. Örneğin, Gül'e (2012) göre "evlilik" kavramı, "aile" kavramına göre daha belirgindir. "Aile" bir grup ya da örgüt, "evlilik" ise karşıt cinsten iki kişinin birlikte yaşamak, yaşantılarını paylaşmak, çocuk yapmak ve yetiştirmek gibi amaçlarla yaptıkları bir "sözleşme"dir. Tan'a (1978) göre evlilik toplumsal hayatın en temel üyesi olan aileyi meydana getirir. Sayger ve arkadaşları (2000)'na göre de evlilik; ailenin oluşumunu sağlamla birlikte üyelerinin maddi ve manevi ihtiyaçlarını giderebildiği, güven ihtiyaçlarının karşılandığı, üyelerinin karşılıksız biçimde birbirlerine yardım ettiği ve sempati duyduğu yapı olarak tanımlanmıştır (Akt. Tüfekçi-Hoşgör,2013).

Feldman (1989)'a göre evlilik ilişkisi bir süreç olarak düşünülmelidir. Bu süreç evlilikteki ilk yıllar, çocuklu aile yılları ve çocukların evden ayrılmasıyla ortaya çıkan dönemler olarak ayrılmıştır. Evlilik sürecinin ilk aşamasında bireyler evliliğin getirdiği sorunlar ve sorumluluklarla yüzleşirler ve bu dönemde eşler daha çok ev ile ilgili sorumlulukların paylaşımlarıyla ilgili konularda anlaşmazlıklar ve çatışmalar yaşamaktadırlar. Daha sonraki aşamada ise evli olan eşler çocuk sahibi olma ya da olmama konusunda karar verir ve çocuk sahibi olma konusundaki kararları doğrultusunda ise çocuğun sağlıklı bir şekilde yetiştirilmesi konusunda sorumluluklar yerine getirilmeye çalışılır. Üçüncü aşamada ise büyüyen çocukların evden ayrılmasının ardından eşlerin yalnız kaldığı dönemi kapsamaktadır. Bu dönemde evli olan eşler birbirlerine daha çok zaman ayırmakta ve birbirleriyle vakit geçirmektedirler.

Evlilik bir yakın ilişki kategorisinde görülmekle birlikte diğer yakın ilişkilerden ayıran bir takım özellikleri bulunmaktadır. Bunlardan birincisi evlilik ilişkisi süreç içerisinde gelişmekte, isteyerek yürütülen ve esnek olunması gereken bir ilişki biçimidir. İkincisi, evli olmak farklı değerler ve dünya görüşünden oluşan iki bakış açısının ve geçmişin birbiriyle birleşmesi demektir. Üçüncü bir farklılık ise evlilik ilişkisinde "geçmiş" , "şimdi" ve "gelecek" vardır. Evli bireyler "geçmiş" yaşam öyküleriyle "geleceğe" bağlanırken, "şimdi" döneminde ise ilişkinin ayakta kalması için geleceğe yönelik planlar yaparlar. Dördüncüsü, evlilik ilişkisinde destek değiş-tokuşu vardır. Her eş, kendi gereksinimi kadar diğer kişinin gereksinimini de göz önüne alır, birbirine destek olur. Beşinci özellik ise, evli kişilerin her birinin bireysel yaşamı da söz konusudur;

evlilik ilişkisinde bireylerin kendine ait yaşam biçimine de saygı duyulur ve destek verilir (Erişti, 2010).

Daha önce de belirtildiği gibi, toplumsal yaşamın devamı ve bireylerin hayatlarını sağlıklı sürdürebilmesi için ailenin sürekliliği büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle, evlilik ile ilgili olan çalışmalarda en çok üzerinde durulan konulardan biri de evliliğin sürdürülmesi ve sürdürülmesi ile ilişkili olabilecek değişkenlerdir. Çocuk sahibi olma, eşlerin dünya görüşü, ekonomik durum, fiziksel ve ruhsal hastalıklar, alışkanlıklar, dini inançlar, eşler arasındaki kültür farkları, önceki evlilikler, evliliğin nasıl gerçekleştiği, eşlerin bağlanma stilleri, evlilik yaşı, rasyonel olmayan inançlar ve beklentiler evliliğin sürdürülmesi ile ilişkisi incelenen değişkenlerdir. İlişki doyumu ve ilişki uyumu da bu bağlamda üzerinde durulan iki değişkendir. Bu konuda yapılan araştırmalar genellikle ilişki doyumu ve uyumu ile evliliğin sürdürülmesi arasında olumlu yönde bir ilişki olduğunu göstermektedir (örn., Fan ve Lui, 2004; Kelly ve Conley, 1987; Milevsky, 2004). Bu bulgular dikkatlerin evlilik uyumu ve doyumuna yol açan etkenler üzerine çevrilmesine yol açmıştır.

1.1.1. Evlilik Doyumu

Evlilik doyumunun anlamına ilişkin açıklamalar gözden geçirildiğinde, bu kavramın genellikle çiftlerin ilişkilerinin niteliğine ilişkin algı ve değerlendirmelerine işaret etmek için kullanıldığı görülmektedir. Değerlendirmelerin genel olarak olumlu olması durumunda evlilik doyumunun, olumsuz olması durumunda ise doyumсуuzluğun söz konusu olduğu kabul edilmektedir (Taylor, Peplau, ve Sears, 2006). Örneğin, Nichols (2005) evlilik doyumunu bireyin ilişkisinden sağladığı tatmin ve duyduğu mutluluğun derecesi, Tezer (1986) ise gereksinimlerini karşılama derecesine ilişkin algısı olarak tanımlamaktadır. Benzer şekilde, Hawkins (1968) evlilik doyumunu, bireylerin evlilik ilişkilerinin tüm yönlerine ilişkin hissettikleri mutluluk ve hoşnutluk duyguları olarak tanımlamakta ve doyumun öznel bir değerlendirme olduğuna işaret etmektedir.

Bradbury, Fincham ve Beach (2000), bin dokuz yüz doksanlı yılları kapsayan bir literatür çalışmasına dayanarak, evlilik doyumunun bir ucunda doyum diğer ucunda

doyumsuzluğun bulunduğu iki kutuplu bir olgu olmadığı görüşünün ağırlık kazanmaya başladığını öne sürmüşlerdir. Bu yazarlara göre, ilişki doyumu olan evlilikleri tanımlamak için kullanılan “sıkıntısız evlilik” sözcüğünün yarattığı çağrışımların aksine, evlilik doyumunun belirleyici özelliği doyumsuzluğun yokluğu değildir. Çünkü bu yazarlara göre, doyumsuzluk sadece doyuma yol açan etkenlerin tam tersi olan etkenlerin yol açtığı bir durum olmayabilir.

Bradbury ve arkadaşlarına (2000) göre, doksanlı yıllarda yapılan araştırmaların gündeme getirdiği bir başka konu da evlilik doyumunun tek boyutlu olup olmadığı ile ilgilidir. Bu yazarlara göre, evlilik doyumu geleneksel olarak evliliğin geneli hakkında yapılan değerlendirmeleri yansıtan tek boyutlu bir yapı olarak kavramsallaştırılmaktadır. Bu kavramsallaştırmaya göre, evliliğin olumsuz özelliklerinin ön plana çıkarıldığı, olumlu özelliklerinin göz ardı edildiği bir evlilik değerlendirmesi doyumsuzluğa, aksi yönde yapılan bir evlilik değerlendirmesi ise doyuma işaret etmektedir.

1.1.1.1 Evlilik Doyumunu Açıklayan Kuramlar

Evliliğe özel olarak oluşturulmuş herhangi bir ilişki doyumu kuramı yoktur. Evlilik romantik ilişkiler başlığı altında ele alınan bir konudur. Dolayısıyla evlilik doyumuna ilişkin kuramsal açıklamalar genel olarak romantik ilişkiler için geçerli olan açıklamalardır. Romantik ilişki doyumuna ilişkin kuramsal açıklamalar ise, özel olarak bu tür ilişkiler için değil, genel olarak ikili ilişkiler için oluşturulan ve amacı bir bireyin diğerini hangi koşullarda çekici bulacağını, bir ilişkinin hangi koşullarda devam edeceğini, bir ilişkinin hangi koşullarda hakça olarak algılanacağını gibi konulara açıklık getirmektir. Bu başka anlatımla, romantik ilişki doyumuna ilişkin kuramsal açıklamalar, aslında, kişilerarası ilişkiler kuramlarının romantik ilişkilere uygulanmasıdır.

Thibaut ve Kelley (1959) tarafından oluşturulan **Sosyal Mübadele Kuramı** insanların ilişkilerini en düşük bedelle en yüksek ödül elde edebilecek biçimde kurmayı ve sürdürmeyi tercih ettikleri sayılısı üzerine temellendirilmiştir. Karşılıklı Bağlılık Kuramı olarak da adlandırılan sosyal mübadele kuramının ödül, bedel sonuç,

karşılaştırma düzeyi ve seçenekleri karşılaştırma düzeyi olmak üzere beş temel kavramı vardır. Ödül kavramı ilişkinin her türlü olumlu, bedel kavramı ise her türlü olumsuz çıktısına işaret etmek için kullanılmaktadır. Sonuç ise ödül ile bedel arasındaki farktır. Soncun olumlu olması, yani ödülün bedelden büyük olması bireyin bir ilişkiyi başlatması ya da mevcut bir ilişkisini sürdürmesinin ön şartıdır.

Karşılaştırma düzeyi, bireyin bir ilişkiden elde ettiği olumlu sonucun kendisi için yeterli olup olmadığını değerlendirmek için kullandığı kişisel bir standarttır. Bu standart bireyin geçmişte yaşadığı ilişkilerden elde ettiği sonuçlar ile diğer kişilerin benzer ilişkilerinden elde ettikleri sonuçlara ilişkin algılarına bağlı olarak oluşur. Seçenekleri karşılaştırma düzeyi ise bireyin mevcut ilişkisinden elde ettiği sonucun kendisine açık olan diğer ilişki seçeneklerinden elde edebileceği sonuçlardan daha iyi olup olmadığını değerlendirmede kullandığı standarttır.

Sosyal mübadele kuramına göre insanlar olumlu sonuçları karşılaştırma düzeyi ve seçenekleri karşılaştırma düzeyinin üzerinde olan ilişkiler kurmayı ve bu ilişkileri sürdürmeyi tercih ederler. Kurama göre, kurdukları ilişkinin sonucu olumlu olsa bile, insanlar, eğer varsa, kendilerine açık diğer ilişki seçenekleri arasında daha olumlu olanı tercih ederler. Bezer şekilde, bir ilişkinin mevcut seçenekler arasında en olumlu sonucu veren ilişki olduğu düşünülürse, sağlanan ödül küçük olsa bile ilişki sürdürülmesi tercih edilir. Sosyal mübadele kuramı insanların, bazen bedeli ödülünden büyük ya da karşılaştırma düzeylerinin çok altında kalan ilişkilerini sürdürmeye devam ettirmelerini daha iyi seçeneklerinin olmaması ile açıklamaktadır.

Sosyal mübadele kuramını iş ilişkilerinden arkadaşlık ilişkilerine, romantik ilişkilerden evliliğe kadar her türlü ilişkiye uygulamak mümkündür. Bu kuram açısından bakıldığında, eşyle olan ilişkisinin ödülünü bedelinden fazla ve karşılaştırma ve diğer seçenekleri karşılaştırma düzeylerinin üstünde olarak değerlendiren bir bireyin evliliğinden doyum sağladığını söylemek mümkündür.

Romantik ilişki doyumunu açıklayan bir diğer kuramsal yaklaşım sosyal mübadele kuramının bir uzantısı olarak kabul edilen **Yatırım Modeli**'dir (Rusbult, 1980,1983).

Yatırım modelinde de bireylerin ilişkilerini ödül, bedel, karşılaştırma düzeyi ve seçenekleri karşılaştırma düzeyi boyutlarında değerlendirdikleri öngörülmektedir. Bu modelde sözü edilen bu dört kavramın yanı sıra üç kavram daha bulunmaktadır. Bunlar yatırım, ilişki doyumu ve bağlanım kavramlarıdır. Yatırım bireyin ilişkiye yaptığı ve ilişki sonlandığı takdirde geri alması mümkün olmayan maddi ve manevi türlü katkıya (örn, duygusal yatırım, sarf edilen emek, maddi kazanımlar, paylaşılan anılar), bağlanım ise ilişkiyi sürdürme istekliliğine işaret eder. İlişki doyumu ilişkinin niteliği hakkında yapılan olumlu ya da olumsuz değerlendirmelerdir.

Sosyal mübadele kuramında, ödülün bedelden büyük ve karşılaştırma veya seçenekleri karşılaştırma düzeylerinin üzerinde olmasının bireylerde bir ilişkiye bağlılık durumu oluşmasına yol açacağı ve bu bağlılık durumu nedeniyle ilişkiyi sürdürmeye istekli olacakları öngörülmektedir. Yatırım modelinde de ödül, bedel ve karşılaştırma düzeyine ilişkin değerlendirmelerin ilişki doyumuna, ilişki doyumunun da ilişkiyi sürdürme istekliliğine, yani bağlanıma katkı yapacağı öngörülmektedir. Ancak, yatırım modeline göre, bağlanımın derecesini belirleyen tek etken ilişki doyumunun derecesi değildir. Bireyin ilişkiye yaptığı yatırımın büyüklüğü ve daha iyi seçeneklerinin bulunup bulunmaması da bağlanımın derecesine katkıda bulunur. Bu nedenle, birey sadece ilişki doyumunun yüksek olması nedeniyle değil, yatırımının büyük olması ve/veya daha iyi seçeneklerinin olmaması nedeniyle ilişkisini sürdürmeye istekli olabilir. Bir başka şekilde ifade edecek olursak “bağlanım ile ilişki doyumunun düzeyi ve yatırımın büyüklüğü arasında pozitif, diğer seçeneklerin kalitesi arasında ise negatif ilişki vardır” (Rusbult, Martz ve Agnew, 1998 s. 360)

Hakçalık kuramı da (Walster, Walster ve Berscheid, 1978) kişilerarası ilişkileri açıklarken ödül, bedel, sonuç ve yatırım gibi kavramlar kullanmakta ve insanların ilişkilerinde yatırımlarına oranla en olumlu sonucu elde etmeye güdülü olduklarını varsaymaktadır. Ancak, bu kurama göre insanlarda, aynı zamanda ilişkilerinin hakça olması yolunda kuvvetli bir istek bulunmaktadır. Bu nedenle de ilişkilerinin hakça ya da adil olduğu durumlarda kendilerini rahat, olmadığı durumlarda ise rahatsız hissederler. İnsanların bir ilişkinin hakça olup olmadığını değerlendirmede kullandıkları ölçüt ilişki içindeki bireylerin ilişkiye yaptıkları yatırıma oranla elde ettikleri sonucun eşit olup

olmamasıdır. Bireylerin ilişkiden elde ettikleri sonuçların yaptıkları yatırımlara oranlarının eşit olduğu durumlar hakça olarak kabul edilir. Hakça olarak değerlendirilmeyen bir ilişki hem ilişkide avantajlı olan hem de avantajlı olmayan tarafta sıkıntı yaratır. Çünkü karlı olan taraf hak ettiğinden daha fazla aldığı için suçluluk, zararda olan taraf ise öfke ve engellenmişlik duyguları yaşar. Bu nedenle de bir ilişkisinin hakça olmadığını düşünen bir birey, kendisi ister kazanan ister kaybeden taraf olsun, hakçalık durumunu sağlamak için harekete geçer.

Evli ve romantik ilişki içinde olan çiftlerle yürütülen araştırmalar, hakçalık kuramının önermelerine uygun olarak, hakça olmayan ilişkilerin kendileri ister kazanan ister kaybeden taraf olsun bireylerin olumsuz duygular yaşamalarına yol açtığını göstermiştir. Ancak, ilişki doyumu açısından değerlendirildiğinde, bu araştırmaların sonuçları kaybeden durumunda olan bireylerin ilişkiden duydukları hoşnutsuzluğun derecesinin kazanan durumda olan bireylerden daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur (örn., Hatfield, Greenberger, Traupmann ve Lambert, 1982).

Genel olarak insanların hangi koşullarda romantik ilişkilerini doyum verici olarak nitelendireceklerinin belirlenmesinde kuramsal çerçeve olarak kullanılan yukarıdaki kuramların yanı sıra, doyum sağlayıcı romantik ilişkiler kurabilme açısından gözlenen bireysel farklılıkların açıklanmasında kullanılan kuramsal yaklaşımlar da vardır. Bu kuramlardan biri Hazan ve Shaver'ın (1987) yetişkin romantik ilişkilerini bağlanma kuramı çerçevesinde ele aldıkları yaklaşımdır. Bağlanma kavramı, bebek ile annesi veya birincil bakıcısı ile arasında kurulan bebeğin kendisini güvende hissetmesini sağlayan kuvvetli bağ olarak tanımlanmaktadır. Bağlanma kuramına göre, bağlanma evrim süreci boyunca ortaya çıkan ve türün devamını sağlayan adaptif bir süreçtir. Bebekler birincil bakıcılarının yakınında programlanmış olarak dünyaya gelmekte ve onun bakım ve gözetimi sayesinde hayatta kalma ve büyüme şansını arttırmaktadır. Böylelikle de türün devamlılığı sağlanmaktadır (Bowlby 1969; akt. Çapkın, 2012).

Doğumla birlikte başlayan bağlanma süreci tüm çocuklar için söz konusu olmakla birlikte, bağlanma figürünün bebeğe sağladığı bakım ve korumanın niteliğine bağlı olarak, bağlanma değişik biçimlerde gelişebilir. Bowlby'nin bağlanma kuramından yola

çıkarak, bağlanma konusundaki bireysel farklılıkları inceleyen Ainsworth, Blehar, Waters ve Wall (1978), üç değişik bebek bağlanma stili saptamışlardır. Bunlar, güvenli bağlanma, kaçınan bağlanma ve kaygılı/kararsız bağlanma stilleridir.

Hazan ve Shaver (1987) bu bağlanma stillerinin kişilik özellikleri biçiminde geliştiğini ve kişilerin sevgilileriyle ilişkilerini belirlediğini savunmuşlardır. Bu görüşe göre güvenli aşklar başkalarına yaklaşmaktan ve başkalarının kendilerine yaklaşmasına izin vermekten rahatsız olmadıkları gibi, terk edilme korkusu da duymazlar. Kaçınan aşklar, başkalarına fazla yakın olmaktan rahatsız olurlar. Başkalarına güvenmek ve bağımlı olmak onlar için güçtür. Kaygılı/Kararsız aşklar ise sevgililerinin onları yeterince sevmediklerini düşünürler. Üzerlerine fazla düşerek onları kaçırlar. Bağlanma stilleri ile romantik ilişki doyumu arasındaki ilişkilerin incelendiği araştırmalar genellikle söz konusu bu iki değişken arasında ilişki olabileceğini ortaya koymuştur. Örneğin, Beştav (2007) tarafından yürütülen bir araştırmada güvenli olmayan bağlanma stilleri ile romantik ilişki doyumu arasında negatif korelasyon olduğu bulunmuştur. Benzer şekilde, bir çok araştırmacı güvenli bağlanan bireylerin romantik ilişki doyumlarının daha yüksek olduğunu gösteren bulgular rapor etmişlerdir (örn., Feeney, 2002; Hirschberger, Srivastava, Marsh, Cowan ve Cowan, 2009).

1.1.1.2 Evlilik Doyumuna İlişkin Görgül Çalışmalar

Evlilik doyumu hem yordayıcı (örn., evliliğin sürdürülmesi, eşlerin birbirlerinin davranışlarına ilişkin nedensel yüklemeleri) hem de sonuç değişkeni olarak çok sayıda araştırmaya konu olmuştur. Evlilik doyumunun sonuç değişkeni olarak incelendiği araştırmalarda, demografik değişkenler (örn., Jose ve Alfons, 2007) kişilik de dahil olmak üzere değişik açılardan eşler arasındaki benzerlikler (örn., Decupyer, De Bolle ve De Fruyt, 2012), bağlanma stilleri (örn., Hirschberger ve ark., 2009), kişilik özellikleri (örn., Claxton, O'Rourke, Smith ve DeLongis, 2011), sosyal tutumlar, cinselliğe ilişkin tutumlar, cinsel davranışlar (örn., Eysenck ve Wakefield, 1981), rasyonel olmayan ilişki inançları (örn., Beştav, 2007), evliliğin sosyal ve kültürel bağlamı (örn., Wong ve Goodwin, 2009) ve benzeri gibi çok sayıda değişkenin evlilik

doyumunu yordamadaki rolü incelenmiştir. Bu araştırmada bazı demografik değişkenler ve algılanan kişilik benzerliği ile evlilik doyumunu ve uyumu arasındaki ilişkiler üzerinde durulduğundan, literatür taraması bu değişkenlerle sınırlı tutulacaktır.

1.1.1.2.1 Evlilik Doyumu ile Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkiler

Yaş, evlilik doyumunu ile ilişkisi incelenen demografik değişkenlerden birisidir. Ancak, söz konusu bu iki değişken arasındaki ilişki genellikle evlilik süresi ya da evlenme yaşı bağlamında incelenmektedir. Bu nedenle, yaş ile evlilik doyumunu arasındaki ilişkiyi evlilik süresi ya da evlenme yaşından bağımsız olarak ele alan araştırma sayısı sınırlıdır. Bu araştırmalarda da, büyük bir olasılıkla katılımcıların yaş aralıklarının bir araştırmadan diğerine değişmesi nedeniyle çelişkili bulgular elde edilmiştir. Örneğin, Jose ve Alfons (2007) katılımcı olarak yaşları 21 ile 60 ve üzerinde bulunan bireylerin yer aldığı bir çalışmada, evlilik doyumunun yaş ile negatif yönde ilişkili olduğunu bulmuştur. Benzer şekilde, Taşköprü (2013) 323 kadın ve erkek katılımcı ile yürüttüğü çalışmada, yaş ile evlilik doyumunu arasında negatif bir ilişki bulunduğunu gösteren bulgular elde etmiştir.

Henry, Berg, Smith, ve Florsheim (2007) orta yaşlı ve yaşlı çiftlerle yaptıkları bir araştırmada, katılımcıların eşleriyle olan genel etkileşimlerde ve ortak bir görev sırasında sergiledikleri olumlu ve olumsuz davranışlar eğitilmiş gözlemciler aracılığıyla kaydetmişlerdir. Elde edilen bulgular yaşlı çiftlerin evlilik doyumlarının orta yaşlı çiftlerden daha yüksek olduğunu ve orta yaşlı çiftlere göre eşlerinin etkileşim esnasındaki davranışlarını daha az negatif olarak algıladıklarını göstermiştir. Araştırmacılar, bu bulguları, diğer sosyal ilişkilerinin azalması nedeniyle yaşlı çiftlerde yakın ilişkiler içinde bulunulan kişilerin sosyal gereksinimleri karşılama açısından öneminin artmasıyla açıklamışlardır. Yaşları 40-50 ve 60-70 arasında bulunun iki grubu karşılaştırdıkları benzer bir çalışmada Levenson, Laura, Carstensen ve Gottman (1993) 60-70 yaş grubundaki katılımcıların evlilik doyumlarının daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Diğer yandan, bazı araştırmacılar yaş ile evlilik doyumunu arasında bir ilişki

bulunmadığını gösteren bulgular rapor etmişlerdir (örn., Anar, 2011; Duran-Bozkurt, 2014; Şimşek, 2014; Tufan-Çetin, 2010; Yıldız, 2013).

Yaş ile evlilik doyumu arasındaki ilişkileri evlenme yaşı bağlamında ele alan araştırmalarda ise oldukça tutarlı bir biçimde evlenme yaşı ile evlilik doyumu ve boşanma arasında pozitif yönde ilişki olduğuna işaret eden bulgular elde edilmiştir. (örn., Alder, 2010; Booth and Edwards, 1985;) Araştırmacılar erken yaşlarda evlenen çiftlerin evlilik doyumlarının düşük ve boşanma risklerinin yüksek olmasını eğitim düzeyi ve sosyo-ekonomik düzey, evlilik öncesi hamile kalma, evliliğe hazır olmama, eş rolüne uyum sağlama güçlüğü gibi nedenlerle açıklamaktadırlar (Alder, 2010). Bununla birlikte, Lee (1977) yaşları 35'in altında olana katılımcılarla yürüttüğü bir araştırmada, sözü edilen bu değişkenler kontrol edildikten sonra da evlilik yaşı ile evlilik doyum arasında pozitif ilişki olduğunu bulmuştur.

Bernard (1972) evliliğin çoğunlukla erkeklere daha fazla avantaj sağladığını, bu nedenle eşlerin evliliklerine ilişkin deneyimlerinin büyük ölçüde karı ya da koca olmalarına bağlı olarak değişeceğini öne sürmüştür. Bu görüş doğrultusunda, cinsiyet ile evlilik doyumu arasındaki ilişkiler konusunda yürütülen ilk çalışmalarda erkeklerin doyum düzeyinin biraz daha yüksek bulunduğu belirtilmektedir (Fowers, 1991; Jackson, Miller, Oka ve Henry, 2014; Shek, 1995). Bununla birlikte, ilgili literatür gözden geçirildiğinde, erkeklerin evlilik doyumlarının daha yüksek olduğunu gösteren araştırmaların yanı sıra, evlilik doyumu açısından cinsiyete bağlı bir farklılığın bulunmadığını ya da cinsiyetin evlilik doyumu üzerindeki etkisinin evliliğin hangi yönünün değerlendirildiğine bağlı olarak değiştiğini gösteren araştırmaların da olduğu görülmektedir. Fowers (1991) 7261 evli çifti kapsayan bir araştırmada erkeklerin evlilik doyumlarının kadınlardan daha yüksek olduğunu bulmuştur. Shek (1995) tarafından 738'i erkek, 761'kadın Çinli evli katılımcıyla yürütülen bir araştırmada uzun süreli evliliklerde kadınların evlilik doyum ve uyumunun daha düşük olduğunu bulmuştur.

Jackson ve arkadaşları (2014) normal ve klinik grupları ile yapılan araştırmaları kapsayan bir meta-analiz çalışmasında kadınların evlilik doyumlarının çok az bir farkla daha düşük olduğunu bulmuştur. Ancak normal grup ile evlilik terapisi alan klinik grup

ayrı ayrı değerlendirildiğinde, söz konusu farklılığın sadece klinik grup için geçerli olduğu, normal grupta evlilik doyumu açısından cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı gözlenmiştir.

Boerner, Jopp, Carr, Sosinsky ve Kim (2014) yaşlı katılımcıların evliliklerinin olumlu ve olumsuz yönlerine ilişkin değerlendirmelerini ve bu değerlendirmelerin genel evlilik doyumlarıyla ilişkisini incelemiştir. Bulgular, erkeklerin evliliklerini daha olumlu olarak değerlendirdiklerini, bu eğilimin özellikle eşlerinin kendilerine karşı davranışlarına ilişkin maddelerde daha belirgin olduğunu göstermiştir. Bunun yanı sıra, evliliğe ilişkin olumlu değerlendirmelerin her iki cinsiyette de evlilik doyumunu yordadığı, negatif değerlendirmelerin ise erkeklerde doyumu daha güçlü bir şekilde yordadığı gözlenmiştir. Bu bulgulara dayanarak araştırmacılar, evlilik doyumunda cinsiyetin etkisinin evliliğin hangi yönünün değerlendirildiğine bağlı olarak değişebileceği sonucuna varmışlardır.

Yukarıda sözü edilen ve cinsiyet ile evlilik doyumu arasında şu ya da bu yönde bir ilişki bulan araştırmaların yanı sıra, evlilik doyumunda cinsiyete bağlı bir farklılığın bulunmadığı birçok araştırma vardır. Örneğin, Çağ ve Yıldırım (2013) tarafından 448 kadın ve 363 erkek katılımcıyla yürütülen bir araştırmada cinsiyetin evlilik doyumunu yordamağı bulunmuştur. Benzer bir bulgu başka araştırmacılar tarafından da rapor edilmiştir (örn., Anar,2011; Duran-Bozkurt, 2014 Şimşek, 2014; Tufan-Çetin, 2010; Yıldız, 2013). Bununla birlikte, Fowers (1991) bazı araştırmalarda evlilik doyumu açısından cinsiyet farklılıklarının bulunamamasının temelinde gerçekten bu açıdan cinsiyete bağlı bir farklılığın olmaması değil, örneklemelerin küçük olması ya da ölçüm araçlarının yetersiz olması gibi nedenlerin yattığını öne sürmektedir.

Evlilik doyumu ile ilişkisi incelenen bir diğer değişken evlilik süresidir. Bu iki değişken arasındaki ilişkileri inceleyen araştırmalardan elde edilen sonuçların tam anlamıyla bir uyuma gösterdiğini söylemek güçtür. Kurdek (1999) 10 yıl süren bir boylamsal çalışmada, evlilik doyumunun ilk 5 yıl boyunca her yıl bir miktar daha azaldığını, 5 ile 7. yıllar arasında, eş cinsiyetine bağlı bir miktar farklılık olsa da, düşmede bir duraklama olduğunu ve 8. yıldan itibaren tekrar düşmeye başladığını bulmuştur. Evlilik

doyumunda en sert düşme 1 ve 2. yıllar arasında gözlenmiştir. Rusbult (1983) çiftlerin “balayı” dönemlerinde ilişkilerinde ödül bedel dengesi gözetmediklerini belirtmektedir. İlişki doyumunda ilk yıl içinde gözlenen sert düşüşün, “balayı” döneminde gözetilmeyen ödül-bedel dengesinin, bu dönemin bitmesinin ardından gözetilmeye başlanmasından kaynaklanması mümkündür.

Evlilik süresiyle evlilik doyumunu arasındaki ilişkilerin incelendiği ilk araştırmalar genellikle evlilik doyumunda zamanla bir azalma olduğunu göstermekle birlikte, daha sonra yürütülen ve daha uzun süreli evlilikleri kapsayan araştırmalarda evlilik süresiyle evlilik doyumunu arasında U şeklinde bir ilişki olabileceğine işaret eden bulgular elde edilmiştir (Levenson ve ark., 1993). Buna göre, evlilik doyumunu başlangıçta yüksek olmakta, ilk çocuğun doğumuyla birlikte sert bir düşüş başlamakta, çocukların ergenlik döneminde evlilik doyumunu en düşük düzeyine inmekte ve çocukların evi terk etmeye başlaması ve eşlerin emekli olmasıyla birlikte tekrar yükselmeye başlamaktadır (Levenson ve ark., 1993). Ancak, son yıllarda yapılan bazı araştırmalar evlilik süresi-evlilik doyumunu arasında U şeklinde değil doğrusal bir ilişki olduğunu öne sürmüşlerdir. Örneğin, Van Laningham ve Johnson (2001), evlilik süresi ile evlilik doyumunu arasında U şeklinde bir ilişki olduğunu gösteren araştırmaların çoğunlukla enlemesine kesitsel nitelikte olduğu görüşünden hareketle yürüttükleri 17 yıl süreli bir boylamsal araştırmada evlilik doyumunda zamanla birlikte sürekli bir azalma olduğunu bulmuştur.

Diğer yandan, bazı araştırmacılar evlilik süresi-evlilik doyumunu ilişkisinde bazı değişkenlerin oynadığı rol üzerinde durmuşlardır. Örneğin, Rollins ve Feldman (1970) cinsiyet farklılıklarını inceledikleri bir araştırmada, kadın ve erkeklerin evlilik doyumlarının aile yaşam döngüsü dönemlerinde gerçekleşen olaylardan farklı şekillerde etkilendiklerini bulmuştur. Bu araştırmanın sonuçları kadınların doyumlarının aile yaşam döngüsü dönemlerinde (örneğin, çocukların küçük olduğu) gerçekleşen olaylardan daha fazla etkilendiklerini göstermiştir. Meltzer, McNulty, Jackson ve Karney (2014) evlilik süresi-evlilik doyumunu ilişkisinde eşin fiziksel çekiciliğinin oynadığı rolü incelemiştir. Dört ayrı araştırmadan oluşan ve dört yıl süren bu boylamsal çalışmada eşlerin yüz güzelliği objektif olarak yargıcı grupları tarafından değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular eşleri çekici olan erkeklerin evlilik

doyumlarının başlangıçta daha yüksek olduğunu ve dört yıl boyunca yüksek kalmaya devam ettiğini, ancak eşleri çekici olan ve olmayan kadınların evlilik doyumları arasında ne başlangıçta ne de dört yıl boyunca herhangi bir farklılığın olmadığını göstermiştir.

Ailenin yaşam döngüsü içinde evlilik doyumunda meydana gelen değişimler bağlamında üzerinde durulan değişkenlerden biri de çocuk sahibi olma ya da olmamasıdır. Araştırma bulguları, genel olarak, çocuk sahibi olmanın evliliğin devamı açısından olumlu, evlilik doyumunu açısından olumsuz bir etkisinin olduğunu göstermektedir (Bradbury ve ark., 2000). Örneğin, Glenn ve McLanahan (1982) Amerika Birleşik Devletleri'nde 1973-1978 yılları arasında ülke çapında yürütülen 6 kamuoyu araştırmasının verileriyle yürüttükleri çalışmanın çocuk sahibi olmanın hiçbir cinsiyet, eğitim düzeyi, din, etnik köken grubunda evlilik doyumunu üzerinde olumlu bir etkisinin olmadığını gösterdiğini belirtmişlerdir. Twenge, Campbell ve Foster (2003) bir meta analiz çalışmasında evlilik doyumunun ilk çocuğun doğmasıyla birlikte düşmeye başladığını bulmuştur. Hirschberger ve arkadaşları (2009) iki farklı örnekleme çocuk sahibi olmanın evlilik doyumunu üzerindeki etkisini boylamsal olarak incelemişlerdir. İlk örnekleme yer alan katılımcılar hamilelikle başlayıp ilk çocuğun doğumunda itibaren 5.5 yıl, ikinci örnekleme yer alan katılımcılar ise çocukları 4.5 yaşındayken başlanıp 14.5 yaşına gelinceye kadar izlenmiş, böylelikle toplam 15 yılı kapsayan veri toplanmıştır. Elde edilen bulgular 15 yıl boyunca eşlerden her ikisinin de evlilik doyumlarında azalma olduğunu göstermiştir.

Araştırma bulguları genel olarak çocuk sahibi olmanın evlilik doyumunu üzerinde olumsuz bir etkisinin olduğunu göstermekle birlikte, az sayıda da olsa, aksini gösteren araştırmalar da vardır. Örneğin, Nelson, Kushlev, English, Dunn ve Lyubomirsky (2013) çocuk sahibi olan ve olmayan bireyleri karşılaştırdıkları üç araştırmada çocuk sahibi olan bireylerin, özellikle de babaların, daha mutlu olduklarını, daha fazla olumlu duygular yaşadıklarını ve yaşamı daha anlamlı bulduklarını gösteren bulgular elde etmişlerdir. Bunun yanı sıra, bazı araştırmacılar çocuk sahibi olmanın evlilik doyumunu üzerindeki etkisini kültürden etkilenebileceğini belirtmektedir (örn. Vanessche, Swicegood ve Matthijs, 2013).

Yaş, cinsiyet, çocuk sahibi olma ve evlilik süresi gibi değişkenler kadar sıklıkla olmamakla birlikte, eğitim düzeyi de evlilik doyumu ile ilişkisi araştırılan bir değişkendir. Eğitim düzeyi evlilik doyumu ile ilgili araştırmalarda daha çok eşlerin eğitim düzeyleri arasındaki benzerlik ve de farklılıklarla ilişkili olarak ele alınmaktadır. Eğitim düzeyi-evlilik doyumu ilişkisinin doğrudan incelendiği araştırmalar gözden geçirildiğinde, genellikle söz konusu iki değişken arasında bir ilişkinin bulunmadığı ya da pozitif bir ilişki bulunduğu yönünde bulguların rapor edildiği görülmektedir. Bununla birlikte, ulaşılabildiği kadarıyla, ülkemizde yapılan araştırmaların ağırlıklı olarak eğitim düzeyi ile evlilik doyumu arasında pozitif bir ilişki olabileceğine işaret ettiğini söylemek mümkündür. Örneğin, Anar (2011) 180 katılımcı ile yaptığı araştırmada, yüksek lisans derecesine sahip bireylerin evlilik doyumlarının, üniversite ve ortaöğretim ve altı kurumlardan mezun olan bireylere göre daha yüksek olduğunu bulmuştur. Benzer şekilde, Yıldız (2013) 200 katılımcıyla yürüttüğü araştırmada eğitim düzeyi yüksek olan katılımcılar ile severek evlenen katılımcıların evlilik doyum düzeylerinin daha yüksek olduğunu gösteren bulgular elde etmiştir. Buna karşı bazı araştırmacılar eğitim düzeyi ile evlilik doyumu arasında bir ilişki bulamamışlardır (Alder, 2010; Jose ve Alfons, 2007; Taşköprü, 2013).

Evlilik türü-evlilik doyumu ilişkisi doğal olarak daha çok hem görücü usulü (aileleri tarafından tanıştırılarak evlenen) hem de kişisel seçim yoluyla evliliğin söz konusu olabildiği ülkelerde ya da bu ülkelerin farklı ülkelerde doğan ve büyüyen yaşayan vatandaşlarıyla yürütülmektedir. Madathil ve Benshoff (2008) görücü usulü evlenen Hindistanlı katılımcılar, görücü usulü evlenen Hint kökenli Amerikan vatandaşı katılımcılar ve kişisel seçimleriyle evlenen Amerikalı katılımcılarda evlilik doyumunu sevgi, sadakat, ortak değerler ve maddi durum olmak üzere dört boyutta karşılaştırmışlardır. Elde edilen bulgular görücü usulü evlenmiş Hint kökenli Amerikan vatandaşı katılımcıların evlilik doyumlarının dört boyuta da diğer iki gruptan daha yüksek olduğunu göstermiştir. Benzer şekilde, Dinna (2005) Güney Afrika'da yaşayan Hint kökenli 88 katılımcıyla yürüttüğü bir yüksek lisans tez çalışmasında, görücü usulüyle evlenen katılımcıların evlilik doyumlarının daha yüksek olduğunu bulmuştur. Buna karşı, Xiaohe ve Whyte (1990) 586 Çinli kadın katılımcıyla yürüttüğü bir araştırmada

görücü usulü evlenen katılımcıların evlilik doyumlarının daha düşük olduğunu gözlemiş Shachar (1991) tarafından İsrail’de, Duran-Bozkurt (2014) tarafından Türkiye’de yürütülen iki ayrı araştırmada ise katılımcıların evlilik doyumları arasında evlilik türüne bağlı bir fark bulunmamıştır.

I.1.1.2.2 Kişilik Benzerliği ile Evlilik Doyumu

Benzerlik kişilerarası çekicilik ve eş tercihlerinde önemli rol oynayan etkenlerden biridir. Uzun yıllardan bu yana yapılan çok sayıda araştırma insanların yaş, dini inançlar, ilgiler, değerler, politik tutumlar, etnik köken, sosyo-ekonomik düzey, sosyal statü, fiziksel çekicilik, hatta boy ve kilo gibi fiziksel özellikler açısından kendilerine benzer kişileri çekici bulduklarını ya da eş olarak tercih ettiklerini göstermiştir (Buss, 1985; Botwin, Buss ve Shackelford, 1997; Eysenck & Wakefield, 1981). Benzerlikten çok birbirlerini tamamlayan ihtiyaçları olan bireylerin birbirlerini çekici bulacaklarını ve eş olarak tercih edeceklerini savunan görüşler bulunmakla birlikte (örn., Winch 1955; akt., Gilovich, Keltner ve Nisbett, 2006), çekicilik söz konusu olduğunda benzerliğin bir kural, tamamlayıcılığın ise nadir görülen bir istisna olduğu belirtilmektedir (Gilovich ve ark., 2006).

Benzerliğin çekicilik ve eş tercihi üzerindeki etkisi bağlamında sıklıkla ele alınan bir diğer değişken kişilik benzerliğidir. Eşlerin kişilikleri arasındaki benzerliğin tek tek kişilik özellikleri açısından incelendiği araştırmalarda genellikle bu iki değişken arasında bir ilişki bulunmakla birlikte, elde edilen korelasyon katsayıları yüksek değildir (Luo ve Klohnen, 2005). McCrae ve arkadaşları (2008) eşler arasındaki kişilik benzerliğinin tek tek kişilik özelliklerinden çok genel kişilik boyutları açısından incelenmesinin eş seçiminde kişilik benzerliğinin rolünün anlaşılması açısından daha bilgilendirici olacağını belirtmiştir.

I.1.1.2.2.1. Beş Faktör Kişilik Modeli

Gerek çekicilik ve eş seçimi konusuna, gerekse romantik ilişkiler bağlamında ele alınabilecek diğer konulara kişilik açısından yaklaşan araştırmalarda genellikle büyük

beş (Golberg, 1990) ya da beş faktör kişilik modelinin (McCrae ve Costa, 1985) öngördüğü kişilik boyutları kullanılmaktadır. Beş büyük modeli ve beş faktör modeli kişiliği oluşturan özelliklerin beş boyut altında toplanabileceğini görgül olarak ortaya koymaları açısından birbirleriyle yakından ilişkili olmakla birlikte, aslında farklı yaklaşımların ürünü olan ve dolayısıyla kavramsal olarak birbirlerinden farklı modellerdir. Büyük beş modeli Allport, Fiske, Norman ve Goldberg gibi araştırmacıların benimsediği sözcüksel yaklaşımı (lexical approach), beş faktör modeli ise ölçme yoluyla kişilik boyutlarını belirleme girişimlerini temsil etmektedir (De Fruyt, McCrae, Szirmák and Janos, 2004). Bununla birlikte, ilgili literatür gözden geçirildiğinde, “beş faktör” kavramının “beş büyük” ve “beş faktör modeli” ayrımı yapılmaksızın, kişilik özelliklerinin beş boyut altında toplanabileceğini ortaya koyan modellere işaret etmek için kullanıldığı görülmektedir.

Beş faktör modelinde yer alan kişilik boyutları bireylerin kendilerini ve diğer insanları tanımlarken kullandıkları kişilik özelliklerinin istatistiksel analizine dayanarak belirlenmiştir. Bu boyutların her biri aralarında korelasyon bulunan çok sayıda kişilik özelliğinden oluşmaktadır (Srivastava, 2015). McCrae ve Costa (1997) modelin öngördüğü boyutların arasında bir ilişkinin bulunmadığını, yani bir boyutta alınan bir puandan hareketle diğer boyutlarda alınacak puanların yordanmasının söz konusu olmadığını belirtmektedir. Yapılan değişik araştırmalarda bu beş boyut tekrarlanmış (Goldberg, 1990) ve değişik kültürlerde yürütülen çalışmalar bu boyutların kültürler arası geçerliğinin bulunduğunu göstermiştir (Digman, 1990; John ve Srivastava, 1999).

Dışa dönüklük boyutu enerjik, atılgan, konuşkan, eğlenceli, sempatik, arkadaş canlısı gibi sıfatlarla ifade edilen kişilik özelliklerini kapsar. Bazen surgency olarak da adlandırılan (Srivastava, 2015) bu boyutta yüksek olan bireylerin diğer insanlarla birlikte olmaktan hoşlanan, cesur ve heyecan arayan bir yapıya sahip oldukları belirtilmektedir. Buna karşı dışa dönüklük boyutunda düşük puan alan bireyler mesafeli, sessiz, sakin, çekingen yalnız kalmayı tercih eden gibi sıfatlarla tanımlanmaktadır (Digman, 1990, John ve Srivastava, 1999; Somer ve Goldberg, 1999).

Dışadönük bireyler kaygı durumlarında sorun odaklı başa çıkma stratejileri kullanma eğilimi göstermekte ve psikolojik yardım alma durumunda daha az zorlanmaktadırlar. İçe dönük bireyler ise yaşadıkları psikolojik sorunlar kendilerini çok zorlayacak düzeye ulaşmaya kadar profesyonel yardıma alma girişiminde bulunmamaktadırlar. (Demirkan, 2006).

Uyumluluk boyutu kibar, nazik, sevecen, esnek, iyi mizaçlı, (Demirkan, 2006), açık kalpli ve merhametli (Somer, Korkmaz ve Tatar, 2002) gibi sıfatlarla ifade edilen kişilik özelliklerini kapsar. Diğer insanlara güvenme, dürüstlük, alçak gönüllülük bu boyutun kapsadığı diğer özelliklerden bazılarıdır. Bu boyutta yüksek olan bireylerin diğer insanlarla iyi geçindikleri, işbirliğine yatkın oldukları, rekabet yerine uzlaşmayı tercih ettikleri, diğer insanlarla çatışmaya girmekten kaçındıkları, çatışmaya girdikleri durumlarda güç kullanma ya da baskı uygulama gibi yollara başvurmaksızın çözüm aradıkları belirtilmektedir. Bu boyutta düşük puan alan bireyler ise benmerkezci, kavgacı ve kıskanç bir yapıya sahip olan ve diğer insanlara karşı kayıtsız, soğuk ve kaba davranan ve düşmanca duygular besleyen kayıtsızdırlar (Demirkan 2006; Digman, 1990; John ve Srivastava, 1999; Somer ve ark., 2002).

Tozkoparan (2013) uyumluluk boyutunda yüksek olan çalışanların takım çalışmasına daha yatkın olduklarını ve bu boyutta yüksek olmanın çalışanların örgütün koyduğu yeni kurallara, uyguladığı yeni prosedürlere ve hatta örgütteki köklü değişikliklere uyum sağlamalarını kolaylaştırabileceğini belirtmektedir.

Özdisiplin, bireyin organizasyon, azim, sorumluluk, çalışma, sabırlı olma ve hedefe ulaşmadaki tutarlılık düzeyi ile ilgilidir (Tozkoparan, 2013). Özdisiplin ile akademik başarı arasında bir ilişki olduğu düşünüldüğünden, bu boyut “Başarı İsteği” olarak da adlandırılmaktadır (Demirkan, 2006). Yeterlilik, düzenlilik, görevi laikiyle yapma, başarı çabası ve tedbirli olma bu boyutun belirleyici özellikleridir. Yeterlilik, işinin ehli olma, makul ve hünerli olma, düzenlilik, çevreyi düzenleme ve iyi organize etme, görevi laikiyle yapma standartlara katı bir biçimde bağlı olma ve başlanan işin bitirilmesi, tedbirlilik ise titiz, dikkatli ve planlı olma gibi özellikler içerir. Düzen boyutunun patolojik formu, kendini kompulsif davranışlarla gösterir. Özdisiplin

boyutunda düşük olan bireyler ise, dürtüsellik, dikkatsizlik, dağınıklık, düzensizlik ve düşük özkontrol gibi özellikler taşır (Demirkan, 2006; Digman, 1990; Girgin, 2007; John ve Srivastava, 1999; Somer ve ark, 2002).

Duygusal dengelik/nevrotiklik boyutu depresif, hüzünlü olma, gerginlik, kaygılı olma, sıklıkla duygusal iniş çıkışlar yaşama, düşüncesizlik gibi kişilik özellikleri bu boyutun temelini oluşturmaktadır (Doğan, 2013; Tozkoparan, 2013; Girgin, 2007). Nevrotik bireyler, uzun süreli olumsuz duygular yaşama ve bazı davranış bozuklukları geliştirme eğiliminde olmaktadır. İnsanlarla ilişki kurmakta ve bu ilişkilerini sağlıklı bir şekilde yürütmekte sıkıntı yaşarlar (Demirkan, 2006). Nevrotizmin temelinde kaygı, depresyon ve öfke gibi olumsuz duyguların yattığı konusunda genel bir görüş birliği bulunmakla birlikte, nevrotizmi rasyonel olmayan düşünceler ve başa çıkma mekanizmalarında yetersizlik olarak niteleyen araştırmacılar da vardır. (Somer ve Ark., 2002).

Bu boyutta yüksek puan alan kişiler sıklıkla karmaşık duygular yaşarlar. Stres yaşadıkları durumlarda daha çok duygu odaklı başa çıkma mekanizmaları kullanmaktadırlar. Sıkıntılarını zorunlu bir başarı haline çevirme ya da kaygılarının onları umursamazlığa götürmesine izin verme gibi yolları deneyebilir, kuruntulu düşünceler ve düşmanca tepkiler gibi uygun olmayan başa çıkma mekanizmalarına başvurabilirler. Bu boyutun diğer ucunda bulunan bireyler duygusal olarak dengeli olan kişilerdir. Bu bireyler uysal sakin ve hallerinden hoşnut olan, olumlu duygular yaşamaya eğilimli ve kendilerine güvenleri yüksek olan kişilerdir (Somer ve Ark., 2002; Demirkan, 2006).

McCrae ve Costa (1987) tarafından *deneyime açıklık* olarak adlandırılan son boyut değişik kuramcılar tarafından zeka, kültür ve benzeri gibi değişik isimlerle adlandırılmaktadır. (Goldberg, 1993). Deneyime açıklık boyutunda ilgili olma, meraklı olma, yeniliklere açık olma, bağımsızlık, yaratıcılık, yeni fikirler üretmekten hoşlanma, maceracı olma, sanata karşı ilgili olmak gibi kişilik özellikleri yer almaktadır (Somer ve Ark. 2002; Doğan, 2013).

Bu boyuta yüksek olan kişiler kurallar konusunda genelde esnekler, geleneksel cinsiyet rollerini reddederler, sınavlara mizahi bir bakış açısıyla yaklaşır, yeni deneyimlere karşı açıktır. Kuralların kati ve yerine getirilmesi gerekliliği görüşüne katılmazlar, bağımsızlık ve özgünlük önemli temel özelliklerindedir. (McCrea ve Costa, 1985).

Eğitim ve yaratıcı görevler açısından önemli bir yere sahip olan bu boyut, başka fikirlere açıklık, entelektüel aktivite, kültürel gelişmişlik, yüksek derecede bireysellik gibi özelliklere sahiptir. Ayrıca deneyime açıklığın başa çıkma mekanizmalarıyla da pozitif ilişki içerisinde olduğu görülmüştür (Tozkoparan, 2013). Bu boyutta düşük olanların ise daha kuralcı, daha geleneksel, analitik düşünemeyen, hayal güçleri ve ilgi alanları sınırlı bireyler oldukları görülmektedir (Digman, 1990; John ve Srivastava, 1999).

1.1.1.2.2 Kişilik Benzerliği ile Evlilik Doyumu Arasındaki İlişkileri İnceleyen Görgül Araştırmalar

Evlilik doyumunu ile kişilik arasındaki ilişkileri inceleyen araştırmalar genellikle iki farklı çizgide yürütülmektedir. Birinci çizgide yürütülen araştırmalarda daha çok hangi kişilik boyutlarının evlilik doyumuyla ilişkili olabileceğini belirlemeye yönelik olarak yürütülmektedir. Diğer çizgide yürütülen araştırmalar da ise, kişilik benzerliği ile evlilik doyumunu arasına bir ilişkinin bulunup bulunmadığının belirlenmesi amaçlanmaktadır. Evlilik doyumunu ile kişilik boyutları arasındaki ilişkilerin incelendiği araştırmalarda değişik sonuçlar elde edilmiştir. Örneğin, Holland ve Roisman (2008) dışa dönüklük ve uyumluluğun; Nilforooshan, Ahmadi, Fatahizadeh, Abedi ve Ghasemi (2013) özdisiplin ve uyumluluğun, Cihan-Güngör (2007) ve Claxton, O'Rourke, Smith ve DeLongis, (2011) özdisiplinin, Budak (2011) dışadönüklük ve deneyime açıklığın evlilik doyumunu ile pozitif, Javanmard ve Garegozlo (2013) ve Eysenck (1980) ise nevrozluğun negatif yönde ilişkili olduğunu gösteren bulgular elde etmişlerdir. Malouff, Thorsteinsson, Schutte, Bhullar ve Rooke (2010) 19 örneklem ve 3848 katılımcıyı kapsayan bir meta-analiz çalışmasında yakın ilişki doyumunun düşük düzeyde nevrozizm, yüksek düzeyde uyumluluk, özdisiplin ve dışa dönüklük ile ilişkili

olduğunu bulmuşlardır. Bununla birlikte, araştırmaların ağırlıklı olarak nevrotiliğin evlilik doyumunda merkezi bir rol oynadığı ortaya koyduğu belirtilmektedir (Claxton ve ark., 2011).

Kişilik benzerliği ile evlilik doyumunu arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalardan elde edilen sonuçlar arasında bir tutarlılık olduğunu söylemek güçtür. Bazı araştırmalarda kişilik benzerliği ile evlilik doyumunu arasında pozitif bir ilişki bulunurken, bazılarında kişilik benzerliği-evlilik doyumunu ilişkisinde cinsiyete bağlı farklılıkların olduğu bulunmuş, bazılarında bu iki değişken arasında herhangi bir ilişki bulunamamıştır. Bazı araştırmalarda ise, kişilik benzerliği ile evlilik doyumunu arasında negatif bir ilişki olduğunu gösteren bulgular elde edilmiştir. Richard, Wakefield ve Lewak (1990) 51 evli çiftle yürüttükleri ve kişilik ölçümlerini MMPI kullanarak yatıkları bir araştırmada, çiftlerin 55 maddeye verdikleri yanıtlar arasındaki benzerlik ile evlilik doyumları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğunu belirlemişlerdir. Gaunt (2006) İsrail’de, 248 evli çiftle yürüttüğü araştırmada çiftlerin değerleri ve cinsiyet rolü temelli kişilik özellikleri açısından benzerlikleri ile evlilik doyumları arasında pozitif ilişki olduğunu bulmuştur. Çiftler arasındaki kişilik benzerliği ile evlilik doyumunu arasında ilişki bulunduğunu gösteren bulgular başka araştırmacılar tarafından da rapor edilmiştir (örn., Luo ve Klohnen, 2005; Robins, Caspi, ve Moffitt, 2000).

Fitzpatrick (2001) uyumluluk boyutunda benzerliğin her iki cinsiyette de evlilik doyumuyla güçlü bir ilişkisinin bulunduğunu, özdisiplin boyutunda benzerliğin erkeklerde, duygusal dengelilik boyutunda benzerliğin ise kadınlarda evlilik doyumuyla ilişkili olduğunu bulmuştur. Benzer şekilde, O'Rourke, Claxton, Chou, Smith ve Hadjistavropoulos (2011) dışa dönüklüklük boyutunda benzerliğin her iki cinsiyette, deneyime açıklık boyutunda benzerliğin erkeklerde, uyumluluk boyutunda benzerliğin ise kadınlarda evlilik doyumuyla ilişkili olduğunu gösteren bulgular elde etmişlerdir. Figueredo, Sefcek ve Jones (2006) değişik kişilik boyutlarıyla evlilik doyumunu arasında genel olarak bir ilişki bulmakla birlikte, erkeğin kadınlardan psikotiklik boyutunda daha yüksek, nevrotiliklik boyutunda daha düşük olduğu durumlarda evlilik doyumunun daha fazla olduğunu gözlemişlerdir. Decuyper, De Bolle ve De Fruyt (2012) eşler arasındaki gerçek ve algılanan kişilik benzerliği ile evlilik doyumunu arasındaki ilişkileri inceledikleri

çalışmalarında, algılanan benzerliğin evlilik doyumuyla ilişkili olduğunu, bunu yanı sıra kadınlarda gerçek benzerlik ile evlilik doyumu arasında da pozitif bir ilişki bulunduğunu gösteren bulgular elde etmişlerdir.

Barelds ve Barelds-Dijkstra (2007) farklı kişilik boyutlarından hangileri açısından benzerliğin evlilik doyumu ve uyumunu yordayacağını belirli kişilik özellikleri ile evlilikle sonuçlanan ilişkinin başlama biçimi arasındaki etkileşimin belirlediğini gösteren bulgular elde ettiklerini belirtmişlerdir. Bu araştırmacılara göre, örneğin, eşlerden birinin özdisiplin boyutunda düşük olması özellikle “ilk görüşte aşk” biçiminde başlayan ve kısa sürede evlilikle sonuçlanan ilişkilerde daha fazla uyum sorununa yol açmaktadır.

Gattis, Berns, Simpson ve Christensen (2004) sorun yaşayan ve terapi için başvuran 132 çift ile yürüttükleri bir araştırmada nevrotiliklik boyutunda yüksek, özdisiplin ve uyumluluk boyutunda düşük olmanın evlilik doyumsuzluğu ile ilişkili olduğunu, ancak bu boyutlarda eşler arasındaki benzerliğin tek başına evlilik doyumunu yordamadığını bulmuşlardır. Bu bulgulara dayanarak, araştırmacılar kişilik benzerliği ile evlilik doyumu arasında bir ilişki bulunmayabileceğini öne sürmüşlerdir. Benzer şekilde, Shiota ve Levenson (2007) orta yaşlı ve yaşlı iki grupta yürüttükleri 12 süreli boylamsal bir araştırmada, beş faktör kişilik boyutları açısından benzerlik ile evlilik doyumu arasında çalışmanın başında bir ilişki bulmadığını, ancak kişilik boyutları açısından daha fazla benzer olan çiftlerin evlilik doyumlarının 12 yıl boyunca negatif yönde değiştiğini gözlemişlerdir.

I.1.2. Evlilik Uyumu

Evlilik uyumunun nasıl kavramsallaştırılması gerektiği konusunda araştırmacılar arasında bir fikir birliği bulunmamaktadır. Örneğin, Halford, Kelly ve Markman (1997) evlilikte uyumu, olumlu bir ilişki şemasına sahip olma, eşlerin birbirleri hakkında pozitif duygulara ve düşüncelere sahip olma, iyi iletişim kurabilme, çıkan çatışmaları çözebilme becerisi ve eşlerin zevk alarak birlikte aktiviteler yapabilmesi olarak tanımlamıştır (Akt. Yalçın, 2014). Spanier’a göre (1972) evlilik uyumu, eşlerin günlük

yaşantıya ve yaşantı içinde değişen koşullara uyum sağlamaları ve belirli bir süre içinde birbirlerine uygun olarak değişim göstermeleridir. Bir başka yazıda da Spanier ve Lewis (1980) evlilik uyumunu, bireyin evlilik ilişkisindeki gereksinimlerini karşılama derecesine ilişkin algısı olarak tanımlamıştır.

Evlilik uyumu ile ilgili olarak tartışılan bir başka konu, bu kavram ile evlilik doyumu kavramı arasındaki benzerlikler ya da farklılıklardır. Bireylerin ilişkilerinin niteliğine ilişkin algı ve değerlendirmelerine işaret etmek için, evlilik doyumunun yanı sıra, evlilikte mutluluk, evlilik kalitesi, evlilik başarısı ve evlilik uyumu gibi kavramlar da kullanılmaktadır. Bununla birlikte bu kavramların, özellikle evlilik uyumu kavramının evlilik doyumu kavramıyla aynı anlamı taşıyıp taşımadığı tartışmalı bir konudur (Heyman, Sayers ve Bellack, 1994). Evlilik uyumu ve evlilik doyumunun aynı olguya işaret ettiği görüşü kısmen evlilik doyumu yüksek olan bireylerin aynı zamanda evlilik uyumlarının da yüksek olmaları üzerine temellendirilmektedir. Buna karşılık bazı araştırmacılar aralarında yüksek korelasyon bulunmasının evlilik uyumu ve doyumunun aynı şeyler olduğu şeklinde yorumlanmasının doğru olmadığını ileri sürülmektedir (Erberek, Beştepe, Akar, Eradamlar ve Alpkan, 2005).

Evlilik uyumu, çiftlerin uyumlu birlikteliklerinin sonucu olarak evlilik hayatındaki memnuniyeti ve mutluluğu da tanımlar. Bu tanımlamayla daha genel bir kavram olması sebebiyle evlilik doyumu kavramıyla karıştırılmaktadır. Ancak evlilik uyumu daha kapsamlı olup evliliğin niteliğinin de bir koşul olarak belirlenmiş olması ile evlilik doyumu kavramından ayrılmaktadır. Çiftlerden her ikisinin de ilişki sürdürebilme kapasiteleri ve evlilik süreçlerinde yaşadıkları olayları ele alış biçimleri, evlilik uyumları için önem taşımaktadır (Çakırlar, 2012). Yani, çift uyumunda, evlilik doyumunda olduğu gibi bireylerin öznel algısı değil, aralarındaki ilişkinin niteliği değerlendirilmektedir. Evlilik doyumunda ise bireylerin ilişkilerinin tüm yönlerinde hissettikleri öznel mutluluk ve hoşnutluk duyguları yatmaktadır (Erberek ve ark., 2005). Evlilik uyumu, olumlu ilişki şemasının olması, iyi iletişim kurabilme, oluşan çatışmalarla baş edebilme, eşlerin zevk alarak birlikte etkinlikler sergilemesi olarak tanımlanmaktadır (Öztürk ve Arkar, 2014).

Evlilik uyumu ve doyumunun aynı olguya işaret eden kavramlar olup olmadığı konusunda henüz bir görüş birliği sağlanmamış olmakla birlikte, bu araştırmada yukarıda belirtilen gerekçelere dayanarak bu iki kavram birbirinden ayrıştırılmış ve farklı iki kavram olarak ele alınmıştır. Nitekim ilgili literatürde bu iki değişkenin yordayıcı değişkenler ya da sonuç değişkenleri olarak birlikte ele alındığı çok sayıda araştırma vardır

I.1.2.1 Evlilik Uyumunu Açıklayan Kuramlar

İlgili literatürde özel olarak evlilik uyumunu açıklamak üzere oluşturulmuş bir kurama rastlanmamıştır. Bunun yanı sıra, evlilik doyumunun aksine, bir iki istisna dışında, evlilik uyumunu genel olarak ikili ilişkiler için oluşturulan ve amacı bir bireyin diğerini hangi koşullarda çekici bulacağını, bir ilişkinin hangi koşullarda devam edeceğini, bir ilişkinin hangi koşullarda hakça olarak algılanacağını gibi konulara açıklık getirmek olan kuramlar çerçevesinde açıklama girişimine de rastlanmamıştır.

Dyer (1962) rol kuramı çerçevesinde yaptığı analizde, evlilik uyumunu çiftlerin yeni rollerine uyum sağlamalarını ve davranışlarını bu rollere uyarlamalarını gerektiren bir süreç olarak ele almaktadır. Bu araştırmacıya göre, “karı” ve “koca” rollerinin yeni evlenenler için alışık olmadıkları roller olması nedeniyle, evlilik yeni evlilerin davranışlarında köklü değişimler gerektirmektedir. Roller bireylerin grup ya da toplum içinde belirli bir pozisyonu işgal eden kişilerin yerine getirmeleri gereken görev ve sorumluluklara ilişkin beklentilerdir. Dolayısıyla, evlilik uyumu bireylerin birer eş olarak üstlendikleri yeni rolleri yerine getirebilme derecesiyle ilgilidir. Davidson (1984) hakçalık kuramından hareketle evlilik uyumunun eşlerin ilişkilerindeki ödül-bedel oranının hakça olup olmadığına ilişkin algıları tarafından belirlendiğini öne sürmüştür.

Daha önce de belirtildiği gibi, ilgili literatürde bireylerin ilişkilerinin niteliğine ilişkin algı ve değerlendirmelerine işaret etmek için değişik kavramlar kullanılmaktadır. Bu kavramlardan biri de evlilik kalitesidir. Bazı araştırmacılar evlilik kalitesini, mutluluk ve ilişki doyumunun yanı sıra, evlilik uyumunu da kapsayan geniş bir kavram olarak

düşünmektedir (Spanier ve Lewis 1980). Spanier ve Lewis (1980) yaptıkları çalışmalardan yola çıkarak “*Uyumlu evlilik Modeli*” adını verdikleri bir model geliştirmişlerdir. Bu modelde evlilik uyumuyla ilişkili 3 değişkenden söz edilmektedir. Bunlar, sosyal ve bireysel kaynaklar, yaşam biçiminden memnuniyet ve evlilik ilişkisinin sağladığı ödüldür. Sosyal ve bireysel kaynaklar, bireyin evlilik kurumuna getirdiği kaynaklar, zihinsel ve fiziksel beceriler, sağlık, kendine güven gibi faktörleri kapsar. Yaşam biçiminden memnuniyet arkadaş ve aile desteği ve sosyal statü, gibi değişkenlerle ilgilidir. Evlilik ilişkisinin sağladığı ödüller ise etkili iletişim, iletişim miktarı, uygun iletişim Bu modelde ayrıca, evlilik uyumunda önem taşıdığını öne sürülen birkaç temel öğeye de vurgu yapılmaktadır. Bu öğeler, etkili iletişim, rol uyumu, evlilik için pozitif yaklaşım ve etkileşim miktarıdır. Evliliğin merkezinde olan bu değişkenler, çiftlerin gündelik hayatını şekillendirdiği gibi evlilik uyumları açısından da yarar sağlamaktadır.

I.1.2.2 Evlilik Uyumuna İlişkin Görgül Çalışmalar

Evlilik doyumunu gibi, evlilik uyumunun da araştırmalarda hem yordayıcı hem de sonuç değişkeni olarak ele alındığı görülmektedir. Evlilik uyumunun sonuç değişkeni olarak incelendiği araştırmalarda, demografik değişkenler (örn., Jose ve Alfons, 2007) kişilik de dahil olmak üzere değişik açılardan eşler arasındaki benzerlikler (örn., Medling ve Mc Carrey, 1981), bağlanma stilleri (örn., Eiden, Teti ve Corns, 1995), kişilik özellikleri (örn., Nemecek ve Olson, 1999), iyimserlik (Termeer ve Wood, 2014) çiftler arasındaki iletişim (örn., Ting-Tomey, 1983) benzeri gibi çok sayıda değişkenin evlilik uyumunu yordamadaki rolü incelenmiştir. Bu araştırmada bazı demografik değişkenler ve algılanan kişilik benzerliği ile evlilik doyumunu ve uyumu arasındaki ilişkiler üzerinde durulduğundan literatür taraması bu değişkenlerle sınırlı tutulacaktır.

I.1.2.2.1 Evlilik Uyumu ile Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkiler

Demografik değişkenlerle evlilik uyumu arasındaki ilişkilerin incelendiği araştırmalarda, genellikle demografik olan ya da olmayan birçok değişken birlikte ele alınmaktadır. Tucker ve Horowitz (1981) evli olan üniversite öğrencisi katılımcılarıyla yürüttükleri bir araştırmada cinsel doyum ve sözel ve sözel olmayan iletişim ile birlikte yaş, cinsiyet, çocuk sayısı, evde yaşayan çocuk sayısı ve benzeri gibi demografik değişkenler ile evlilik uyumu arasındaki ilişkileri incelemiş, ancak evlilik uyumu ile hiçbir demografik değişken arasında anlamlı bir ilişki bulamamışlardır. Ancak, Tucker ve Horowitz'in (1981) evlilik uyumuyla hiçbir demografik değişken arasında bir ilişki bulunmadığını gösteren bulgularıyla uyumlu olan ve olmayan birçok araştırma bulunmaktadır.

Şendil ve Korkut (2008) tarafından yürütülen bir araştırmada, cinsiyet, çocuk sayısı, evlilik süresi, evlenme biçimi, eğitim düzeyi, ekonomik düzey gibi değişkenlerle evlilik uyumu arasındaki ilişkiler incelenmiş ve anlaşarak evlenen, eğitim ve ekonomik düzeyi daha yüksek olan bireylerin evlilik uyumu düzeylerinin daha yüksek olduğu ve evlilik uyumunun çocuk sayısındaki artış ile negatif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Kinnuen ve Feldt de (2004) 608 Finli çift ile yürüttüğü çalışmada kötü ekonomik koşullarla bağlantı olarak yaşanan ekonomik güçlüklerin psikolojik sıkıntıları arttırdığını ve evlilik uyumunu düşürdüğünü bulmuştur. Lafçı (2014) ise eğitim düzeyi ile evlilik uyumu arasında pozitif yönde bir ilişki bulurken, ekonomik düzey ile evlilik uyumu arasında bir ilişki bulamamıştır.

Cinsiyet ile evlilik uyumu konusundaki araştırmalardan farklı sonuçlar elde edilmiştir. Örneğin, Schumm, Webb ve Bollman (1998) ve Çakırlar (2012) erkeklerin, Goel ve Narang (2012) ve Çakmak-Tolan (2015) ise kadınların evlilik uyumlarının daha yüksek olduğu yolunda bulgular rapor etmişlerdir. Evlilik doyumunu açısından cinsiyete bağlı farklılıkların bulunduğu (örn., Schumm, Bollman ve Jurich,1997) ya da bulunmadığı (örn., Duman, 2012) yolunda bulguların rapor edildiği çok sayıda araştırma vardır.

Kadınların ya da erkeklerin evlilik uyumlarının daha yüksek olduğunu ya da evlilik uyumu açısından cinsiyete bağlı bir farklılığın bulunmadığını gösteren araştırmaların yanı sıra evlilik uyumu-cinsiyet ilişkisini farklı bağlamlarda ele alan araştırmalar da vardır. Örneğin, Levy- Shiff (1994) 102 evli çiftle yürüttüğü ve çiftleri hamileliğin başlangıcından dokuzuncu aya kadar izlediği bir araştırmada, ebeveynliğe geçiş sürecinde çiftlerin evlilik uyumlarında değişim olup olmayacağını incelemiştir. Elde edilen sonuçlar hamile öncesinde dönemlerde genelde kadınların evlilik uyumunun erkeklerden daha yüksek olduğunu, ancak, hamilelik sonrasında kadınların evlilik uyumlarının erkeklere göre anlamlı bir şekilde düştüğünü göstermiştir.

McGovern ve Meyers (2002) cinsiyet, ev işi paylaşımı ve evlilik uyumunu araştırmak amacıyla 85 çift ile yürüttüğü çalışma sonucunda, modern cinsiyet rolüne sahip erkeklerin geleneksel erkek eşlere göre daha yüksek düzeyde evlilik uyumuna sahip olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Bulgular, ayrıca erkeklerin ev işi görevlerini yerine getirdiklerinde evlilik uyumlarının da arttığını göstermiştir. Shek (1995) evlilik süresini dikkate alarak yürüttüğü araştırmasında, uzun süreli evliliklerde, Çinli kadınların evlilik doyum ve uyumunun erkeklerden daha düşük olduğunu bulmuştur

Evlilik doyumunda olduğu gibi, evlilik uyumu ile yaş arasındaki ilişkilerin incelendiği araştırmalarda da söz konusu bu iki değişken arasındaki ilişki genellikle evlilik süresi ya da evlenme yaşı bağlamında incelenmektedir. Bu nedenle, yaş ile uyumu arasındaki ilişkiyi evlilik süresi ya da evlenme yaşından bağımsız olarak ele alan araştırma sayısı sınırlıdır. Evlenme yaşı ile evlilik uyumu arasındaki ilişkilerin incelendiği araştırmalarda da, evlilik doyumunda olduğu gibi, bu iki değişken arasında genellikle pozitif bir ilişki bulunmuştur. Yaşın diğer değişkenlerden bağımsız olarak ele alındığı araştırmalardan elde edilen bulgular ise tutarlı değildir. Örneğin. Lafçı (2014) yaş ile evlilik uyumu arasında negatif bir ilişki bulmuştur. Benzer şekilde, Çakmak-Tolan (2015) 21-31 yaşlar arasındaki katılımcıların evlilik uyum düzeylerinin daha ileri yaşlardaki katılımcılardan daha yüksek olduğunu rapor etmiştir. Buna karşı, Yeşiltepe ve Çelik (2014) diğer değişkenlerin yanı sıra yaş ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi de incelediği araştırmasında söz konusu iki değişken arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığını gösteren sonuçlar elde etmiştir.

Evlilik süresi ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi çalışan Anderson, Russel ve Schumm (1983) ve Hicks ve Platt (1970) evliliğin ilk yıllarında, özellikle çocuğun aile içerisinde bulunduğu dönemde, çocukların evden ayrıldıktan sonraki döneme göre evlilik uyumunun daha düşük olduğu bulmuşlardır (akt., Fidanoglu, 2007). Evde yaşayan bir çocuğun bulunmasının düzenleyici bir etkisi söz konusu olmakla birlikte, evlilik uyumu ile evlilik süresi arasında pozitif bir ilişki olduğunu gösteren bu araştırmaya karşı, Lafçı (2014) evlilik süresi ile evlilik uyumu arasında negatif bir ilişki bulmuştur.

Çocuk sahibi olma ile evlilik uyumu arasındaki ilişkilerin incelendiği araştırmalar arasında tutarsızlıklar bulunsa da, araştırma bulguları ağırlıklı olarak çocuk sahibi olmanın evlilik uyumunu olumsuz yönde etkilediğine işaret etmektedir. Örneğin Yeşiltepe ve Çelik (2013) ile Şendil ve Korkut (2008) çocuk sahibi olmayan katılımcıların daha yüksek evlilik uyumu puanlarına sahip olduklarını, Jaisri ve Joseph (2013) çocuk sahibi olmayan katılımcıların evlilik uyumu puanı ortalamasının bir ya da daha fazla çocuk sahibi olan katılımcıların ortalamalarından daha yüksek olduğunu, Çakmak-Tolan (2015) çocuk sahibi olmayan ya da bir çocuk sahibi olan çiftlerin birden fazla çocuk sahibi olanlardan daha uyumlu olduklarını gösteren bulgular rapor etmişlerdir. Abbot ve Brody (1985) tarafından yürütülen bir araştırmada da çocuk sahibi olmanın evlilik uyumunu olumsuz etkilediği bulunmuştur. Ancak çocuk sayısı ve çocuk cinsiyetine ilişkin veriler ayrı ayrı analiz edildiğinde, iki çocuk sahibi ve erkek çocuk sahibi olmanın evlilik doyumunu üzerindeki olumsuz etkisini devam ettiği, kız çocuk sahibi olmanın ise evlilik uyumu üzerinde olumsuz bir etkisinin bulunmadığı görülmüştür.

Görücü usulü ile evlenen çiftlerde evlilik uyumunun daha yüksek olduğunu (örn., Madathil, ve Benschhoff, 2008) ya da bu iki değişken arasında bir ilişki bulunmadığını (örn., Jaisri ve Joseph 2013; Shachar, 1991) gösteren bazı araştırmalar bulunmakla birlikte, özellikle ülkemizde yapılan araştırmalar geleneksel yolla yapılan evliliklerde uyumun daha düşük olduğunu işaret etmektedir. Örneğin, Fışiloğlu (2001) akraba evliliklerinde uyumun daha düşük olduğunu, Yeşiltepe ve Çelik (2014) aşk evliliği yapan bireylerin görücü usulü ve anlaşarak evlenen bireylerden daha fazla uyum rapor

ettiklerini, flört evliliği yapan katılımcıların görücü usulü evlenen katılımcılara göre daha yüksek doyum ortalamasına sahip olduklarını, Şendil ve Korkut (2008) anlaşılarak evlenen katılımcıların evlilik uyumlarının görücü usulü evlenen katılımcılardan daha yüksek olduğunu rapor etmiştir

Evlilik uyumunun eğitim düzeyi ilişkili olup olmadığı özellikle ülkemizde sıklıkla üzerinde durulan konulardan biridir. Bu konuda yürütülen araştırmaların bulgularının tam anlamıyla tutarlı olduğunu söylemek güçtür. Bununla birlikte, ülkemizde yapılan ulaşabildiğimiz araştırmalarda ağırlıklı olarak eğitim düzeyi ile evlilik uyumu arasında pozitif yönde bir ilişki bulunduğunu söylemek mümkündür. Lafçı (2014) 104 erkek ve 104 kadın olmak üzere toplam 208 kişiyle yaptığı çalışmada aralarında eğitim düzeyinin de bulunduğu bazı demografik değişkenlerle evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi incelemiş ve eğitim düzeyi ile evlilik uyumu arasında pozitif yönde bir ilişki bulunduğunu bulmuştur. Benzer şekilde, Çakırlar (2012) polislerin evlilik doyumunu etkileyen etkenler arasında eğitim düzeyinin de bulunduğunu, eğitim düzeyi yüksek olan katılımcıların daha yüksek düzeyde evlilik uyumu rapor ettiklerini belirtmiştir. Benzer bulgular başka araştırmacılar tarafından da rapor edilmiştir (Şendil ve Korkut, 2008; Yalçın, 2014). Çakmak-Tolan (2015) eğitim düzeyi ile evlilik uyumu arasında bir ilişki bulamamıştır.

1.1.2.2.2 Kişilik Benzerliği ile Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkileri İnceleyen Görgül Araştırmalar

Kişilik-evlilik uyumu ilişkisini inceleyen araştırmalar, evlilik doyumunda olduğu gibi, iki değişik çizgide yürütülmektedir. Bir grup araştırmacı daha çok hangi kişilik boyutlarının evlilik uyumuyla ilişkili olabileceğini belirlemeye yönelik araştırmalar yürütülmektedir. Bir başka grup araştırmacı ise, kişilik benzerliği ile evlilik uyumu arasında bir ilişkinin bulunup bulunmadığını belirlemeyi amaçlanmaktadır. Evlilik uyumu ile beş faktör kişilik boyutları arasındaki ilişkilerin incelendiği araştırmalarda değişik sonuçlar elde edilmiştir. Bazı araştırmacılar evlilik uyumu ile tek bir kişilik boyutunun (örn., Karney ve Bradbury, 1995; Spanier ve Lewis, 1980), bazıları iki ya da daha fazla kişilik boyutunu ilişkili olduğunu bulmuş (Holland ve Roisman, 2008;

Özaydınlık, 2014) bazıları evlilik uyumu-kişilik boyutu ilişkisinde cinsiyete bağlı farklılıkların bulunduğunu gösteren bulgular elde etmiş (örn., Bouchard, Lussier, ve Sabourin, 1999), bazıları ise kişilik boyutları ile evlilik uyumu arasında bir ilişki bulunmadığını belirtmiştir (örn., Anjum, 2012).

Nemecek ve Olson (1999) beş faktörkişilik boyutları açısından benzerlik ile evlilik uyumu arasındaki ilişkileri inceledikleri araştırmalarında, özdisiplin, uyumluluk ve nevrotizm boyutlarındaki benzerliğin evlilik uyumunu yordadığını bulmuşlardır. Bazı araştırmacılar evlilik uyumunu daha geniş bir kavram olan evlilik kalitesi içinde ele aldıklarından, kişilik benzerliği ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiler bazı araştırmalarda evlilik kalitesi başlığı altında incelenmektedir. Örneğin, Luo ve Klohnen (2005) Locke–Wallace Evlilik Uyumu Testi ile ölçtükleri evlilik kalitesi ile aralarında beş faktör kişilik boyutları açısından benzerliğin de bulunduğu çok sayıda faktör arasındaki ilişkileri incelemişlerdir. Analiz sonuçları uyumluluk, deneyime açıklık ve özdisiplin boyutlarındaki benzerliğin çiftlerin her ikisinde, nevrotizm konusundaki benzerlik ise sadece kadınlarda evlilik kalitesiyle ilişkili olduğunu göstermiştir. Dışa dönüklük boyutundaki benzerlik ile evlilik uyumu arasında herhangi bir ilişki bulunmamıştır. Russell ve Wells (1991) tarafında yürütülen bir başka araştırmada, evlilik kalitesi ile çiftlerin Eysenk Kişilik Öçeği boyutları açısından benzerlik ve farklılıkları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bulgular çiftlerin dışa dönüklük, psikotiklik ve yalan boyutları açısından farklılıkları ile evlilik kalitesi arasında negatif yönde bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur.

Yukarıda sözü edilen araştırmaların yanı sıra, kişilik benzerliği ile ilişki uyumu arasında bir ilişki olmadığını gösteren araştırmalar da vardır. Lutz-Zois, Bradley, Mihalik ve Moormen-Eavers (2006) üniversite öğrencilerinde algılanan kişilik benzerliği, tutum benzerliği, ilgi benzerliği, dini inanç benzerliği ve bu açılardan benzerliğe verilen önem ile romantik ilişki uyumu arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Analiz sonuçları, sadece dini inanç ve ilgi benzerliği ile benzerliğe verilen önem ortak etkisinin anlamlı olduğunu, ilişki uyumu ile kişilik benzerliği arasında ne temel ne de ortak etki düzeyinde bir ilişkinin bulunmadığını göstermiştir. Benzer şekilde, Gattis ve arkadaşları da (2004) beş faktör kişilik boyutu açısından benzerlik ile evlilik

uyumu/doyumunu arasında ilişki bulamamışlardır. Diğer yandan, Shiota ve Levenson (2007) 12 süreli boylamsal bir araştırmada, beş faktör kişilik boyutları açısından benzer olan çiftlerin evlilik uyumlarında/doyumlarında zaman içinde negatif yönde değişme olduğunu gösteren bulgular elde etmiştir.

1.1.3 Araştırmanın Amacı

Kişilik özellikleriyle evlilik doyumu ve evlilik uyumu arasında bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla çok sayıda araştırma yürütülmesine karşın, bu araştırmalardan elde edilen bulgular bu soruya kesin bir yanıt verecek ölçüde tutarlı değildir. Araştırma bulguları birlikte değerlendirildiğinde kişilik benzerliği ile evlilik doyumu ve uyumun arasında ilişki bulunma olasılığı daha güçlü gibi görünmekle birlikte, söz konusu değişkenler arasında bir ilişki olmadığını ya da negatif yönde bir ilişki olduğunu gösteren azımsanmayacak sayıda araştırma vardır. Kişilik özelliklerinin evlilik doyumu ve uyumunda rol oynadığını gösteren araştırmalara bakıldığında ise, evlilik doyumu ve uyumu ile ilişkili bulunan kişilik boyut ya da boyutlarının bir araştırmadan diğerine değişebildiği ve gerçek kişilik benzerliğinin mi yoksa algılanan kişilik benzerliğinin mi daha büyük önem taşıdığı sorusunun kesin bir yanıtının bulunmadığı görülmektedir. Dolayısıyla, algılanan kişilik benzerliğinin evlilik doyumu ve uyumunda bir rol oynayıp oynamadığını, eğer oynuyorsa hangi kişilik boyut ya da boyutlarında benzer olmanın bu açıdan daha fazla önem taşıdığını belirlemeye yönelik araştırmalara gereksinim vardır. Bu tür araştırmaların evlilik doyumu ve uyumu ile algılanan kişilik benzerliği arasında ilişki olduğunu ya da olmadığını gösteren bulgulara destek vererek tutarsızlığın çözümüne katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Kişilik etkeninin evlilik doyumu ve uyumunda oynadığı rol konusunda ülkemizde yapılmış çok sayıda araştırma bulunmakla birlikte, kişilik benzerliği ile evlilik doyumu ve uyumu arasındaki ilişkileri inceleyen araştırma sayısının oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Birçok araştırmacı, bireyin değişik özellikler açısından kendilerine benzer kişileri daha çekici bulma ve eş olarak tercih etme eğilimlerinin evrimsel bir kökeninin bulunduğunu, bu nedenle de benzerlik etkisinin evrensel olduğunu savunmaktadır (örn., Botwin, Buss ve Shackelford 1997; Buss, 1985). Bu açıdan

bakıldığında, kişilik benzerliği-evlilik uyum ve doyumunu ilişkisini ülkemizde inceleyen bir araştırmanın benzerlik etkisinin evrensel olup olmadığı tartışmalarına da katkıda bulunacağı söylenebilir. Diğer yandan benzerlik etkisi evrensel olsa bile belirli kişilik özelliklerine verilen değer açısından kültürler arasında farklılıklar olması, bu nedenle de belirli bir kişilik özelliği açısından benzerliğin evlilik doyum ve uyumuna yaptığı katkının bir kültürden diğerine değişmesi söz konusu olabilir. Dolayısıyla kişilik benzerliği ile evlilik doyum ve uyumu arasındaki ilişkilerin incelendiği bir araştırmanın ülkemizde hangi kişilik boyutları açısından da benzerliğinin evlilik uyum ve doyumunu açısından önem taşıdığı belirlenmesi açısından yararlı olacağı söylenebilir.

Gerek ülkemizde gerekse diğer ülkelerde demografik değişkenler ile evlilik doyum ve uyuma arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla çok sayıda araştırma yürütülmüştür. Yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, evlilik süresi, çocuk sahibi olup olmama, evlenme biçimi bu bağlamda üzerinde sıklıkla durulan değişkenlerden bazılarıdır. Ancak, kişilik benzerliğinde olduğu gibi demografik değişkenler ile evlilik doyum ve uyuma arasındaki ilişkilerin incelendiği araştırmalardan elde edilen sonuçlar arasında bir tutarlılık bulunmamaktadır. Evlilik bağlamında sıklıkla üzerinde durulan demografik değişkenlerin evlilik doyum ve uyumu ile olan ilişkilerinin incelenmesi, bu değişkenlerin evlilik doyum ve uyumu ile ilişki olduğunu ya da olmadığını gösteren bulgulara destek vererek tutarsızlığın çözümüne katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Cinsiyet farklılıklarıyla ilgili olarak üzerinde durulması gereken bir diğer konu, kadın ve erkeklerin eşleriyle algıladıkları kişilik benzerlik düzeyleri arasında genel olarak ya da belirli kişilik boyutlarında farklılıkların bulunup bulunmadığıdır. Evlilik uyumu ve doyumunu ile algılanan benzerlik arasında bir ilişki olabileceğine işaret eden birçok araştırma vardır. Bunun yanı sıra kadınların evlilik doyum ve uyumlarının daha düşük olduğuna işaret eden araştırmalar da bulunmaktadır. Bu iki grup araştırma birlikte değerlendirildiğinde, eşlerle algılanan benzerlik düzeyinde cinsiyete bağlı bir farklılık olup olmadığı sorusu gündeme gelmektedir. Buna karşın, bu soruyu yanıtlamaya yönelik bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Yukarıda yürütülen tartışmalara dayanarak planlanan bu araştırma eşler arasında algılanan kişilik benzerliği ile evlilik doyumu ve uyumu arasında bir ilişki olup olmadığını ve algılanan kişilik benzerliği ve evlilik uyumu ve doyumu açısından cinsiyete bağlı farklılıkların bulunup bulunmadığını incelemek amacıyla yürütülmüştür. Bunun yanı sıra, ilgili literatürde sıklıkla ele alınan bazı demografik değişkenler ile evlilik doyumu ve uyumu arasındaki ilişkiler de incelenmiştir. Daha özel ifade edilecek olursa, araştırmada aşağıdaki soruların yanıtlanması amaçlanmıştır.

1. Bireylerin beş faktör kişilik boyutları açısından kendileriyle eşleri arasında algıladıkları kişilik benzerliği ile evlilik doyum ve uyumları arasında bir ilişki var mıdır?
2. Bireylerin beş faktör kişilik boyutlarında kendileriyle eşleri arasında algıladıkları kişilik benzerliği açısından cinsiyete bağlı bir farklılık var mıdır?
3. Evlilik doyumu ve uyumu açısından cinsiyete bağlı bir farklılık var mıdır?
4. Evlilik doyumu ve uyumu açısından yaş, evlilik süresi, eğitim düzeyi ve evlenme biçimine bağlı bir farklılık var mıdır?

Yapılan literatür taramasından hareketle araştırma sorularıyla ilgili olarak aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur.

Hipotez 1: Bireylerin beş faktör kişilik boyutlarında kendileriyle eşleri arasında algıladıkları kişilik benzerlik ile evlilik doyum ve uyumları arasında pozitif bir ilişki vardır.

Hipotez 2: Kadınların evlilik doyumu ve evlilik uyumu düzeyleri erkeklerden daha düşüktür

Hipotez 3: Bireylerin beş faktör kişilik boyutlarında kendileriyle eşleri arasında algıladıkları kişilik benzerlik açısından cinsiyete bağlı bir farklılık yoktur.

Hipotez 4: Yaş ile evlilik doyumu ve uyumu arasında bir ilişki yoktur

Hipotez 5: Evlilik süresi ile ilişki doyumu ve uyumu arasında negatif yönde ilişki vardır

Hipotez 6: Eğitim düzeyi ile evlilik doyumu ve uyumu arasında bir ilişki pozitif yönde ilişki vardır.

Hipotez 7: Çocuk sahibi olanların evlilik doyumu ve uyumu, olmayanlardan daha düşüktür

Hipotez 8: Flört ederek evlenen bireylerin evlilik doyumu ve uyumu görücü usulü (family initiated) evlenenlerden daha yüksektir.

BÖLÜM II

YÖNTEM

2.1. Katılımcılar

Araştırmanın örneklemini, Ankara ve İzmir illerinde yaşayan en az 6 aydır evli olan ve halen evliliğini devam ettiren ve araştırmaya gönüllü olarak katılan 82 kadın,73 erkek olmak üzere toplam 155 katılımcı oluşturmuştur. Farklı ölçeklerde çok sayıda maddeyi boş bırakma ve normal dağılım dışında kalma gibi nedenlerle 4 kadın ve 2 erkek olmak üzere 6 katılımcı araştırmadan çıkarılmıştır. Ayrıca, diğer ölçekleri yanıtlayıp Beş faktör Envanterini doldurmayan 9 erkek ve 6 kadın katılımcı sadece demografik değişkenler ile evlilik doyumu ve uyumu arasındaki ilişkilerin incelendiği analizlere dahil edilmiş, algılanan kişilik benzerliği-evlilik doyumunu ve uyumu ilişkilerinin incelendiği analizlerin dışında tutulmuştur. Böylelikle demografik değişkenler ile ilgili analizler 78 kadın ve 71 erkek olmak üzere toplam 149, algılanan benzerlik ile ilgili analizler ise 72 kadın ve 62 erkek olmak üzere toplam 134 katılımcıyla yürütülmüştür.

Katılımcıların araştırmada yer alan demografik değişkenler göre dağılımları Tablo 1 de gösterilmiştir.

Tablo 2.1. Katılımcıların araştırmada yer alan demografik değişkenlere göre dağılımları

		Cinsiyet				Toplam	
		Erkek		Kadın		N	%
		N	%	N	%		
Yaş	20-29	20	%13	20	%13	40	%26
	30-39	35	%23	44	%30	79	%53
	40+	16	%11	14	%10	30	%21
	Toplam	71	%47	78	%53	149	%100
Öğrenim Durumu	Üniversite Muzunu Olmayan	33	%21	38	%26	71	%47
	Üniversite Mezunu Olan	38	%26	40	%27	78	%53
	Toplam	71	%47	78	%53	149	%100
Evlilik Süresi	6 ay-59 ay	29	%19	22	%15	51	%34
	5 Yıl-10 Yıl	16	%11	28	%19	44	%30
	10 yıldan fazla	26	%17	28	%19	54	%36
	Toplam	71	%47	78	%53	149	%100
Çocuk Sahibi olma	Evet	52	%35	62	%42	114	%77
	Hayır	19	%12	16	%11	35	%23
	Toplam	71	%47	78	%53	149	%100
Evlilik şekli	Görücü Usulü	30	%20	23	%16	53	%36
	Flört	41	%27	55	%37	96	%64
	Toplam	71	%47	78	%53	149	%100

2.2. Araştırmada Yer Alan Değişkenler

Araştırmada yedi tane yordayıcı iki tane de yordanan olmak üzere toplam dokuz değişken bulunmaktadır. Yordayıcı değişkenler, algılanan kişilik benzerliği, yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, evlilik süresi, çocuk sahibi olma ve evlenme şekli, yordanan değişkenler ise evlilik uyumu ve evlilik doyumdur. Algılanan kişilik benzerliğinin, dışadönüklük, deneyime açıklık, nevroitiklik, uyumluluk ve özdisiplin olmak üzere beş düzeyi bulunmaktadır. Yaş ve evlilik süresi değişkenlerinin üç, cinsiyet, eğitim düzeyi, evlenme şekli ve çocuk sahibi olma değişkenlerinin iki düzeyi vardır. Yordanan değişkenler olan evlilik uyumu ve evlilik doyumu ise tek düzeylidir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın yordayıcı ve yordanan değişkenlerine ilişkin veri toplamak amacıyla üç ölçek ve bir bilgi formundan yararlanılmıştır. Yararlanılan ölçekler, ilişki doyum ölçeği, çiftler uyum ölçeği ve beş faktör envanteridir.

2.3.1. Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan formda 8 madde bulunmaktadır. Bu form katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim durumu, evlilik süresi, çocuk durumu, evlenme şekli (görücü usulü mü?) gibi özellikleri hakkında bilgi toplamak için hazırlanmış ve kullanılmıştır (Bu formun bir örneği Ek 1’de verilmiştir).

2.3.2. İlişki Doyum Ölçeği

Katılımcıların evliliklerinde sağladıkları doyumu ölçmek amacıyla, Hendrick (1988) tarafından geliştirilen İlişki Doyum Ölçeği (Relationship Assessment Scale) kullanılmıştır. İlişki Doyum Ölçeği 7 maddeden oluşmaktadır. Yedili likert tipi

maddelerden oluşan ölçek, maddelere verilen cevaplardan alınan puanların toplamıyla elde edilen ilişki doyumunu ölçmektedir. Yüksek puan, katılımcının evliliğinden sağladığı doyumun yüksek olduğunu belirtmektedir. Ölçek tek faktörlüdür ve iç tutarlılığının yüksek olduğu belirtilmektedir (Budak, 2011).

İlişki Doyum Ölçeği Türkçe'ye, Curun (2001) tarafından uyarlanmıştır. Curun (2001) ölçeğin Türkçe formunun orjinaline uygun olarak tek faktörlü bir yapısının olduğunu ve iç tutarlık katsayısının .86 olduğunu belirtmektedir. Bu çalışmada ölçeğin iç tutarlık katsayısı .88 olarak hesaplanmıştır.

2.3.3. Çiftler Uyum Ölçeği

Çiftler Uyum Ölçeği (ÇUÖ), Spainer (1976) tarafından geliştirilmiştir. Türkçe 'ye uyarlaması Fışiloğlu ve Demir (2000) tarafından yapılmıştır. Ölçek evli veya birlikte yaşayan çiftlerin ilişkilerinin niteliğini değerlendirmek amacıyla geliştirilmiş 32 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte 5, 6 ve 7'li likert tipi maddeler yer almakta iki madde ise "evet" ve "hayır" şeklinde yanıtlanmaktadır. Ölçekteki puanlamalar 5'li likertler için 0-4, 6'lı likertler için 0-5 ve 7'li likertler için 0-6 şeklindedir. Ölçekte çift anlaşması 13 madde, çift doyumu 10 madde, sevgi gösterme 4 madde ve çiftlerin bağlılığı 5 madde olmak üzere dört alt ölçekten oluşmaktadır. Çiftler uyum ölçeği, doğrudan ifadelerle tersten puanlanması gereken ifadelerden oluşmaktadır. Dört tane tersten puanlanan madde bulunmaktadır. Toplam puan alt ölçeklerden alınan puanların toplamından oluşmakta ve 0-151 arasında değişmektedir. Ölçeklerden alınan puanların yüksek olması çiftler arasındaki uyumun yüksekliğini gösterirken, alınan puanların düşük olması ise çiftlerin uyum düzeylerinin düşüklüğünü göstermektedir. Alt ölçeklerden elde edilen puanlar kullanılabilmesine rağmen genelde çift ilişkisinin niteliğini değerlendirebilmek için elde edilen tüm puanların toplamı kullanılmaktadır.

Fışiloğlu ve Demir (2000), tarafından Türkçeye uyarlanan halinin iç tutarlık güvenilirliğini .92 olarak belirlenirken, ölçeğin içerdiği alt testler ve Cronbach α , iç tutarlık katsayıları şu şekildedir; Çift Doyumu ($\alpha=.83$), Çiftlerin Bağlılığı ($\alpha=.82$), Çift

Anlaşması ($\alpha=.84$), Sevgi Gösterme ($\alpha=.61$). Bu çalışmada ölçeğin bütününe iç tutarlık katsayısı da .92 olarak hesaplanmıştır.

2.3.4. Beş Faktör Envanteri

Katılımcıların kişilik özellikleri açısından eşlerini ne ölçüde kendilerine benzer olarak algıladıklarını belirlemek amacıyla Beş Faktör Envanter'i kullanılmıştır. Bu ölçek Benet-Martinez ve John (1998) tarafından "Beş Faktör Envanteri" (The Big Five Inventory) ismiyle geliştirilmiş olup, 44 maddeden oluşmaktadır. Ölçek maddeleri beş dereceli Likert tipi ölçekler üzerinde değerlendirilmektedir. Araştırmacıların daha hızlı ve etkin bir şekilde değerlendirme yapabilmesi için hazırlanan bu ölçek kişilik özelliklerinden "nörotiklik", "dışadönüklük", "deneyime açıklık", "uyumluluk" ve "özdisiplin" boyutlarını ölçmektedir. Ölçekte "nörotiklik" ve "dışadönüklük" boyutları 8'er madde, "uyumluluk" ve "özdisiplin" 9'ar madde ve "deneyime açıklık" ise 10 madde ile ölçülmektedir.

Ölçeğin Türkçe 'ye uyarlaması Sümer ve Sümer (2005) tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada ölçek katılımcıların kişilik özelliklerini belirlemek için değil, kişilik özellikleri açısından eşlerini kendilerine ne ölçüde benzer olarak algıladıklarını belirlemek amacıyla kullanılmıştır. Bu nedenle ölçeğin yönergesi ve yanıt seçenekleri bu amaca uygun biçimde değiştirilmiştir. Bu bağlamda oluşan yeni yanıt şekli; "Tamamen Farklıyız, Farklıyız, Kısmen Benzeriz, Benzeriz ve Tamamen Benzeriz" şeklindedir. Bu değişimin ardından ölçeğin Cronbach α 'ları tekrar hesaplanmıştır. Elde edilen Cronbach α 'lar şu şekildedir; deneyime açıklık ($\alpha=.85$), dışadönüklük ($\alpha=.77$), uyumluluk ($\alpha=.76$), özdisiplin ($\alpha=.77$), nörotiklik ($\alpha=.78$).

2.4. İşlem

Araştırmada kullanılan veri toplama araçları gönüllü katılımcılara genelde iş yerlerinde öğle arası tatillerinde uygulanmıştır. Ölçekler katılımcılara değişik sıralarda verilmiş ve ortalama 20 dakika süren uygulamadan ardından bir zarf içerisinde katılımcılardan toplanmıştır.

BÖLÜM III BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın amacını gerçekleştirmek üzere toplanan veriler için uygulanan istatistiksel analizlerin sonuçları yer almaktadır. Araştırmada elde edilen bulgular araştırmada yanıtlanması amaçlanan sorularla ilgili bulgular ayrı başlıklar altında verilmiştir.

3.1. Algılanan Kişilik Benzerliği, Evlilik Doyumu ve Evlilik Uyumu Açısından Cinsiyet Farklılıklarına İlişkin Bulgular

Katılımcıların algılanan kişilik benzerliği, evlilik doyumu ve evlilik uyumu puanlarında cinsiyete bağlı farklılıkların bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla kadın ve erkek katılımcıların ilgili ölçeklerden aldıkları puanların ortalamaları t testi kullanılarak karşılaştırılmıştır. Kadın ve erkek katılımcıların ölçeklerden aldıkları puanların ortalama ve standart sapmaları ile t sonuçları Tablo 3.1 de gösterilmiştir.

Tablo 3.1. Kadın ve Erkek Katılımcıların Algılanan Kişilik Benzerliği, Evlilik Doyumu ve Evlilik Uyumu Puanlarının Ortalama ve Standart Sapmaları ile İlgili t Test Sonuçları

	Erkek		Kadın		t
	X	S	X	S	
Evlilik Doyumu	40,02	7,43	41,07	6,53	-0,91
Çift Uyumu	111,59	21,88	113,91	15,14	-0,75
Dışadönük Kişilik Benzerliği	23,52	5,99	22,94	5,47	0,59
Uyumluluk Kişilik Benzerliği	27,97	6,37	27,51	5,45	0,45
Özdisiplin Kişilik Benzerliği	27,69	6,34	27,31	5,95	0,37
Nörotisizm Kişilik Benzerliği	21,85	5,89	21,21	5,42	0,66
Deneyime Açıklık Kişilik Benzerliği	28,94	7,58	28,42	7,68	0,39
Kişilik Benzerliği Toplam	129,97	27,45	127,38	25,75	0,56

Tablo 3.1 de izlenebileceği gibi, t test sonuçları katılımcıların ne evlilik doyumu ve evlilik uyumu puanlarının ortalamaları ne de değişik kişilik boyutlarında algıladıkları benzerlik puanlarının ortalamaları arasında cinsiyete bağlı anlamlı bir farkın bulunmadığını göstermiştir.

3.2. Evlilik Doyumu ve Evlilik Uyumunda Yaş, Evlilik Süresi, Eğitim Düzeyi, Çocuk Sahibi Olma ve Evlenme Şekline Bağlı Farklılıklara İlişkin Bulgular

Bu bölümde katılımcıların yaşadıkları evlilik uyumu ve sağladıkları ilişki doyumunda araştırmada yer alan cinsiyet dışındaki yordayıcı değişkenlere bağlı farklılıkların bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan analizlere yer verilmiştir.

3.2.1.Evlilik Doyumu ve Evlilik Uyumunda Yaşa Bağlı Farklılıklar

Araştırmada yer alan üç farklı yaş grubundaki katılımcıların evlilik doyumu ve evlilik uyumu puanlarının ortalama ve standart sapmaları Tablo 3.2 de gösterilmiştir.

Tablo 3.2 Araştırmada Yer Alan Üç Yaş Grubundaki Katılımcıların Evlilik Doyumu ve Evlilik Uyumunu Puanlarının Ortalama ve Standart sapmaları

	20-29 Yaş Aralığı		30-39 Yaş Aralığı		40 ve Üstü	
	X	S	X	S	X	S
Evlilik Doyumu	41.72	7.29	40.10	6.86	40.30	6.86
Evlilik Uyumunu	118.12	16.97	110.39	17.94	112.06	21.51

Katılımcıların evliliklerinde yaşadıkları doyum ile evliliklerinde sağladıkları uyumda yaşa bağlı farklılıkların bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla verilere doyum ve uyum puanları için ayrı ayrı tek yönlü ANOVA uygulanmış ve analiz sonuçları Tablo 3.3 de gösterilmiştir.

Tablo 3.3 Katılımcıların Evlilik Uyumu ve Evlilik Doyumlarında Yaşa Bağlı Farklılıklara İlişkin Yönlü ANOVA Sonuçları

	Kaynak	KT	sd	KO	F	P
	Yaş	1608,279	2	804,139	2,36	,098
Evlilik	Hata	49783,077	146	340,980		
Uyumu	Toplam	51391,356	148			
	Yaş	72,898	2	36,449	,75	,476
Evlilik	Hata	7129,465	146	48,832		
Doyumu	Toplam	7202,362	148			

Tablo 3.3 de görüldüğü gibi katılımcıların evlilik uyumlarında yaşa bağlı anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($F(2,148) = 2,36; p > .05$). Aynı şekilde, yaş değişkenine göre evlilik doyumu arasındaki farka ilişkin F değeri de anlamsızdır ($F(2,148) = ,75; p > .05$).

3.2.2. Evlilik Doyumu ve Evlilik Uyumunda Evlilik Süresine Bağlı Farklılıklar

Katılımcıların evlilik sürelerine göre evlilik doyumu ve evlilik uyumu puanlarının ortalama ve standart sapmaları Tablo 3.4 de gösterilmiştir.

Tablo 3.4 Farklı Evlilik Süreleri İçerisinde Bulunan Katılımcıların Evlilik Doyumu ve Evlilik Uyumu Puanlarının Ortalama ve Standart Sapmaları

	6 Ay-59 Ay		5 Yıl-10 Yıl		10 Yıl ve Üstü	
	X	S	X	S	X	S
Evlilik Doyumu	40.74	7.31	39.34	7.47	41.42	6.17
Evlilik Uyumu	116.27	19.92	109.56	17.41	112.16	18.11

Katılımcıların evliliklerinde yaşadıkları doyum ile evliliklerinde sağladıkları uyumda evlilik sürelerine bağlı farklılıkların bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla verilere doyum ve uyum puanları için ayrı ayrı tek yönlü ANOVA uygulanmış ve analiz sonuçları Tablo 3.5 de gösterilmiştir.

Tablo 3.5 Evli Çiftlerin Evlilik Sürelerine Göre Evlilik Uyumu ve Evlilik Doyumuna İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Kaynak		KT	Sd	KO	F	P
Evlilik Uyumu	Evlilik Süresi	1096,90	2	548,45	1,60	,207
	Hata	50294,45	146	344,48		
	Toplam	51391,36	148			
Evlilik Doyumu	Evlilik Süresi	107,59	2	53,79	1,11	,333
	Hata	7094,78	146	48,59		
	Toplam	7202,36	148			

Analizler sonucunda Tablo 3.5'ten de izlenileceği gibi, evlilik süresine göre evlilik uyum puanı ortalamaları arasındaki farka ilişkin F değeri anlamsız bulunmuştur ($F(2, 148) = 1,60; p > .05$). Benzer bir sonuç evlilik süresinin-evlilik doyumuna etkisinde görülmüştür. Evlilik süresine göre evlilik doyum ortalamaları arasındaki farka ilişkin F değeri anlamlılık düzeyine ulaşmamıştır ($F(2, 148) = 1,11; p > .05$). Bu sonuçlar evlilik süresi ile evlilik uyumu ve evlilik doyum arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

3.2.3. Evlilik Uyumu ve Evlilik Doyumunda Eğitim Düzeyine Bağlı Farklılıklar

Katılımcıların evlilik doyum ve evlilik uyumlarında eğitim düzeylerine bağlı fark olup olmadığını belirlemek amacıyla üniversite mezunu olan ve olmayan katılımcıların evlilik doyum ve uyum puanları t test kullanılarak karşılaştırılmıştır. İlgili ortalama ve standart sapmalar ile t test sonuçları tablo 3.6 da gösterilmiştir.

Tablo 3.6 Eğitim Düzeyine Göre Katılımcıların Evlilik Uyumu ve Evlilik Doyumu Puanlarının Ortalama ve Standart Sapmaları ile t test Sonuçları

	Üniversite Mezunu Olmayan		Üniversite Mezunu Olan		T
	X	S	X	S	
Evlilik Doyumu	41.78	7.46	39.47	6.34	2,04*
Evlilik Uyumu	114.49	20.07	111.26	17.20	1,05

* $p > .05$

Tablo 3.6 da görüldüğü gibi, katılımcıların evlilik doyumlarında eğitim düzeylerine bağlı anlamlı bir fark bulunmaktadır. Buna göre, üniversite mezunu olmayan katılımcıların evlilik doyum puan ortalamalarının ($X=41.78, SS= 7.46$) üniversite mezunu olan katılımcıların evlilik doyum puanlarından ($X=39.47, SS= 6.34$) daha yüksektir ($t = 1,05; p > .05$). Üniversite mezuniyeti ile evlilik uyumu arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmamıştır

3.2.4. Evlilik Uyumu ve Evlilik Doyumunda Çocuk Sahibi Olmaya Bağlı Farklılıklar

Katılımcıların evlilik doyumu ve evlilik uyumlarında çocuk sahibi olma ya da olmama durumlarına bağlı fark olup olmadığını belirlemek amacıyla çocuk sahibi olan ve olmayan katılımcıların evlilik doyumu ve uyumu puanları t test kullanılarak karşılaştırılmıştır. İlgili ortalama ve standart sapmalar ile t test sonuçları tablo 3.7 de gösterilmiştir.

Tablo 3.7 Çocuk Sahibi Olma Durumlarına Göre Katılımcıların Evlilik Uyumu ve Evlilik Doyumu Puanlarının Ortalama ve Standart Sapmaları ile t test Sonuçları

	Çocuk Sahibi Olmayan		Çocuk Sahibi Olan		T
	X	S	X	S	
Evlilik Doyumu	42.68	5.37	39.92	7.29	2,06*
Evlilik Uyumu	120.48	12.34	110.44	19.62	2,85*

*p<0.05

Tablo 3.7 de görüldüğü gibi, çocuk sahibi olan ve olmayan katılımcıların hem evlilik doyumu hem de evlilik uyumu ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmaktadır. Buna göre, çocuk sahibi olmayan katılımcıların evlilik doyumu puanı ortalaması (X=42.68, SS= 5.37) çocuk sahibi olan katılımcıların evlilik doyumu puanı ortalamasından (X=39.92, SS= 7.29) anlamlı düzeyde daha yüksektir (t=2,06; p<0.05). Benzer şekilde, çocuk sahibi olmayan katılımcılar (X=120.48, SS= 12.34) çocuk sahibi olan katılımcılardan (X=110.44, SS= 19.62) anlamlı düzeyde daha yüksek evlilik uyumu puan ortalamasına sahiptirler (t=2,85; p<0.05).

3.2.5. Evlilik Uyumu ve Evlilik Doyumunda Evlenme Biçimine Bağlı Farklılıklar

Katılımcıların evlilik doyumu ve evlilik uyumlarında evlenme biçimine bağlı fark olup olmadığını belirlemek amacıyla görücü usulü ve flört ederek evlenen katılımcıların

evlilik doyumu ve uyumu puanları t test kullanılarak karşılaştırılmıştır. İlgili ortalama ve standart sapmalar ile t test sonuçları tablo 3.8 de gösterilmiştir. Tablodan da görüldüğü gibi görücü usulü ve flört ederek evlenen katılımcıların evlilik doyumu ve evlilik uyumu puanlarının ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Tablo 3.8 Evlenme Biçimlerine Göre Katılımcıların Evlilik Uyumu ve Evlilik Doyumu Puanlarının Ortalama ve Standart Sapmaları ile t test Sonuçları

	Görücü Usulü Evlilik		Görücü Usulü Olmayan Evlilik		t
	X	S	X	S	
Evlilik Doyumu	41,4	8,02	39,85	6,59	1,20
Evlilik Uyumu	122,65	23,11	111,95	16,98	0,21

3.3 Algılanan Kişilik Benzerliği ile Evlilik Doyumu ve Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkiler Konusundaki Bulgular

Katılımcıların evlilik doyumu ve evlilik uyumunu puanları ile ve Beş Faktör Envanteri'nin alt boyutları aracılığıyla belirlenen algılanan kişilik benzerliği puanları arasındaki korelasyonlar Tablo 3.9 da verilmiştir.

Tablo 3.9 Katılımcıların Beş Kişilik Boyutunda Eşleriyle Algıladıkları Kişilik Benzerlik Puanları ile Evlilik Doyumu ve Evlilik Uyumu Puanları Arasındaki Korelasyonlar

	1	2	3	4	5	6	7	8
Evlilik Doyumu	-							
Evlilik Uyumu	.75**	-						
Dışadönüklük	.41**	.44**	-					
Uyumluluk	.32**	.34**	.61**	-				
Özdisiplin	.37**	.41**	.66**	.71**	-			
Nevrotiklik	.29*	.31**	.60**	.67**	.64**	-		
Deneyime Açıklık	.34**	.40**	.68**	.61**	.71**	.73**	-	
Toplam Algılanan Benz.	.40**	.44**	.83**	.84**	.87**	.85**	.89**	-

* p<0.01 **p<0.001

Korelasyon tablosundan da görüldüğü gibi, katılımcıların hem evlilik doyumu hem de evlilik uyumu puanları ile Beş Faktör Envanterinin tüm boyutlarında algıladıkları kişilik benzerliği puanları arasında anlamlı pozitif korelasyon bulunmaktadır. Evlilik doyumu ile en yüksek korelasyonu dışadönüklük ($r = .41$), en düşük korelasyonu ise nevroitiklik ($r = .29$) boyutunda algılanan benzerlik göstermektedir. Benzer şekilde evlilik uyumunun en yüksek korelasyon gösterdiği boyut dışadönüklük ($r = .44$), en düşük korelasyon gösterdiği boyut ise nevroitikliktir ($r = .31$). Bununla birlikte, evlilik uyumu ve doyumu puanlarıyla algılanan kişilik benzerlik puanları arasında hesaplanan korelasyon katsayıları arasında anlamlı farklılıkların bulunup bulunmadığı Fisher r to z dönüşümünden yararlanılarak kontrol edilmiş ve söz konusu korelasyon katsayıları arasındaki farkların hiç birinin anlamlı olmadığı görülmüştür.

Katılımcıların beş kişilik boyutunda algıladıkları benzerlik puanları arasında oldukça yüksek korelasyonlar bulunduğu görülmektedir. Bu da eşlerini bir kişilik boyutunda kendilerine benzer olarak algılayan katılımcıların büyük ölçüde diğer boyutlarda da kendilerine benzer olarak algıladıklarını göstermektedir. En yüksek korelasyon deneyime açıklık ve nevroitiklik boyutlarında algılanan benzerlik puanları arasında ($r = .73$), en düşük korelasyon ise nevroitiklik ile dışadönüklük boyutlarında algılanan benzerlik puanları arasındadır ($r = .60$).

Yine yukarıda yer alan Tablo 3.9 korelasyon tablosundan görülebileceği gibi, araştırma değişkenlerinden olan evlilik doyumu ile evlilik uyumu arasında da yüksek bir korelasyon bulunmaktadır ($r = .75$)

3.3.1 Algılanan Kişilik Benzerliği ile Evlilik Doyumu Arasındaki İlişkiler

Katılımcıların beş kişilik boyutunda eşleriyle algıladıkları kişilik benzerliği puanları ile evlilik doyumu puanlarının ortalama ve standart sapmaları Tablo 3.10 da gösterilmiştir.

Tablo 3.10 Beş Kişilik Boyutunda Algılanan Kişilik Benzerlik ve Evlilik Doyumu Puanlarının Ortalama ve Standart Sapmaları

	Ortalama	Standart Sapma
İlişki Doyumu	40,395	7,137
Dışadönüklük	23,202	5,702
Uyumluluk	27,724	5,874
Özdisiplin	27,485	6,114
Nevrotiklik	21,508	5,629
Denyime Açıklık	28,657	7,610

Katılımcıların değişik kişilik boyutlarında eşleriyle algıladıkları benzerlik puanlarının ortalamaları arasında fark olup olmadığı t test aracılığıyla incelenmiştir. Beş faktör kişilik ölçeğinin alt ölçeklerindeki madde sayılarının farklı olması nedeniyle ortalamalar arasındaki karşılaştırmalar her alt boyutun ortalamasının madde sayısına bölünmesi sonucunda elde edilen ortalamalar arasında gerçekleştirilmiştir. Sonuçlar katılımcıların değişik kişilik boyutlarında algıladıkları benzerlik ortalamaları arasında herhangi bir anlamlı farkın bulunmadığını göstermiştir. Diğer yandan, aynı ortalamaların ortalaması alındığında katılımcıların algıladıkları benzerlik puanlarının ortalamasının 2, 91 olduğu görülmüştür. Bu ortalama katılımcıların algıladıkları benzerlik düzeyinin 5 basamaklı bir ölçek üzerinde orta noktaya yakın bir yerde olduğunu göstermektedir.

Kişilik boyutları olan dışadönüklük, uyumluluk, özdisiplin, nevrozizm ve deneyime açıklık boyutlarındaki algılanan benzerlik düzeylerinin ilişki doyumunun yordanmasına yaptığı katkıların belirlenmesi amacıyla verilere aşamalı doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. Bu yöntemin tercih edilmesinin nedeni yordayıcı değişkenler arasındaki korelasyon katsayılarının görece yüksek bulunmasıdır. Bu nedenle ayrıca Durbin-Watson değeri incelenerek, bu durumun otokorelasyona yol açıp açmadığı incelenmiş ve bu açıdan bir sakınca doğurmadığı ($DW= 1.50 < 1.79 < 2.50$) belirlenmiştir. Aşamalı regresyon analiz sonuçları Tablo 3.11 de gösterilmiştir.

Tablo 3.11 Beş Kişilik Boyutunda Algılanan Kişilik Benzerliğinin Evlilik Doyumunun Yordamasına İlişkin Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları

	R ²	F	B	T	P
Dışadönüklük Benz.	,171	27.240	.414	5.219	,000*
Uyumluluk Benz.			,106	1.056	,293
Özdisiplin Benz.			,112	1.068	,288
Nörotisizm Benz.			.067	.678	,499
Deneyime açıklık Benz.			,107	.991	,323

*P<.001

Kişilik boyutlarının ilişki doyumunun yordanmasına yaptığı katkıların belirlenmesi amacıyla yürütülen aşamalı regresyon analizinin sonuçları Tablo 3.11 da sunulmuştur. Buna göre, kişilik boyutlarından sadece dışadönüklüğün ilişki doyumundaki değişimi açıkladığı görülmektedir ($\beta = .414$, $t = 5.219$ $p < .000$).

3.3.2 Algılanan Kişilik Benzerliği ile Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkiler

Katılımcıların beş kişilik boyutunda eşleriyle algıladıkları benzerlik puanları ile evlilik uyumu puanlarının ortalama ve standart sapmaları Tablo 3.12 de gösterilmiştir.

Tablo 3.12 Beş Kişilik Boyutunda Algılanan Benzerlik ve Evlilik Uyumu Puanlarının Ortalama ve Standart Sapmaları

	Ortalama	Standart Sapma
İlişki Uyumu	112,201	19,273
Dışadönüklük	23,202	5,702
Uyumluluk	27,724	5,874
Özdisiplin	27,485	6,114
Nevrotiklik	21,508	5,629
Deneyime Açıklık	28,657	7,610

Yordayıcı değişkenler olan dışadönüklük, uyumluluk, özdisiplin, nevrotizm ve deneyime açıklık boyutlarındaki algılanan benzerlik değişkenleri arasında görece yüksek korelasyonlar olması nedeniyle, ilişki doyumunda olduğu gibi, bu değişkenlerin evlilik uyumunun yordanmasına yaptıkları katkıların belirlenmesinde de aşamalı doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. Bu nedenle ayrıca Durbin-Watson değeri incelenerek, bu durumun otokorelasyona yol açıp açmadığı incelenmiş ve bu açıdan bir sakınca doğurmadığı ($DW = 1.50 < 1.79 < 2.50$) belirlenmiştir. Aşamalı regresyon analiz sonuçları Tablo 3.13 de gösterilmiştir.

Tablo 3.13 Beş Kişilik Boyutunda Algılanan Benzerliğin Evlilik Uyumunun Yordamasına İlişkin Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları

		R ²	F	B	T	P
1	Dışadönüklük	.191	31.180	.437	5.584	.000***
2	Dışadönüklük	.216	18.066	.299	2.913	.004**
	Özdisiplin			.210	2.049	.043*
	Uyumluluk			.013	.117	.907
	Nörotisizm			-.014	-.127	.889
	Deneyime Açıklık			.119	.995	.322

* $p < .05$ ** $p < .01$ *** $p < .001$

Tablo 3.12 'de izlenebileceği gibi, birinci aşamada sadece dışadönüklük kişilik boyutunda algılanan benzerliğin ilişki doyumundaki değişimin açıklanmasına anlamlı düzeyde katkısı bulunmaktadır ($\beta = .437$, $t = 5.584$, $p < .000$). İkinci aşamada özdisiplin boyutunda algılanan benzerliğin de, dışadönüklük boyutunda algılanan benzerlikle birlikte evlilik uyumuna yordanmasına anlamlı düzeyde katkı yaptığı görülmektedir ($\beta = .210$, $t = 2.049$, $p < .043$).

Cinsiyet, evlilik süresi, yaş ve evlenme biçimi gibi demografik değişkenler ile evlilik uyumu ve evlilik doyumunu arasında anlamlı bir ilişki olmadığından bu değişkenler regresyon analizlerine dahil edilmemiştir.

BÖLÜM IV

TARTIŞMA

Bu araştırma temel olarak bireylerin eşleriyle algıladıkları kişilik benzerlikleri ile evlilik doyumları ve evlilik uyumları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yürütülmüştür. Bu temel amacın yanı sıra, cinsiyet, yaş, evlilik süresi, çocuk sahibi olma ya da olmama, eğitim düzeyi ve evlenme biçimi (görücü usulü olup olmama) gibi demografik değişkenlerin evlilik uyumu ve evlilik doyumunda oynadıkları rolün incelenmesi araştırmanın bir diğer amacını oluşturmuştur.

Bu amaçlar doğrultusunda, ilk bölümünde evlilik doyumunu ve uyumuyla ilgili tanımlamalar, kuramsal görüşler ve görgül araştırmalar gözden geçirilmiş, ardından da araştırmada yanıt aranan sorular ve bu sorularla ilgili olarak oluşturulan hipotezlere yer verilmiştir. İkinci bölümde amacı gerçekleştirmek üzere araştırmada kullanılan yöntem, veri toplama araçları ve izlenen yol açıklanmış, üçüncü bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda toplanan verilere uygulanan istatistiksel analizlerin sonuçları verilmiştir. Bu bölümde ise analizler sonucunda elde edilen bulgular yorumlanacak ve tartışılacaktır. İzlemeyi kolaylaştırmak amacıyla tartışmalar demografik değişkenlere ilişkin bulgular ve algılanan kişilik benzerliğine ilişkin bulgular olmak üzere iki ana başlık altında yürütülecektir. Bulguların tartışılmasında araştırma hipotezlerinin sırası izlenecek, ancak araştırmanın temel amacıyla ilgili olması nedeniyle birinci hipoteze ilişkin bulgular algılanan kişilik benzerliği başlığı altında daha sonra tartışılacaktır.

Giriş bölümünde değinildiği gibi evlilik doyumunu ve evlilik uyumu kavramlarının farklı olgulara işaret edip etmedikleri tartışmalı bir konudur. Evlilik uyumu ve doyumunun farklı olgulara işaret ettiğini öne süren görüşlerden hareketle, bu araştırmada bu iki değişken evliliğin farklı yönleriyle ilişkili olabileceği düşünülen iki farklı sonuç değişkeni olarak ele alınmıştır. Ancak, bulgularımız evlilik doyumunu ve evlilik uyumu arasında yüksek bir korelasyon bulunduğunu (.75) ve bu iki değişkenin aynı değişkenlerle ilişki gösterdiklerini ortaya koymuştur. Bu nedenle, bulgulara ilişkin tartışmalar evlilik doyumunu ve evlilik uyumu ayırımı yapmaksızın tartışılacaktır.

4.1. Demografik Değişkenler ile Evlilik Uyum ve Doymu Arasındaki İlişkilere İlişkin Bulguların Tartışılması

Bu başlık altında cinsiyet, yaş, evlilik süresi, eğitim düzeyi, çocuk sahibi olma ve evlenme biçimi ile evlilik doymu ve uyumu arasındaki ilişkilerin belirlenmesi amacıyla yapılan analizlerden elde edilen bulgular tartışılacaktır.

4.1.1 Evlilik Doymu ve Uyumu ile Eşlerle Algılanan Kişilik Benzerliği Düzeylerinde Cinsiyete Bağlı Farklılıklar

Araştırmanın ikinci ve üçüncü hipotezleri evlilik doymu, evlilik uyumu ve eşlerle algılanan kişilik benzerliğinde cinsiyet farklılıklarıyla ilgiliydi. İkinci hipotez kadınların evlilik doymu ve evlilik uyumu düzeylerinin erkeklerden daha düşük olduğunu, üçüncü hipotez ise eşlerle algılanan kişilik benzerliğinin düzeyleri açısından cinsiyete bağlı farklılıkların bulunmadığını öngörmekteydi. Elde edilen bulgular kadın ve erkekler katılımcılar arasında ne evlilik uyumu ve doymu ne de algılanan kişilik benzerliği düzeyi açısından anlamlı bir farklılığın bulunmadığını göstermiştir. Böylelikle araştırmanın ikinci hipotezi doğrulanmazken, üçüncü hipotezi doğrulanmıştır.

Kadınların evlilik uyumu ve doymununun daha düşük olacağını öngören hipotezimiz, araştırma bulgularının ağırlıklı olarak erkeklerin ilişki doym ve uyumunun kadınlardan biraz daha yüksek olduğuna işaret etmesinden (Fowers, 1991) hareketle oluşturulmuştur. Bunun yanı sıra, hipotez oluşturulurken erkek egemen toplumlarda erkelerin daha avantajlı bir konumda olması nedeniyle erkek ve kadınların evlilik yaşamını farklı biçimlerde deneyimleyebileceği görüşünden (Bernard, 1972) ve bu konuda yürütülen tartışmalardan da yararlanılmıştır. Ancak, bulgularımız bu hipotezi doğrulamamıştır. Daha önce de belirtildiği gibi, erkelerin evlilik doymularının daha yüksek olduğunu gösteren araştırmaların (örn., Budak, 2011; Çakırlar, 2012) yanı sıra, kadınların evlilik uyumunun daha yüksek olduğunu (örn., Çakmak-Tolan, 2015; Goel ve Narang, 2012), cinsiyetin evlilik doymu üzerindeki etkisinin evliliğin hangi yönünün değerlendirildiğine bağlı olarak değiştiğini (örn., Boerner ve ark., 2014) ya da

evlilik doyumunu açısından cinsiyete bağılı bir farklılığın bulunmadığını gösteren (örn., Duman, 2012) araştırmaların da olduğu görülmektedir. Bu çerçevede değerlendirildiğinde, bu araştırmada elde edilen bulgular evlilik uyum ve doyumunda cinsiyete bağılı farklılıkların bulunmadığını gösteren araştırmalarla paralellik göstermektedir.

Evlilik doyumunu ve uyumu açısından cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılığın bulunmadığını gösteren bulgularımızın olası nedenlerinden biri, kuşkusuz, cinsiyetin evlilik uyumu ve doyumunu etkileyen kritik bir etken olmaması olabilir. Farklı olgular olup olmadıkları tartışılsa da, evlilik literatüründe gerek evlilik doyumunun gerekse evlilik uyumunun bireylerin evliliklerinin değişik yönlerine ilişkin değerlendirmelerinin sonucu olduğu konusunda bir görüş birliği bulunmaktadır. Kurdek (2005) tarafından yapılan bir araştırma kadınlar ve erkeklerin evliliklerinin değişik yönlerine ilişkin değerlendirmeleri farklılıktan çok benzerlikler gösterdiğine işaret etmektedir. Bu açıdan bakıldığında, evlilik doyumunu ve uyumunda cinsiyete bağılı bir farklılığın olmadığını gösteren bulgularımızın kadın ve erkek katılımcıların evliliklerini benzer şekilde değerlendirmelerinin sonucu olduğu düşünülebilir.

Evlilik doyumunu ve uyumu açısından cinsiyete bağılı bir farklılığın olmadığını gösteren bulgularımızın bir başka açıklaması, özellikle evlilik uyumu söz konusu olduğunda, rol kuramı çerçevesinde yapılabilir. Dyer (1962) evlilik uyumunu çiftlerin yeni rollerine uyum sağlamalarını ve davranışlarını bu rollere uyarlamalarını gerektiren bir süreç olduğunu belirtmektedir. Bu araştırmacıya göre, “karı” ve “koca” rollerinin yeni evlenenler için alışık olmadıkları roller olması nedeniyle, çiftlerin her ikisi de davranışlarını yeni duruma göre uyarlama gibi bir görevle karşı karşıyadır. Yani, kadın ya da erkeklerin davranışlarını yeni rollerine uyarlama kolaylığı açısından daha avantajlı olması gibi bir durum söz konusu değildir. Bu açıdan bakıldığında, evliliğin başlangıç dönemlerinde uyum düzeyleri cinsiyete bağılı bir farklılığın bulunmaması beklenmedik bir durum değildir. Yeni durum ve rollere uyum sağlama açısından cinsiyete özgü bir güçlük ya da kolaylığın olmadığı var sayılırsa, diğer koşullar eşit olduğu takdirde, evliliğin ilerleyen yıllarında evlilik uyumu açısından cinsiyete bağılı farklılıkların bulunmaması da beklendik bir sonuç olarak kabul edilebilir.

Diğer yandan, bu araştırmada yer alan katılımcıların büyük bir çoğunluğunu çalışan kişiler oluşturmaktaydı. Wilkie, Ferre ve Ratcliff (1998) araştırmalarında, kadın ve erkeklerin ev içinde görev paylaşımı yapmalarının her iki cinsiyette de evlilik doyumunu arttırdığı sonucuna ulaşmıştır. Ülkemizde halen erkek egemenliği hüküm sürmekle birlikte, kadınların da iş yaşamında giderek daha fazla yer almalarının, en azından bazı kesimlerde, kadının statü kazanmasına ve geleneksel cinsiyet rollerinin bir miktar da olsa değişmesine yol açtığı düşünülebilir. Dolayısıyla, bu kesimlerde ev işlerinde görev paylaşımı ve karar verme gibi konuların erkek egemenliğinden bir miktar çıkarak ikili karar vermelerin daha fazla yaygınlaştığı, bunun bir sonucu olarak da kadın ve erkeklerin evlilik doyumlarında ve evlilik uyumlarında daha önce mevcut olan farklılaşmanın azalmış olabileceği söylenebilir.

Bununla birlikte, evlilik doyumunu ve uyumu açısından cinsiyete bağlı bir farklılığın bulunmadığına ilişkin bulgularımızın, gerçekten böyle bir farklılığın bulunmaması dışındaki nedenlerinin de olabileceği tamamen yadsınmaması gereken bir olasılıktır. Fowers (1991), evlilik doyumunu ile psikolojik sağlık arasında bir ilişki bulunduğunu gösteren araştırmalar ile evliliğin psikolojik sağlık açısından erkeklere daha büyük yarar sağladığını gösteren araştırmaları birlikte değerlendirerek, evlilik doyumunda cinsiyete bağlı farklılıkların bulunmasını gerektiğini savunmaktadır. Fowers'e göre, bazı araştırmalarda evlilik doyumunu açısından cinsiyet farklılıklarının bulunamaması, büyük bir olasılıkla bu araştırmaların örneklemelerinin yeterince büyük olmaması ya da ölçüm araçlarının yetersiz olması gibi nedenlerden kaynaklanmaktadır. Bu araştırmada kullanılan ölçüm araçları gerek ülkemizde gerekse ülkemiz dışında yaygın bir biçimde kullanılmakta ve bu araçların kullanıldığı araştırmalardan bazılarında evlilik doyum ve uyumlarında cinsiyete bağlı farklılıklar bulunabilmektedir. Ancak, örneklemin yeterince büyük olmaması nedeniyle cinsiyet farklılıklarının bulunamadığı savının bu araştırma için de geçerli olabileceğini dikkate almak gerekmektedir.

Algılanan kişilik benzerliği ile evlilik uyumu ve doyumunu arasında pozitif yönde bir ilişki bulunduğu gösteren araştırmalar ile kadınların evlilik doyumunun daha düşük olduğunu gösteren araştırmalar birlikte değerlendirilerek, kadınların eşleriyle daha az benzerlik algılayıp algılamadıklarını incelemenin de uygun olacağı düşünülmüştür.

Algılanan benzerlik düzeyinde cinsiyete bağılı bir farklılığın olmadığını öngören bir hipotez test edilmiştir. Elde edilen bulgular ne toplam olarak ne de beş faktör kişilik envanterinin herhangi bir boyutunda eşleriyle algıladıkları benzerlik düzeyi açısından kadın ve erkek katılımcılar arasında herhangi bir farkın olmadığını göstermiştir. Dolayısıyla araştırmanın üçüncü hipotezi doğrulanmıştır.

Benzerliğin kişilerarası ilişkilerde önemli rol oynayan bir etken olduğu sosyal psikologlar tarafından yaygın bir biçimde kabul edilen bir görüştür. Uzun yıllardan bu yana yapılan çok sayıda araştırma insanların yaş, dini inançlar, ilgiler, değerler, politik tutumlar, etnik köken, sosyo-ekonomik düzey, sosyal statü, fiziksel çekicilik, hatta boy ve kilo gibi fiziksel özellikler açısından kendilerine benzer kişileri çekici bulduklarını ya da eş olarak tercih ettiklerini göstermiştir (Buss, 1985; Botwin, Buss ve Shackelford, 1997; Eysenck ve Wakefield, 1981). Bu durum eş tercihlerinin yanı sıra gönüllülük temelinde kurulan diğer kişilerarası ilişkiler için de geçerlidir.

Evrimsel yaklaşıma göre, insanların sahip olduğu tüm fizyolojik ve psikolojik mekanizmalar geçmişte bireylerin hayatta kalması ve dolayısıyla genlerinin devamını sağlaması açısından işlevsel oldukları için evrilerek günümüze kadar gelmişlerdir (Buss, 1996). Bu açıdan bakıldığında bireylerin benzer kişileri daha fazla çekici bulmalarının, benzer kişilerle daha doyum sağlayıcı ilişkiler kurmalarının da bir işlevinin bulunması gerekir. Evrim sürecinde kadın ve erkeklerin yüz yüze geldikleri uyum problemleri ve bu problemlerin çözümü için benimsenen yöntemlerin büyük ölçüde aynı olduğu belirtilmektedir (Botwin ve ark., 1997). Eğer benzerliğin, eş tercihi ve doyum sağlayıcı ilişkiler kurma açısından bir işlevi varsa, bu mekanizmanın hem erkekler hem de kadınlar açısından aynı işlevi taşıması ve dolayısıyla algılanan benzerlik düzeyi açısından cinsiyete bağılı bir farkın olmaması beklenir. Nitekim araştırmamızın bulguları da kadın ve erkek katılımcıların eşleriyle algıladıkları benzerlik düzeyleri arasında herhangi anlamlı bir farkın olmadığını göstermiştir.

4.1.2. Evlilik Doyumu ve Evlilik Uyumunda Yaşa Bağlı Farklılıklar

Evlilik uyumu ve doyumunda yaşa bağlı değişimler olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analizle araştırmada yer alan üç yaş grubundaki katılımcıların evlilik doyum ve uyum düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığını ortaya koymuştur. Böylelikle, ileri yaşlarda bireylerin evlilik doyum ve uyumlarının daha yüksek (örn., Levenson ve ark., 1993), erken yaşlarda evlenen bireylerin evlilik doyum ve uyumlarının daha düşük olduğunu (örn., Booth ve Edwards, 1985) gösteren araştırmalardan hareketle oluşturulan dördüncü hipotezimiz doğrulanmamıştır.

Yaş ile evlilik doyum ve uyumu arasındaki ilişkilerin evlilik süresi ve evlenme yaşı kontrol edilmeksizin incelendiği araştırmalar arasında bir tutarlık bulunmamaktadır. Bazı araştırmalarda yaş değişkeni ile evlilik doyum ve uyumu arasında pozitif yönde bir ilişki bulunduğunu gösteren bulgular elde edilirken (örn., Henry ve ark., 2007; Levenson ve ark., 1993), yine bazı araştırmalarda ise herhangi bir ilişki bulunmamış (örn., Tufan-Çetin, 2010; Yıldız, 2013) ya da negatif yönde ilişki bulunmuştur (örn., Taşköprü, 2103). Bu araştırmanın bulguları yaş ile evlilik doyum ve uyumu arasında bir ilişkinin bulunmadığını gösteren araştırmaların bulgularıyla örtüşmektedir.

Yaş ile ilgili bulgularımızın olası bir açıklaması, söz konusu değişkenler arasında gerçekten düzgün doğrusal bir ilişki bulunmaması olabilir. Evlilikte yaş bir yönüyle evlilik süresi ve çocuk sahibi olmak gibi evlilik uyum ve doyumunu olumsuz yönde etkileyebilecek değişkenlerle ilişkilidir. Örneğin, evliliğin ilk beş yılının ardından evlilik doyumunda bir azalma olduğuna ilişkin güçlü kanıtlar vardır. Evliliğin ilk beş yılın tamamlanması ülkemizde, özellikle eğitilmiş kesimlerde tahmini olarak 25-40 yaşlar arasına denk gelmektedir. Bu dönemler çoğunlukla, çiftlerin aynı zamanda çocuk sahibi oldukları dönemlerdir. Altmış yaş sonrası dönemler çocukların evi terk ettikleri ve çiftlerin sosyal ilişkilerinin yavaş yavaş azalmaya başladığı dönemlerdir. Çocukların evi terk etmelerinin ve sosyal ilişkilerin azalmasının evlilik uyum ve doyumunda bir artmaya yol açtığını gösteren bulgular vardır (örn., Levenson ve ark., 1993). Bu nedenle, evlilik uyumu ve doyum ile yaş arasında doğrusal bir ilişkinin bulunmamasının dikkate alınması gereken bir olasılık olduğu söylenebilir.

Yaş ile evlilik uyumu ve doyumu arasında bir ilişki bulunamamasının bir diğer olası nedeni örneklemin özelliklerinde düşünülebilir. Evlilik doyumu ve uyumu arasında pozitif ilişki bulunan bazı araştırmalarda orta yaşlı katılımcılarla 60 yaş üzeri katılımcılar karşılaştırılmıştır ve 60 yaş üzerindeki katılımcıların evlilik doyumu ve uyumunun daha yüksek olduğu bulunmuştur (Henry ve ark.,2007; Levenson ve ark., 1993). Araştırmamızda katılımcılar 20-29, 30-39 ve 40 ve üzeri olmak üzere üç yaş grubunda toplanmışlardır. Kırk ve üzeri yaşlarda olan katılımcıların sayısının diğer gruplara göre daha az olmasının yanı sıra 60 yaş üzerinde katılımcı sayısı çok azdır. Evlilik doyumu ve uyumunda yaşa bağlı farklılıklara asıl katkının 60 yaşın üzerinde bulunan çiftlerden geldiği varsayılırsa, araştırmamızda yaşa bağlı farklılıkların bulunamamasının beklendiği bir durum olduğu söylenebilir.

4.1.3. Evlilik Doyumu ve Evlilik Uyumunda Evlilik Süresine Bağlı Farklılıklar

Araştırmanın evlilik süresine ilişkin beşinci hipotezi evlilik doyum ve uyumu ile evlilik süresi arasında negatif yönde bir ilişki öngörmektedir. Daha önce belirtildiği gibi, evlilik süresi ve evlilik doyumu arasındaki ilişkilerin incelendiği ilk araştırmalardan tutarsız sonuçlar elde edilmiştir. Bu konuda yürütülen ilk araştırmalar evlilik doyumu ve uyumu arasında negatif yönde bir ilişki olduğu bulunmuş (örn., Kurdek, 1999), daha sonra yapılan bazı araştırmalar bu iki değişken arasında aslında U şeklinde bir ilişki olabileceğine işaret etmiştir (örn.,Levenson ve ark., 1993). U ilişkisini test eden bazı araştırmalardan negatif yönde ilişkiyi destekleyen bulgular elde edilirken (örn.,Van Laningham ve Johnson, 2001), bazı araştırmalarda ise evlilik doyumu ve uyumu arasındaki ilişkinin yönünün cinsiyet (örn., Rollins ve Feldman (1970), eşin fiziksel çekiciliği gibi üçüncü değişkenlere bağlı olarak değişebileceğini gösteren (Meltzer ve ark., 2014) bulgular elde edilmiştir. Bununla birlikte kanıtların ağırlıklı bir bölümü başlangıçta yüksek olan evlilik doyumu ve uyumunun ilk beş yılın ardından azalmaya başladığını göstermektedir (Kurdek, 1999). Araştırmamızın hipotezi bu noktadan hareketle oluşturulmuş, ancak bulgularımız bu hipotezi desteklememiştir. Katılımcıların evlilik doyum ve uyum düzeylerinde evlilik sürelerine bağlı herhangi bir anlamlı farklılık gözlenmemiştir.

İlgili analizlerden herhangi bir anlamlı bulgu elde edilmemiş olması nedeniyle, bu araştırmanın sonuçlarına dayanarak evlilik süresi ile evlilik doyumu ve uyumu arasında bir ilişkinin bulunmadığı dışında bir yargıya varmak mümkün değildir. Bununla birlikte, bu olguyu hatırla tutmak koşuluyla, üç evlilik süresi grubunda bulunan katılımcıların evlilik uyumu ve doyumu puanlarının ortalamalarında gözlenen bir örüntüye dikkat çekmekte yarar vardır. Evlilik doyumu söz konusu olduğunda, evlilik süresi 5-10 yıl aralığında bulunan katılımcıların puan ortalamaları (39,34), hem evlilik süreleri 6 ay-5 yıl aralığında bulunan katılımcıların ortalamasından (40,74) hem de evlilik süreleri 10 yılın üzerinde bulunan katılımcıların ortalamasından (41,42) daha düşüktür. Aynı örüntü evlilik uyumu puanlarının ortalamasında da görülmektedir (ortalamalar sırasıyla 116,27, 109,57 ve 112, 16). Benzer bir örüntü evlilik uyumu ve doyumu ile evlilik süresi arasında U şeklinde bir ilişki olduğuna işaret eden araştırmalarda da görülmektedir. Bu araştırmaların sonuçlarına göre, evlilik doyumu ve uyumu yaklaşık ilk 5 yıl yüksek olmakta, daha sonra düşme eğilimine girmekte, ardından da sonra tekrar yükselmeye başlamaktadır (Levenson ve ark., 1993).

Evlilik süresiyle evlilik doyumu ve uyumu arasında bir ilişki bulunmamasının, bu değişkenler arasında gerçekten bir ilişkinin olmamasının yanı sıra, bir diğer olası nedeni, katılımcıların evlilik süresi aralıklarının birbirlerine yakın olması olabilir.

4.1.4 Evlilik Doyumu ve Evlilik Uyumunda Eğitim Düzeyine Bağlı Farklılıklar

Araştırmanın altıncı hipotezi eğitim düzeyi ile evlilik doyumu ve uyumu arasında pozitif yönde bir ilişki bulunduğunu öngörmektedir. Bulgularımız, ülkemizde yürütülen araştırmaların ağırlıklı olarak eğitim düzeyi ile evlilik doyum ve uyumu arasında pozitif bir ilişki bulunduğunu göstermesinden hareket oluşturulan bu hipotezi desteklememiştir. Üniversite mezunu olan ve olmayan katılımcıların evlilik doyumu ve evlilik uyumu puanları arasında yapılan karşılaştırmalar bu iki grubun evlilik uyumu puanlarının ortalamaları arasında anlamlı bir farkın bulunmadığını, ancak, üniversite mezunu olmayan katılımcıların evlilik doyumu puanlarının ortalamasının üniversite mezunu

olan katılımcıların evlilik doyumu puanlarının ortalamasından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu göstermiştir.

Eğitim düzeyi-evlilik doyumu ve uyumu ilişkisi konusunda yapılan araştırmalar genel olarak ya bu değişkenler arasında pozitif yönde bir ilişki olduğunu (örn., Anar, 2011; Şendil ve Korkut, 2008) ya da bir ilişki bulunmadığına (Alder, 2010; Taşköprü, 2013) işaret etmektedir. Evlilik uyumu-eğitim düzeyi ilişkisi konusundaki bulgumuz bu iki değişken arasında ilişki olmadığını bulan araştırmaların bulgularıyla örtüşmektedir. Daha önce belirtildiği gibi, evlilik uyumunu rol kuramı çerçevesinde analiz eden Dyer (1962) evlilik uyumunu çiftlerin yeni rollerine uyum sağlamalarını içeren bir süreç olarak ele almaktadır. Akademik eğitimin evliliğin başlangıcında bu uyum sürecini kolaylaştırma, evliliğin ilerleyen yıllarında ise sağlanan uyum devam ettirme açısından ne gibi bir işlevinin bulunabileceği çok açık değildir. Bu bakımdan evlilik uyumu ile eğitim düzeyi arasında bir ilişki bulunmamasının beklenmedik bir bulgu olup olmadığı tartışmaya açıktır. Bununla birlikte, birçok araştırmada bu iki değişken arasında pozitif yönde bir ilişki bulunması, eğitim düzeyinin, tek başına olmasa bile, evlilik uyumunda rol oynayan diğer değişkenlerle etkileşerek yeni rollere uyum sağlanmasına ve sağlanan uyumun devam etmesine katkıda bulunabileceği olasılığının da göz ardı edilmemesi gerektiğini göstermektedir.

Ulaşabildiği kadarıyla, ilgili literatürde evlilik doyumu ile eğitim düzeyi arasında negatif yönde bir ilişki bulan herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle, üniversite mezunu olmayan katılımcıların ilişki doyumlarının üniversite mezunlarından daha yüksek olduğunu gösteren bulgumuzun beklenmedik bir bulgu olduğu söylenebilir. Araştırmamızın başlangıcında ilkokul mezunu, ortaokul mezunu, lise mezunu ve üniversite ve üstü olmak üzere dört eğitim düzeyi grubundan veri toplama planlanmış, ancak ilk ve ortaokul mezunu katılımcı sayısının orantısı önemli ölçüde düşük olması nedeniyle katılımcılar üniversite mezunu olan ve olmayan olmak üzere iki eğitim düzeyi grubunda toplanmıştır. Sayıları az olmaları nedeniyle karşılaştırma yapılmamakla birlikte en yüksek doyum puanı ortalamasının ilkokul mezunu katılımcılarda olduğu görülmekteydi. Eğitim düzeyi daha düşük olan grubun evlilik doyumlarının daha yüksek olduğunu gösteren bulgumuzun spekülatif nitelikteki bir

açıklaması bu katılımcıların evliliğe ilişkin beklentileri çerçevesinde yapılabilir. Eğitim düzeyi daha düşük katılımcıların olanların evliliğe bakış açıları, karılık ya da kocalık rollerine ilişkin beklentilerinin üniversite mezunu katılımcılardan daha geleneksel olması yüksek bir olasılıktır. Dolayısıyla, diğer koşulların eşit olması kaydıyla, eşleri bu beklenti ve rollere uygun davrandıkları ölçüde evliliklerinde bir sorun algılamamaları ve mutlu bir evlilik yaptıkların düşünmeleri mümkündür. Benzer bir durum evlilik uyumu için de geçerli olabilir. Aradaki fark anlamlı olmamakla birlikte üniversite mezunu olmayan katılımcıların evlilik uyumu puanı ortalaması da üniversite mezunu katılımcıların uyum puanları ortalamasından daha yüksektir. Bu durum eğitim düzeyi düşük olan katılımcıların “karı” ve “koca” rollerinin içerdiği davranışlara ilişkin beklentilerinin daha geleneksel olması nedeniyle bu rollere daha kolay uyum sağlanmalarıyla açıklanabilir.

4.1.5. Evlilik Doyumu ve Evlilik Uyumunda Çocuk Sahibi Olmaya Bağlı Farklılıklar

Çocuk sahibi olma-evlilik doyumu ve uyumu ilişkisini incelemek üzere yürütülen analizlerin sonuçları çocuk sahibi olmayan katılımcıların evlilik doyumu ve uyumu puanlarının ortalamalarının çocuk sahibi olan katılımcıların evlilik doyumu ve uyumu puanlarının ortalamalarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Bu bulgular araştırmamızın çocuk sahibi olan katılımcıların evlilik doyum ve uyumlarının daha düşük olacağını öngören yedinci hipotezini doğrular yöndedir. Çocuk sahibi olmanın evlilik doyum ve uyumunu olumlu yönde etkilediğini (örn., Nelson ve ark., 2013), çocuk sahibi olmanın evlilik doyumu ve uyumu üzerindeki etkisinin çocuk sayısı ve çocuğun cinsiyetine (örn., Abbot ve Brody, 1985) ya da kültüre bağlı olarak değiştiğini (örn., Vanessche ve ark., 2013) gösteren araştırmalar bulunsa da, araştırma bulguları genellikle çocuk sahibi olmanın evlilik doyumu ve uyumunu olumsuz yönde etkilediğini göstermektedir. Bu nedenle, çocuk sahibi olmaya ilişkin bulgularımızın literatürde rapor edilen bulguların büyük bir bölümüyle örtüştüğünü söylemek mümkündür.

Çocuk sahibi olmanın evlilik doyum ve uyumu üzerindeki olumsuz etkisinin olası nedenleri birçok araştırmacı tarafından dile getirilmiştir. Bu nedenlere daha önce dile getirilmemiş yeni bir neden önermek oldukça güç gibi görünmektedir. Aile içindeki iş bölümünün yeniden düzenlenmesi gerekliliği, ebeveynlik rolüne uyum sağlama, eş rolünün içerdiği görevlerle ebeveyn rolünün içerdiği görevlerin çatışması, iş yükünün artması, çocuğun gereksinimlerini karşılamak için harcanan zaman ve çaba nedeniyle eşlerin birbirlerine ayırabilecekleri zamanın kısıtlanması, duygu ifade davranışlardan çok araçsal davranışlar üzerine odaklanma gerekliliği, artan masrafları ya da eşlerden birinin çocuğa daha iyi bakım sağlayabilmek için işten ayrılmasının yaratabileceği ekonomik sıkıntılar değişik araştırmacılar tarafından dile getirilen nedenlerden bazılarıdır.

4.1.6. Evlilik Doyumu ve Evlilik Uyumunda Evlenme Biçimine Bağlı Farklılıklar

Evlilik doyum ve uyumu konusunda yapılan araştırmalar arasında bir tutarsızlık olmakla birlikte, özellikle evlilik uyumu konusunda ülkemizde yürütülen araştırmalarda elde edilen bulgular evlilik biçimi ile evlilik doyumunda bir ilişki bulunmadığını (örn., Duran-Bozkurt, 2014; Çelik, 2006) ya da flört ederek evlenen bireylerin evlilik uyumlarının görücü usulü ya da diğer geleneksel yollarla evlenen bireylerden daha yüksek olduğuna işaret etmektedir. Örneğin, Fışılolu (2001) akraba evliliklerinde uyumun daha düşük olduğunu, Yeşiltepe ve Çelik (2014) aşk evliliği yapan bireylerin görücü usulü ve anlaşarak evlenen bireylerden daha fazla uyum rapor ettiklerini bulmuşlardır. Bu araştırmanın ise evlilik uyumu ve doyumunda evlenme biçimine bağlı bir fark bulunmamış, dolayısıyla araştırmamızın “Flört ederek evlenen bireylerin evlilik doyum ve uyumu görücü usulü evlenenlerden daha yüksektir” şeklinde sekizinci hipotezi doğrulanmamıştır.

Evlilik doyum ve uyumunda evlilik biçimine bağlı bir farkın bulunmamasının olası bir nedeni, her iki guruptaki katılımcıların evliliklerinin beklentilerine uygun gerçekleşmesi olabilir. Geleneksel yollarla evlenen katılımcılar, geleneksel bir ardalardan gelmeleri nedeniyle, eş rollerinin neler olduğu, bu rollerin ne tür davranışlar gerektirdiğini evlilik

öncesinden bilmekte ve bunu kabul etmektedirler. Eşleri ve kendileri bu rollere uygun davrandığı ölçüde evliliğe uyum sağlamak ciddi bir sorun oluşturmamaktadır. Flört sürecinde müstakbel eşlerini tanıma ve beklentilerini buna göre oluşturma fırsatlarının olması nedeniyle bu durum flört ederek evlenen bireyler için de geçerlidir.

Diğer yandan günlük gözlemler, ülkemizde, evlilik öncesinde işleyen süreçlerde, genel anlamıyla, evlenme türüne bağlı olarak değişmediğini göstermektedir. Yani evlilik öncesi söz, nişan gibi süreçler her iki tür evlilikte de bulunmaktadır. Bireyler ister anlaşarak evlensin ister görücü usulü ile evlensin, evlilik sürecine başlama koşulları bir durumda eşitlenmektedir. Bu yüzden söz ve nişan sürecinde sorunlar veya beklentiler farklılık göstermeyecektir. Bu da evlilik doyum ve uyumunda evlenme türüne bağlı bir farklılık olmamasına yol açmaktadır.

4.2. Beş Faktör Kişilik Boyutlarında Algılanan Benzerlik ile Evlilik Doyumu ve Uyumunun Arasındaki İlişkilerin Tartışılması

Araştırmamızın temel amacını oluşturan eşler arasında algılanan kişilik benzerliği ile evlilik doyum ve uyumunu arasındaki ilişki konusuyla ilgili olan birinci hipotezimiz algılanan kişilik benzerliği ile evlilik doyum ve uyumu arasında pozitif yönde bir ilişki bulunduğunu öngörmekteydi. Bu hipotez, eş seçimi ve çekicilikte benzerlik ilkesinin geçerli olduğunun defalarca kanıtlanması (Botwin ve ark., 1997; Buss, 1985) ile aksini gösteren bazı bulgulara rağmen, araştırmaların ağırlıklı olarak evlilik uyum ve doyumunda kişilik benzerliğinin önemli bir rol oynadığını göstermesinden hareketle oluşturulmuştur. Diğer yandan, algılanan kişilik benzerliği ile evlilik doyum ve uyumu arasında ilişki bulan araştırmaların sistematik bir biçimde aynı kişilik boyutu ve ya da boyutlarına işaret etmemesi, evlilik uyumu ve doyumunu ile ilişkili bulunan kişilik boyutlarının bir araştırmadan diğerine değişmesi nedeniyle, beş büyük kişilik boyutlarının her biri için ayrı bir hipotez oluşturmak yerine, tüm boyutları kapsayan genel bir hipotezin oluşturulması tercih edilmiştir.

Araştırmanın amacı ile doğrudan bağlantılı olmamakla birlikte, araştırmanın dikkat çeken bir bulgusu katılımcıların beş kişilik boyutunda algıladıkları benzerlik puanları arasında oldukça yüksek korelasyonların bulunmasıdır. En yüksek korelasyon deneyime açıklık ve nevrozizmlik boyutlarında algılanan benzerlik puanları arasında ($r = .73$), en düşük korelasyon ise nevrozizmlik ile dışadönüklük boyutlarında algılanan benzerlik puanları arasındadır ($r = .60$). Bu da eşlerini bir kişilik boyutunda kendilerine benzer olarak algılayan katılımcıların büyük ölçüde diğer boyutlarda da kendilerine benzer olarak algıladıklarını göstermektedir. Katılımcıların bir boyutta benzer olarak algıladıkları eşlerin diğer boyutlarda da kendilerine benzer olarak algılamalarının olası bir açıklaması Kağıtçıbaşı (2010) tarafından bir kişi hakkında edinilen izlenimlerin diğer çıkarımları da etkilemesi olarak tanımladığı “hale etkisi” çerçevesinde yapılabilir.

Katılımcıların beş kişilik boyutunda eşlerine ilişkin algıladıkları kişilik benzerlik puanı ortalamaları arasındaki farkların hiç biri anlamlı değildir. Bu olguyu dikkatten kaçırmamak koşuluyla, dikkat çeken bir diğer bulguya değinmekte yarar vardır. Algılanan kişilik benzerliği düzeyi açısından en düşük ortalama nevrozizmlik boyutuna aittir. Bunun olası bir nedeni katılımcıların eşleriyle kendileri arasında algıladıkları benzerliğe ilişkin değerlendirme yaparken bir tür benlik değerine hizmet eden yanlılık sergilemeleri ya da sosyal istenirlik doğrultusunda yanıt vermeleri olabilir. Eşleriyle kendileri arasında ne ölçüde benzerlik algıladıklarını belirlemek amacıyla, envanterin normal yönergesi değiştirilerek, katılımcılardan her maddede belirtilen sıfat ya ifadeler açısından eşlerinin kendilerine ne ölçüde benzer olduğunu değerlendirmeleri istenmiştir. Nevrozizmlik boyutuna ilişkin maddelerden bazıları olumsuz ya da sosyal istenirliği düşük olan maddelerdir. Bu sıfat ya da ifadeler açısından eşlerini kendilerine benzer olarak değerlendirmeleri, aynı zamanda katılımcıların kendilerinin de bu sıfat ya da ifadelerde tanımlanan özelliklere sahip olduklarını kabul etme anlamına gelecektir. Bu nedenle, katılımcıların bu sıfat ya da ifadeler açısından benzerlik değerlendirmeleri yaparken bir tür benlik değerine hizmet eden yanlılık sergilemiş olmaları ya da sosyal istenirlik yönünde davranmış olmaları mümkündür. Ancak, yukarıda da belirtildiği gibi, katılımcıların değişik kişilik boyutları üzerinde algıladıkları benzerlik ortalamaları arasındaki farkların anlamlı olamaması nedeniyle bu açıklamanın geçerliği tartışmaya açıktır.

Eş seçimi ve çekicilikte benzerlik ilkesinin geçerliğinin test edilmesi bu araştırmanın amaçları arasında yer almamaktadır. Bununla birlikte, katılımcıların değişik kişilik boyutlarında eşleriyle algıladıkları benzerlik düzeyinin insanların kendilerine benzer kişileri eş olarak tercih ettiklerini ya da eşler arasında değişik özellikler açısından benzerlikler bulunduğunu gösteren araştırmaları destekler yönde olduğu gündeme getirilmesi gereken dikkat çekici bir bulgudur. Katılımcıların beş kişilik boyutunda algıladıkları benzerlik puanlarının ortalaması 2.90 olarak hesaplanmıştır. Beş basamaklı bir ölçek üzerinde bu ortalama ilk bakışta pek yüksek görünmemekle birlikte, eş seçiminde yaş, eğitim düzeyi, sosyo-ekonomik düzey, ilgiler ve benzeri gibi pek çok özellik açısından benzerliğin de rol oynadığı dikkate alındığında, bu ortalamanın azımsanmayacak bir benzerlik düzeyine işaret ettiği kendiliğinden ortaya çıkar. Dolayısıyla, bu bulgu benzerliğin evlilik doyumu ya da uyumuna katkıda bulunup bulunmadığından bağımsız olarak kendi başına önem taşımaktadır.

Algılanan kişilik benzerliğinin her zaman gerçek bir benzerliği yansıtmadığı, bu nedenle bireylerin bazı özellikler açısından eşlerini kendilerine benzer olarak değerlendirmelerinin benzerlik ilkesinin geçerliliğini bir kanıtı olmayacağı zaman zaman dile getirilen bir görüştür. Kuşkusuz katılımcıları algılarında olan benzerliğin gerçek bir benzerliği yansıtmaması mümkündür. Ancak, insanların davranışlarını belirleme açısından değerlendirildiğinde, nesnel gerçeklikten çok algılanan gerçeklik daha büyük önem olasılığı vardır. Nitekim, bazı araştırmalar algılanan benzerliğin, gerçek bir benzerlik olmasa bile, evlilik doyumunu etkileyebileceğini (örn., Acitelli, Douvan ve Veroff, 1993), hatta evlilik doyumunu belirlemede algılanan benzerliğin gerçek benzerlikte daha önemli bir rol oynadığını gösteren araştırmalar vardır (Tidwell ve ark., 2013).

Beş faktör kişilik boyutlarında algılanan benzerlik ile evlilik doyumu ve uyumu arasındaki ilişkiye belirlemek için yürütülen ön analiz sonuçları evlilik doyumu ve uyumunun tüm kişilik boyutlarında algılanan benzerlikle pozitif yönde ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Evlilik doyumu ve uyumu ile en yüksek korelasyonu dışadönüklük boyutunda, en düşük korelasyonu ise nevrotiklik boyutunda algılanan benzerlik göstermektedir. Ancak, beş kişilik boyutunda algılanan benzerliğin evlilik doyumu ve

uyumuna yaptığı görelî katkıları belirlemek amacıyla yapılan aşamalı regresyon analizlerinin sonuçları, evlilik doyumunun yordanmasına sadece dışadönüklük boyutunda algılanan benzerliğin, evlilik uyumunun yordanmasına ise dışadönüklük ve özdisiplin boyutlarında algılanan benzerliğin anlamlı katkılarının olduğunu göstermiştir. Araştırmamızın birinci hipotezi algılanan kişilik benzerliğı ile evlilik doyum ve uyumu arasındaki ilişkinin tüm kişilik boyutları için geçerli olduğunu öngördüğü için, bulgularımız bu hipotezi kısmen desteklemiştir.

Kişilik benzerliğı-evlilik doyum ve evlilik uyumu ilişkisinin incelendiğı araştırmalar çelişkili sonuçlar vermiştir. Kişilik benzerliğı ile evlilik doyum ve uyumu arasında pozitif yönde ilişki bulan araştırmaların (örn., Luo and Klohnen, 2005) yanı sıra, herhangi bir ilişki bulmayan (örn., Gattis ve ark., 2004) ya da negatif yönde ilişki bulan araştırmalar vardır (Shiota ve Levenson, 2007). Bu araştırmanın bulguları kişilik benzerliğı ile evlilik doyum ve uyumu arasında pozitif yönde ilişki bulan araştırmaların bulgularıyla örtüşmektedir. Birlikte yaşayan kişiler bir yandan günlük yaşamın olağan ya da olağan dışı sorunlarının üstesinden gelebilmek, diğ er yandan ortak geleceğ e yönelik yatırımlar yapabilmek için ortak bir anlayış geliştirme ve faaliyetlerini eşgüdüm içinde yürütmek durumundadırlar. Çiftlerin benzer kişiliklerine sahip olmaları sorunların üstesinden gelebilmek ve geleceğ e yönelik olarak yapılabilecek yatırımlar konusunda ortak bir anlayış ve bakış açısı oluşturmalarını kolaylaştırarak evlilik doyum ve uyumuna olumlu yönde katkıda bulunabileceğini söylemek mümkündür.

Diğ er yandan, evlilik doyum ve uyumu ile kişilik benzerliğı arasında ilişki bulan araştırmalarda evlilik doyum ve uyumuyla ilişkili bulunan kişilik boyutları bir araştırmadan diğ erine değı şmektedir. Örneğ in, O'Rourke ve arkadaşları (2011) dışadönüklük, Robins ve arkadaşları (2000) nevrotiklik, Nemecek ve Olson (1999) özdisiplin, nevrotizm ve uyumluluk, Lutz-Zois ve arkadaşları (2006) uyumluluk ve deneyime açıklık Luo ve Klohnen (2005) ise özdisiplin, uyumluluk, deneyime açıklık ve nevrotizm boyutlarında benzerlik ile evlilik doyum ve uyumu arasında ilişki bulmuşlardır. Bunun yanı sıra, evlilik doyum ve uyumunun ilişkili olduğı kişilik

benzerliği boyutlarında cinsiyete bağlı farklılığın bulunduğunu gösteren araştırmalar da bulunmaktadır (örn., Fitzpatrick, 2001; O'Rourke ve ark., 2011).

Dışadönüklük boyutunda benzerliğin hem evlilik doyumunu hem de evlilik uyumu, özdisiplin boyutundaki benzerliğin ise sadece evlilik uyumu ile ilişkili olduğunu gösteren bulgularımızın benzer araştırmaların bulgularına göre konumunu tanımlamak oldukça güçtür. Çünkü, bulgularımızın bire bir örtüştüğü herhangi bir araştırma bulunmamaktadır. Örneğin, Nemecek ve Olson'un (1999) özdisiplin boyutunda benzerliğe ilişkin bulgusu araştırmamızla tutarlı iken, nevrotizm ve uyumluluk boyutlarındaki benzerliğe ilişkin bulgusu araştırmamızdan farklılık göstermektedir. Benzer şekilde, O'Rourke ve arkadaşlarının (2011) dışadönüklük ile evlilik doyumunu arasında ilişki bulunduğuna gösteren bulgusu araştırmamızla tutarlı, özdisiplin boyutunda benzerliğe ilişkin bulgusu ise tutarlı değildir. Bu nedenle, bulgularımızın evlilik uyumu ve doyumunu ile bazı kişilik boyutlarında bezerlik bulunduğunu gösteren bazı araştırma bulgularıyla kısmen örtüştüğü söylemek uygun olacaktır.

Hangi boyutta olursa olsun, kişilik benzerliğinin, birçok durumda, en azından çatışma olasılığını azaltarak evlilik uyumuna ve doyumuna katkıda bulunması beklenir. Bununla birlikte, dışadönüklük boyutunda yüksek olan bireylerin sahip oldukları öne sürülen niteliklerin daha az sorunlu ilişkiler kurma açasından daha büyük önem taşıdığı söylenebilir. Schimmack, Oishi, Furr ve Funder (2004) araştırma bulgularının tutarlı bir biçimde dışadönüklüğün öznel iyi oluş halinin güçlü bir yordayıcısı olduğuna işaret ettiğini belirtmekte ve bunun dışadönük bireylerin daha fazla olumlu duygular yaşama eğiliminde olmalarından kaynaklandığını öne sürmektedir. Çiftlerin her ikisinin de olumlu duygular yaşama eğiliminde olmalarının çatışmaların azalmasını sağlayarak evlilik uyumuna katkıda bulunması mümkündür. Dışadönüklük ile ilişkili bulunan özelliklerin aşağı yukarı tümü sosyal açasından olumlu olarak nitelendirilen özelliklerdir. Örneğin, bu boyutta yüksek olan bireyler enerjik, atılgan, konuşkan, eğlenceli, sempatik, arkadaş canlısı gibi sıfatlarla tanımlanmaktadır. Bu özelliklerin tümü sosyal ilişkilere olumlu katkılar yapabilecek özelliklerdir. Bu nedenle, sözü edilen özellikleri paylaşan bireylerin birbirlerine ve evliliklerine daha kolay uyum sağlamaları ve doyum düzeyi yüksek ilişkiler kurmaları yüksek bir olasılık gibi görünmektedir.

Dışadönüklük boyutunda benzerlik daha farklı açılardan da evlilik doyum ve uyumuna katkıda bulunabilir. Örneğin, dışadönük bireylerin kaygı durumlarında sorun odaklı başa çıkma stratejileri kullanma eğilimi gösterdikleri belirtilmektedir (O'Brien ve DeLongis, 1996). Birlikte yaşayan kişiler, gerek kendi aralarındaki sorunları, gerekse günlük yaşamda karşılaştıkları diğer sorunları sağlıklı bir biçimde çözebilmeleri için sorunun ne olduğuna ve nasıl çözülebileceğine ilişkin ortak bir anlayış geliştirme durumundadırlar. Çiftlerden her ikisinin de problem odaklı stratejiler kullanmaya yatkın olmaları, en azından karşılaşılan sorunların çözülmesi için benimsenecek stratejiler konusunda yaşanabilecek olası bir çatışmayı engelleyecektir.

Regresyon analizi sonuçları evlilik uyumuna, dışadönüklük boyutunda benzerliğin yanı sıra, özdisiplin boyutunda benzerliğin de anlamlı katkısının olduğunu göstermiştir. Dışadönüklük gibi, özdisiplin de sosyal açıdan istendik özellikleri kapsayan bir kişilik boyutudur. Sorumluluk, sabır, görevi laikiyle yapma, tedbirli olma, makul olma, düzenli olma, organize olma, yeterlilik özdisiplin boyutuyla ilişkilendirilen özelliklerden bazılarıdır. Sözü edilen bu özellikler, eşler arasındaki benzerlikten bağımsız olarak evlilik uyumuna katkıda bulunabilecek özelliklerdir. Nitekim, evlilik doyumunu ve uyumu ile ilişkili olabilecek kişilik boyutlarını belirlemek amacıyla yürütülen araştırmalar, genellikle, özdisiplin ile uyum ve doyum arasında pozitif yönde bir ilişki bulunduğunu göstermiştir (Shiota ve Levenson, 2007). Özdenetim boyutunda benzerlik açısından değerlendirildiğinde ise, örneğin, sorumluluk sahibi bir bireyin sorumluluk sahibi biriyle ya da üstlendiği görevleri laikiyle yapmaya çalışan bir bireyin üstlendiği görevleri laikiyle yapmaya çalışan biriyle uyumlu bir ilişki içinde olma olasılığının daha yüksek olduğu düşünülebilir. Dolayısıyla, özdisiplin boyutunda benzerliğin evlilik uyumunu yordadığını gösteren bulgumuzun beklendik bir bulgu olduğu söylemek mümkün gibi görünmektedir.

Özdisiplin boyutunda algılanan benzerliğin evlilik uyumunu yordadığı halde evlilik doyumuyla ilişkili olmadığını gösteren bulgumuzun olası bir açıklaması evlilik uyumu ve evlilik doyumunu arasındaki fark çerçevesinde yapılabilir. Bazı araştırmacılar evlilik uyumunun evlilik doyumunu da kapsayan daha geniş bir kavram olduğunu

belirtmektedir. Evlilik doyumu, bireylerin genel olarak evliliklerinden sağladıkları tatmin ve duydukları mutluluk olarak düşünülmektedir. Evlilik uyumu ise eşlerin günlük yaşantıya ve yaşantı içinde değişen koşullara uyum sağlamaları ve belirli bir süre içinde birbirlerine uygun olarak değişim göstermeleridir (Spanier, 1972). Bu değişim çiftlerin birer eş olarak rollerinin ve statülerinin neler olduğu konusunda bir görüş birliğine varmalarını, günlük yaşam faaliyetlerinin nasıl yürütülmesi konusunda ortak bir anlayış geliştirilmesini ve bunlara uygun davranmasını içerir. Bu açıdan değerlendirildiğinde, özdisiplin boyutuyla ilgili olduğu belirtilen sorumluluk, sabır, organizasyon gibi özelliklerin daha çok evlilik uyumunu kolaylaştırıcı işlevlerinin olduğu söylenebilir. Örneğin, sorumluluk boyutunda yüksek olan iki bireyin uyumlu bir birliktelik kurma ve yürütme olasılığı daha yüksektir. Bir ilişkiden sağlanan tatmin ve hissedilen mutluluğun uyumun sağlıklı bir biçimde gerçekleşmesiyle yakından ilişkili olduğu kabul edilirse, özdisiplin boyutuyla ilgili özelliklerin evlilik uyumuna doğrudan, evlilik doyumuna ise dolaylı olarak katkı yaptığı sonucuna varılabilir. Bu nedenle, özdisiplin boyutunda benzerliğin evlilik uyumuyla ilişkisinin anlamlı, evlilik doyumuyla ilişkisinin anlamsız olmasının beklendiği bir bulgu olduğu söylenebilir.

Uyumluluk, nevrotizm ve deneyime açıklık boyutlarında algılanan benzerlik puanları ile evlilik uyum ve doyum puanları arasında anlamlı korelasyonlar bulunmakla birlikte, bu üç boyutta algılanan benzerliğin doyum ve uyumun yordanmasına yaptıkları katkıların anlamlı olmadığı görülmüştür. Uyumluluk boyutu nazik, sevecen, iyi huylu, rekabet yerine uzlaşmayı tercih eden, insanlara güvenen, alçak gönüllü, insanlarla iyi geçinen gibi sıfatlarla ifade edilen kişilik özelliklerini kapsar. Bu özelliklerin tümü hem sosyal açıdan olumlu olarak değerlendirilen hem de doyum ve uyum boyutlarında yüksek olan ilişkiler kurma açısından işlevsel gibi görünen özelliklerdir. Bu tür özellikleri paylaşan iki bireyin kurduğu evliliğin doyum ve uyum düzeyinin yüksek olması beklenir. Bu nedenle, uyumluluk boyutunda algılanan benzerliğin evlilik uyumu ve doyumunun yordanmasına anlamlı bir katkı yapmadığını gösteren bulgumuzun kendi içinde beklenmedik bir bulgu olduğu söylenebilir. Bununla birlikte, uyumluluk boyutunda benzerlik ile evlilik uyumu ve doyumu arasında ilişki bulan araştırmaların (örn., Lutz-Zois ve ark., 2006) yanı sıra, ilişki bulamayan araştırmaların da olması (örn., O'Rourke ve ark., 2011) bu değişkenler arasında bulunması beklenen ilişkinin bazı nedenlerden

dolayı gözlenemeyeceğini göstermektedir. Bu bağlamda akla gelebilecek bir neden örneklemin nitelikleri olabilir.

Nevrotiklik boyutu ile ilgili kişilik özellikleri sosyal açıdan istendik ve olumlu bulunan özellikler değildir. Hüzünlü olma, gerginlik, kaygılı olma, sıklıkla duygusal iniş çıkışlar yaşama, düşüncesizlik gibi kişilik özellikleri bu boyutun temelini oluşturmaktadır. Bu özelliklere sahip iki bireyin evlilik doyum ve uyumlarının düşük olması yüksek bir olasılık gibi görünmektedir. Bu nedenle, nevroitiklik boyutunda algılanan benzerliğin evlilik doyum ve uyumunu yordamadığına ilişkin bulgumuz da, kendi içinde değerlendirildiğinde, beklenmedik bir bulgudur. Ancak, bu bulgumuz nevroitizm boyutunda benzerlik ile evlilik uyumu ve doyum arasında ilişki bulamayan (örn., O'Rourke ve ark., 2011), hatta pozitif yönde ilişki bulan araştırmalarla (örn., Nemecek ve Olson, 1999) birlikte değerlendirildiğinde, nevroitizm boyutunda benzerlik ile evlilik doyum ve uyumu arasında görüldüğünden karmaşık bir ilişki olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Deneyime açıklık boyutunda algılanan benzerliğin evlilik doyum ve uyumunun yordanmasına anlamlı katkısının olmadığını gösteren bulgumuzun da, uyumluluk ve nevroitiklik boyutunda bezerliği ilişkin bulgularımız gibi, beklenmedik bir bulgu olduğu söylenebilir. Deneyime açıklık boyutuyla ilgili olduğu belirtilen maceracı olma, yeniliğe açık olma, yaratıcı olma, sanata ilgi duyma ve benzeri özellikleri paylaşan kişilerin ortak etkinlikler bulma, birlikte maceralara atılma, benzer olaylara karşı benzer tavırlar sergileme ve dolayısıyla uyumlu bir ilişki içinde olma olasılıkları var gibi görünmektedir. Buna rağmen, araştırmamızda deneyime açıklık boyutunda algılanan benzerlik ile evlilik doyum ve uyumu arasında bir ilişki olmadığı görülmüştür. Deneyime açıklık ile evlik doyum ve uyumu arasındaki ilişkilerin incelendiği bazı araştırmaların bulgularıyla (örn., Nemecek ve Olson 1999; O'Rourke ve ark., 2011; Robins ve ark., 2000) örtüşen bu bulgumuz değişik şekillerde açıklanabilir. Örneğin, deneyime açıklık boyutunda yüksek olan kişilerin özellikleri arasında bağımsız olma da yer almaktadır. Bağımsızlık isteği ile evlilik sorumluluklarını yerine getirme gerekliliği bazen eşlerin iç çatışmalar yaşamasına yol açarak evlilik doyumunu olumsuz yönde etkileyebilir.

SONUÇ

Bu araştırmada bireylerin beş faktör kişilik kuramının öngördüğü dışadönüklük, özdisiplin, uyumluluk, nevrotizm ve deneyime açıklık boyutlarında eşleriyle algıladıkları benzerlik ile evlilik doyum ve uyumları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bunun yanı sıra, algılanan benzerlik düzeyi, evlilik doyumunu ve evlilik uyumunda cinsiyet bağlı farklılıkların olup olmadığı ve evlilik doyumunu ve uyumunun yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, evlilik süresi, çocuk sahibi olma/olmama ve evlenme biçimiyle ilişkisinin bulunup bulunmadığı sorularına yanıt aranmıştır.

Katılımcıların evlilik doyum ve uyumlarında çocuk sahibi olup olmamalarına, evlilik doyumlarında ise eğitim düzeylerine bağlı farklılıklar gözlenmiştir. Buna göre çocuk sahibi olmayan katılımcıların evlilik doyum ve uyumları çocuk sahibi olanlardan, üniversite mezunu olmayan katılımcıların evlilik doyumları üniversite mezunu olanlardan daha yüksektir. Bu bulgular çocuk sahibi olma/olmama ile evlilik uyumu ve doyumunu arasındaki ilişkiler konusundaki hipotezimizi desteklerken, aynı zamanda, genel anlamıyla literatürde rapor edilen bulgularla örtüşmektedir. Eğitim düzeyinin evlilik uyumuna ve doyumuna etkisi konusundaki hipotezler ise doğrulanamamıştır.

Yaş, evlilik süresi ve evlenme biçimi ile evlilik doyumunu ve uyumu arasında bir ilişki olmadığı görülmüştür. Benzer şekilde, katılımcıların eşleriyle algıladıkları benzerlik, evlilik doyumunu ve evlilik uyumu düzeylerinde cinsiyete bağlı bir farklılık gözlenmemiştir. Böylelikle, evlilik doyumunu ve uyumunda yaş, evlilik süresi, evlenme biçimi ve cinsiyete bağlı farklılıklarına ilişkin hipotezlerimiz desteklenmezken, algılanan benzerlik düzeyinde cinsiyete bağlı bir farklılığın olmadığını öngören hipotezimiz desteklenmiştir. Hipotezlerimizi destekleyen ve desteklemeyen tüm bulgular literatürdeki bazı araştırma bulgularıyla örtüşürken, bazılarıyla örtüşmemektedir.

Beş faktör kuramının tüm boyutlarında algılanan benzerlik puanları ile evlilik doyumunu ve evlilik uyumu puanları arasında anlamlı pozitif korelasyon olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, beş kişilik boyutunda algılanan benzerliğin evlilik doyumunu ve

uyumunun yordanmasına yaptıkları görelî katkılarının incelemek amacıyla yapılan aşamalı regresyon analizi sonuçları evlilik doyumunun yordanmasına sadece dışadönüklük, evlilik uyumunun yordanmasına ise dışadönüklük ile özdisiplin boyutlarında algılanan benzerliğin anlamlı katkı yaptığını göstermiştir. Bu sonuçlar beş faktör kuramının tüm boyutlarında algılanan benzerliğin evlilik doyumunu ve uyumunu yordayacağını öngören hipotezimizi kısmen desteklemiştir. Bu bulgular evlilik uyumu ve doyumunu ile bazı kişilik boyutlarında benzerlik bulunduğunu gösteren bazı araştırma bulgularıyla kısmen örtüşmektedir.

SINIRLILIKLAR VE ÖNERİLER

Ülkemizde demografik değişkenler ile evlilik uyumu ve doyumunu arasındaki ilişkileri inceleyen araştırma sayısı, yeterli olmasa da, azımsanmayacak düzeydedir. Bir bireysel farklılık değişkeni olarak kişiliğin evlilik uyumu ve doyumunu üzerindeki etkisini inceleyen araştırmalar da bulunmaktadır. Bununla birlikte, ulaşabildiğimiz kadarıyla, evlilik doyum ve uyumunun kişilik benzerliği ile ilişkisini inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu açıdan bakıldığında bu araştırmanın ülkemizdeki evlilik doyum ve uyumu literatüründe önemli bir katkı yaptığı söylenebilir.

Ancak, araştırmamızın bazı sınırlılıklarını olduğunu da belirtmekte yarar vardır. Örneklem, katılımcıların ulaşılabilirliği temelinde oluşturulmuştur. Ayrıca, katılımcı sayısı bu tür bir araştırma için beklenenin altında ve bazı karşılaştırma gruplarında bulunan katılımcı sayısı azdır. Bu nedenle, gerek sayı, gerekse evreni temsil niteliği açısından daha uygun bir örneklemle yürütülecek araştırmaların hem bulgularımızın doğrulanması hem de bilgi birikimine katkı açısından büyük yarar sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmamızın bir başka sınırlılığı evli çiftlerle değil, evli bireylerle yürütülmüş olmasıdır. Evlilik uyum ve doyumunda algılanan kişilik benzerliğinin bazen gerçek benzerlikten daha önemli olduğu kabul gören bir görüş olmakla birlikte, algılanan benzerliğin yanı sıra gerçek benzerliğin de saptanması ve bu iki tür kişilik benzerliğinin evlilik uyumu ve doyumuna yaptığı katkının karşılaştırmalı olarak incelenmesi kişilik benzerliği-uyum ve doyum ilişkisinin doğasının anlaşılmasına katkı yapacaktır. Bu nedenle, kişilik benzerliği-doyum ve uyum ilişkisini evli çiftlerde inceleyen araştırmalara gereksinim vardır.

KAYNAKÇA

- Abbot, D. A. ve Brody G. H. (1985) Relation of child age, gender, and number of children to the marital adjustment of wives. *Journal of Marriage and Family*, 47, 77-84.
- Acitelli, L. K., Douvan, E. ve Veroff, J. (1993). Perceptions of conflict in the first year of marriage:How important are similarity and understanding? *Journal of Social and Personal Relationships*, 10, 5-19.
- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E. ve Wall, S. (1978). *Patterns of attachment. Hills-dale*. NJ Eribaum.
- Alder, E. S. (2010) Age, educational level and length of courtship in relationship to marital satisfaction. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Pacific University, Hillsboro, Oregon.
- Anar, B. (2011). Evli ve çalışan yetişkinlerin toplumsal cinsiyet rolleri ile evlilik doyumu ve iş doyumu ilişkisinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Anjum, M. (2012). *Personality Traits and Marital Adjustment: A Comparative Study of Marital Adjustment Among Working and Non-Working Married Women*. LAP Lambert Academic Publishing.
- Barelds D. P. H. ve Barelds-Dijkstra, P. (2007). Love at first sight or friends first? Ties among partner personality trait similarity, relationship onset, relationship quality, and love. *Journal of Social and Personal Relationships*, 24, 479–496.
- Baumeister, R. F. ve Leary, M. R. (1995). The need to belong: desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation, *Psychological Bulletin*, 117, 497-529.

- Bayraktaroğlu, H. ve akıcı, E. (2013). Factors related with marital adjustment. *Eğitim Araştırmaları-Eurasian Journal of Educational Research*, 53/A, 297-312.
- Benet-Martinez, V., & John, O. P. (1998). Los Cinco Grandes across cultures and ethnic groups: Multitrait-multimethod analyses of the Big Five in Spanish and English. *Journal of personality and social psychology*, 75(3), 729.
- Bernard, J (1972). *The future of marriage*. New York: Bantam Books.
- Beştav, G.F. (2007). Romantik ilişki doyumunu ile cinsiyet, bağlanma stilleri, rasyonel olmayan inançlar ve aşka ilişkin tutumlar arasındaki ilişkilerin incelenmesi. Yayınlanmamış Yksek Lisans Tezi. Hacettepe niversitesi/Sosyal Bilimler Enstits, Ankara.
- Boerner, K., Jopp, D. S., Carr, D., Sosinsky, L., ve Kim, S. K. (2014). “His” and “her” marriage? The role of positive and negative marital characteristics in global marital satisfaction among older adults. *The Journals of Gerontology : Psychological Sciences and Social Sciences*, 69, 579-589.
- Booth, A. ve Edwards, J. N. (1985). Age at marriage and marital instability. *Journal of Marriage and the Family*, 47, 67-75.
- Botwin, M. D., Buss, D. M. ve Shackelford, T. K. (1997). Personalty and mate preferences: Five factors in mate selection and marital satisfaction *Journal of Personality*, 65, 107-136.
- Bouchard, G., Lussier, Y. ve Sabourin, S. (1999). Personality and marital adjustment: utility of the five-factor model of personality. *Journal of Marriage and The Family*. 651-660.

Bradbury, T.N., Fincham, F.D. ve Beach, S.R.H. (2000). Research on the nature and determinants of marital satisfaction: A Decade in review. *Journal of Marriage and The Family*, 62, 964-980.

Brehm, S S., Kassin, S. M. ve Fein, S. (2002). *Social Psychology*. (5.Baskı) New York: Houghton Mifflin Company.

Brehm, S:S. Miller, L. Perlman, D. ve Campbell, S.M. (2001) *Intimate relationship* (3rd. Edition) New York: McGraw-Hill)

Budak, B. (2011). Üniversite öğrencilerinin aşka ilişkin tutumları ve ilişki doyumlarının kişilik özellikleri ile ilişkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi /Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara

Buss, D. M. (1985). Human mate selection. *American Scientist*, 73, 47-51.

Buss, D.M. (1991). Conflict in married couples. personality predictors of anger and upset. *Journal of Personality*, 59, 663-688.

Buss, D. M. (1996). *The evolutionary psychology of human social strategies*. E. Higgins ve A. Kurgkensi (Ed.) *Social psychology: Handbook of basic principles* (s. 3-38). New York: Guilford Pres.

Cihan-Güngör, H. (2007). Evlilik doyumunu açıklamaya yönelik bir model geliştirme. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Claxton, A., O'Rourke, N., Smith, J. Z. ve De Longis, A. (2011). Personality traits and marital satisfaction within enduring relationships: An intra-couple discrepancy approach. *Journal of Social and Personal Relationships*, 29, 375-396.

- Curun, F. (2001). The effects of sexism and sex role orientation on romantic relationship satisfaction. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ortadoğu Teknik Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çağ, P. ve Yıldırım, İ. (2013). Evlilik doyumunu yordayan ilişkisel ve kişisel değişkenler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4, 13-23.
- Çakırlar, A. (2012) Polislerde evlilik uyumunu etkileyen bazı değişkenlerin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Çakmak-Tolan, Ö. (2015). Evlilik uyumunun kişilik özellikleri, ilişkiye dair inançlar ve çatışma çözüm stilleri bağlamında yordanması: Diyarbakır ili örneği. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İnönü Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Çapkın, M. (2012). Romantik kıskançlığın, bağlanma stilleri, benlik saygısı, kişilik özellikleri ve evlilik doyumunu açısından yordanması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Arel Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Çelik, M. (2006). Evlilik doyum ölçeği geliştirme çalışması. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Çukurova Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Adana
- Davidson, B. (1984). A test of equity theory for marital adjustment. *Social Psychology Quarterly*, 47, 36-42.
- De Fruyt, F., McCrae, R. R., Szirmák, Z. ve Nagy, J. (2004). The Five-Factor Personality Inventory as a Measure of the Five-Factor Model Belgian, American, and Hungarian Comparisons with the NEO-PI-R. *Assessment*, 11(3), 207-215.

- Decuyper, M., De Bolle, M. ve De Fruyt (2012). Personality similarity, perceptual accuracy, and relationship satisfaction in dating and married couples. *Personal Relationships*, 19, 128–145,
- Demirkan, S. (2006). Özel sektördeki yöneticilerin ve çalışanların bağlanma stilleri, kontrol odağı, iş doyumunu ve beş faktör kişilik özelliklerinin araştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Digman, J. (1990). Personality structure: Emergence of five factor model. *Annual Review of Psychology*, 41, 417-440.
- Dinna, M. (2005) Marital satisfaction in autonomous and arranged marriage: South African sample. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. University of Pretoria, Pretoria, Güney Afrika.
- Doğan, T. (2013). Beş faktörlü kişilik özellikleri ve öznel iyi oluş. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 14(1), 56-64.
- Duran-Bozkurt, E. (2014). Evli ve çalışan bireylerin tükenmişlik düzeyleri ile evlilik doyumları arasındaki ilişki. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Duman, M. (2012). Mizaç ve karakter özelliklerinin evlilik uyumu ve cinsiyet açısından incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Dyer, W. G. (1962). Analyzing Marital Adjustment Using Role Theory. *Marriage and Family Living*, 24, 371-375.

- Eiden, R. D., Teti, D. M. ve Corns, K. M. (1995). Maternal working models of attachment, marital adjustment, and the parent-child relationship. *Child Development, 66*, 1504-1518.
- Erberek. E., Beştepe, E., Akar, H., Alpkan, L. ve Erdamlar, N. (2005). cinsellik ve çift uyumu arasındaki ilişki: Üç grup evli çiftte karşılaştırılmalı bir çalışma. *Düşünen Adam, 18*(2), 72-81.
- Erişti, A. (2010). Bağlanma stilleri, kişilik özellikleri ve evlilik uyumu arasındaki ilişki. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Eysenck, H.J. (1980). Personality, marital satisfaction ve divorce. *Psychological Reports, 47*, 1235-1238.
- Eysenck, H. J. ve Wakefield, J. A. (1981). Psychological factors as predictors of marital satisfaction. *Advances in Behaviour Research and Therapy, 3*,151-192.
- Fan, C. S. ve Lui, H. (2004). Extramarital affairs, marital satisfaction, and divorce: Evidence from Hong Kong. *Contemporary Economic Policy, 22*, 442-452.
- Feeney, J. A. (2002). Attachment, marital interaction, and relationship satisfaction: A diary study. *Personal Relationships, 9*, 39-55.
- Feldman, R.S. (1989). *Adjustment applying psychology in a complex world*. USA: McGraw-Hill.
- Fışıloğlu, H. (2001). Consanguineous marriage and marital adjustment in Turkey. *The Family Journal 9*, 215-222.

- Fıfıloğlu, H. ve Demir, A. (2000). Applicability of the dyadic adjustment scale for measurement of marital quality with Turkish couples. *European Journal of Psychological Assessment*, 16, 218-241
- Fidanoğlu, O. (2007). Evlilik uyumu ile eşlerin somatizasyon dőzeyleri arasındaki ilişki ve diğer sosyodemografik değişkenler açısından karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yőksek Lisans Tezi. Marmara Őniversitesi /Sağlık Bilimleri Enstitőső, İstanbul.
- Figueredo, A. J. Sefcek, J. A. ve Jones, D. N. (2006). The ideal romantic partner personality. *Personality and Individual Differences* 41, 431–441.
- Fitzpatrick, N.Y. (2001). Marital and personality. Yayınlanmamış Doktora Tezi. School of Psychology.
- Fowers, B. J. (1991). His and her marriage: A multivariate study of gender and marital satisfaction. *Sex Roles*, 24, 209-221.
- Gattis, K. S., Berns, S., Simpson, L. E. ve Christensen, A. (2004). Birds of a feather or strange birds? Ties among personality dimensions, similarity, and marital quality. *Journal of Family Psychology*, 18, 564-574.
- Gaunt, R. (2006). Couple similarity and marital: Are similar spouses happier? *Journal of Personality*, 74, 1401-1420.
- Gilovich, T., Keltner, D. ve Nisbett, R. E. (2006). *Social Psychology*. New York: W.W. Norton & Company.
- Girgin, B. (2007). Beş faktör kişilik modelinin iş yerinde duygusal tacize (mobbing) etkileri. Yayınlanmamış Yőksek Lisans Tezi. Dumlupınar Őniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitőső, Kőtahya.

- Glenn, N. D. ve McLanahan, S. (1982). Children and marital happiness: A further specification of the relationship *Journal of Marriage and Family*, 44, 63-72.
- Goldberg, L. R. (1990). An alternative "Description of personality": The Big-Five factor structure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59, 1216-1229.
- Goldberg, L. R. (1993) The structure of phenotypic personality traits. *American Psychologist*, 48, 26-34.
- Goel, S., Narang, D. K. (2012). Gender Differences in Marital Adjustment, Mental Health and Frustration Reactions during Middle Age. *Journal of Humanities and Social Science*, 1, 42-49.
- Gül, S. (2012). *Türkiye'de Kadın Sığınmaevleri: Erkek Şiddetinden Uzak Yaşama Açılan Kapılar mı?*. İstanbul: Bağlam.
- Hatfield, E., Greenberger, E., Traupmann, J., ve Lambert, P. (1982). Equity and sexual satisfaction in recently married couples. *Journal of Sex Research*, 18, 18-32.
- Hazan, C. ve Shaver, P.R. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 53, 511-524.
- Hawkins, J.L. (1968). Association between companionship, hostility and marital satisfaction. *Journal of Marriage and the Family*, 30, 647-650.
- Hayward, M.D. ve Zhang, Z. (2006). Gender, the marital life course, and cardiovascular disease in late midlife. *Journal of Marriage and Family*, 68 (3), 639-657.
- Henry, N. J., Berg, C. A., Smith, T. W. ve Florsheim, P. (2007). Positive and negative characteristics of marital interaction and their association with marital satisfaction in middle-aged and older couples. *Psychology and aging*, 22, 428.

- Heyman, R. E., Sayers, S. L. ve Bellack, A. S. (1994). Global marital satisfaction versus marital adjustment: An empirical comparison of three measures. *Journal of Family Psychology*, 8, 432-446.
- Hirschberger, G., Srivastava, S. Marsh, P., Cowan C.P. ve Cowan, P. A. (2009). Attachment, marital satisfaction, and divorce during the first fifteen years of parenthood. *Personal Relationships*, 16, 401-420.
- Holland, A.S. ve Roisman, G.I. (2008). Big Five Personality Traits and relationship quality: self-reported, observational and physiological evidence. *Journal of Social and Personal Relationship*, 25(5), 811-829.
- Jackson, J. B., Miller, R. B., Oka ve Henry, M. (2014). Gender differences in marital satisfaction: A Meta-analysis. *Journal of Marriage and Family*, 76, 105-129.
- Jaisri, M ve Joseph, M. I. (2013). Marital Adjustment and Emotional Maturity among Dual-Career Couples *Guru Journal of Behavioral and Social Sciences*, 1, 77-84.
- Javanmard, G. H. ve Garagozlu, R. M. (2013). The study of relationship between marital satisfaction and personality characteristics in Iranian families. *Social and Behavioral Sciences*, 84, 396-399.
- John, O. P., & Srivastava, S. (1999). The Big Five trait taxonomy: History, measurement, and theoretical perspectives. *Handbook of personality: Theory and research*, 2(1999), 102-138.
- Jose, O. ve Alfons, V. (2007) Do demographics affect marital satisfaction? *Journal of Sex and Marital Therapy*, 33, 73–85
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2010). *Günümüzde İnsan ve İnsanlar*. İstanbul: Evrim Yayınları.

- Karney, B.R. ve Bradbury, T.N. (1995). The longitudinal course of marital quality and stability: a review of theory, method and research. *Psychological Bulletin*, 118, 3-34.
- Kelly, E.L. ve Conley, J.J. (1987). Personality and compatibility: A prospective analysis of marital stability and marital satisfaction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 27-40.
- Kinnunen, U. ve Feldt, T. (2004). Economic stress and marital adjustment among couples: analyses at the dyadic level. *European Journal of Social Psychology*, 34, 519-532.
- Kurdek, L. A (1999). The nature and predictors of the trajectory of change in marital quality for husbands and wives over the first ten years of marriage. *Developmental Psychology*, 35, 1283-1296.
- Lafçı, P. (2014). Evli bireylerin aşka ilişkin tutumları ile evlilik uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi /Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Larson, J.H., ve Holman, T.B. (1994). Predictors of marital quality and stability. *Family Relations*, 43, 228-237
- Lee, G. R. (1977). Age at marriage and marital satisfaction: A multivariate analysis with implications for marital stability. *Journal of Marriage and the Family*, 39, 493-504.
- Levenson, R. W, Carstensen, L. L ve Gottman, J. M. (1993). Long-Term marriage: Age, gender, and satisfaction. *Psychology and Aging*, 8, 301-313.
- Levy-Shiff, R. (1994). Individual and contextual correlates of marital change across the transition to parenthood. *Developmental psychology*, 30(4), 591-601.

- Luo, S. ve Klohnen, E. C. (2005). Assortative mating and marital quality in newlyweds: a couple-centered approach. *Journal of personality and social psychology*, 88, 304.
- Lutz-Zois, C. J., Bradley, A. C., Mihalik, J. L. ve Moormen-Eavers, E. R. (2006). Perceived similarity and relationship success among dating couples: An idiographic approach. *Journal of Social and Personal Relationships*, 23, 865-880.
- MacDonald, G., & Leary, M. R. (2005). Why does social exclusion hurt? The relationship between social and physical pain. *Psychological bulletin*, 131(2), 202.
- Malouff, J. M., Thorsteinsson, E., Schutte, N.S. Bhullar, N. ve Rooke, S. E. (2010). The five-factor model of personality and relationship satisfaction of intimate partners: A meta-analysis. *Journal of Research in Personality*, 44, 124-127.
- McCrae, R. R., ve Costa, P. T, Jr. (1985). Updating Norman's "adequate taxonomy": Intelligence and personality dimensions in the natural language and in questionnaires. *Journal of Personality and Social Psychology*, 49, 710-721.
- McCrae, R. R., ve Costa, P. T, Jr. (1987). Validation of the five-factor model of personality across instruments and observers. *Journ Personality and Social Psychology*, 52, 81-90.
- McCrae, R.R. ve Costa, Jr. P.T. (1997). Personality trait structure as a human universal. *American Psychologist*, 52, 509.
- McGovern, J.M. ve Meyers, S.A. (2002) Relationships Between Sex-Role Attitudes, Division of Household Tasks, and Marital Adjustment. *Contemporary Family Therapy*, 24 , 601-608.
- Maslow, A.H. (1968). *Toward a psychology of being*. New York: Van Nostrand.

- Madathil, J. ve Benschoff, J. M. (2008). Importance of marital characteristics and marital satisfaction: A comparison of Asian Indians in arranged marriages and Americans in marriages of choice. *The Family Journal, 16*, 222-230.
- Medling, J. M. ve Mc Carrey, M. (1981). Marital Adjustment over Segments of the Family Life Cycle: The Issue of Spouses' Value Similarity. *Journal of Marriage and Family, 43*, 195-203.
- Meltzer, A. L., McNulty, J.K., Jackson, G. ve Karney, B. R. (2014). Sex differences in the implications of partner physical attractiveness for the trajectory of marital satisfaction. *Journal of Personality and Social Psychology, 106*, 418–428.
- Milevsky, A. (2004). Perceived parental marital satisfaction and divorce. *Journal of Divorce & Remarriage, 41*, 115-128.
- Nelson, S. K., Kushlev, K., English, T., Dunn, E.W. ve Lyubomirsky, S. (2013). In defense of parenthood children are associated with more joy than misery. *Psychological Science, 24*, 3-10.
- Nemecek ve Olson (1999). Five-factor personality and marital adjustment. *Social Behavior and Personality: An International Journal, 27*, 309-317.
- Nichols, W. (2005). *The first years of marital commitment. Handbook of couples therapy*. New Jersey: Hoboken.
- Nilforooshan, P., Ahmadi, A., Fatehizadeh, M., Abedi, M.R. ve Ghasemi, V. (2013). How adult attachment and personality traits are related to marital quality. *Europe's Journal of Psychology, 9(4)*, 783-797.

- O'Brien, T. B. ve DeLongis, A (1996). The Interactional Context of Problem-, Emotion-, and Relationship-Focused Coping: The Role of the Big Five Personality Factors. *Journal of Personality*, 64, 774-813.
- O'Rourke, N., Claxton A., Chou P. H., Smith J. Z. ve Hadjistavropoulos T. (2011). Personality trait levels within older couples and between-spouse trait differences as predictors of marital satisfaction. *Aging and Mental Health*, 15, 344-353.
- Özaydınlık, Ş. (2014). Evli çiftlerin evlilik uyumu ile kişilik özellikleri ve romantik ilişkilerindeki sosyal ilginin incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi /Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özgüven, İ.E. (2001). *Ailede iletişim ve yaşam*. Ankara:PDREM.
- Öztürk, C.Ş. ve Arkar, H. (2014). Evli çiftlerde evlilik uyumu ve cinsel doyum arasındaki ilişkiler. www.literatursempozyum.com, 1(3), 16-24.
- Özügürlü, K. (1985). *Evlilik raporu*, İstanbul: Altın Kitaplar.
- Richard, L.S., Wakefield, J.A. ve Lewak, R. (1990). Similarity of personality variables as predictors of marital satisfaction: a Minnesota Multiphasic Personality Inventory (MMPI) item analysis. *Pearson Individ Diff*, 11, 39-43.
- Robins, R. W., Caspi, A. ve Moffitt, T. E. (2000). Two personalities, one relationship: Both partners' personality traits shape the quality of their relationship. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79, 251–259.
- Rollins, B. C. ve Feldman, H. (1970). Maritalsatisfactionoverthefamily life circle. *Journal of MarriageandFamily*, 32, 20-28.
- Rusbult, C. E. (1980). Commitment and satisfaction in romantic associations: A test of the investment model. *Journal of Experimental Social Psychology*, 16, 172-186.

- Rusbult, C. E. (1983). A longitudinal test of the investment model: The development (and deterioration) of satisfaction and commitment in heterosexual involvements. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45, 101-117.
- Rusbult, C. E., Martz, J. M. ve Agnew, C.R. (1998).The Investment Model Scale: Measuring commitment level, satisfaction level, quality of alternatives, and investment size. *Personal Relationships*, 5, 357-391.
- Russell, R .J. H. ve Wells, P.A. (1991). Personality similarity and quality of marriage. *Personality and Individual Differences*, 12, 407-412
- Schimmack, U., Oishi, S., Furr, R.M. ve Funder, D.C. (2004). Personality and life satisfaction: A facet- level analysis. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 30, 1062-1075.
- Schumm, W. R., Webb, F. J. ve Bollman, S. R. (1998) Gender and marital satisfaction: data from the National Survey of Families and Households. *Psychological Report*, 83, 319-327.
- Shachar, R. (1991) His and her marital satisfaction: The double standard. *Sex Roles*, 25, 451-467.
- Shek, D.T. L. (1995). Gender differences in marital quality and well-being in Chinese married adults. *Sex Roles*, 32, 699-715.
- Shiota, M. N. ve Levenson, R. W. (2007) Birds of a feather don't always fly farthest: Similarity in big five personality predicts more negative marital satisfaction trajectories in long-term marriages. *Psychology and Ageing*, 22, 666-675.
- Somer, O. ve Goldberg, L.R. (1999). The structure of Turkish trait- descriptive adjectives. *Journal of Personality and Social Psychology*, 76, 431.

- Somer, O., Korkmaz, M. ve Tatar, A. (2002). Beş Faktör Kişilik Envanterinin Geliştirilmesi-I: Ölçek ve Alt Ölçeklerinin Oluşturulması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 17, 21- 33.
- Spanier, G.B. (1972). Romanticism and marital adjustment. *Journal of Marriage and the Family*, 34, 481-487.
- Spanier, G.B. (1976). Measuring dyadic adjustment: New scales for assessing the quality of marriage and similar dyads. *Journal of Marriage and Family*, 38, 15-28.
- Spanier, G.B. ve Lewis, R.A. (1980). Marital quality: A review of the seventies. *Journal of Marriage and The Family*. 42, 825-839.
- Srivastava,S.(2015). *Measuring the Big Five Personality Factors*.
<http://psdlab.uoregon.edu/bigfive.html>
- Şendil, G., & Korkut, Y. (2008). Evli çiftlerdeki çift uyumu ve evlilik çatışmasının demografik özellikler açısından incelenmesi. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 28, 15-34.
- Şimşek, Ç. (2014). Polis memurlarının evlilik doyumları, ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların ve cinsiyet rollerinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Tan, H. (1976). Psikolojik danışma ve evlilik sorunları. *İstanbul Üniversitesi Tıbbi Psikoloji Çalışmaları*, 12, 97-113.
- Taşköprü, M. (2013). Evlilik doyumu ile problem çözme becerileri, stresle başa çıkma ve evlilik süresi arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Bilim Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Taylor, S.E., Peplau, L.A. ve Sears, D.O. (2006). *Social Psychology* (12. Ed.) New Jersey: Prentice-Hall.
- Terveer, E. M. ve Wood, N. D. (2014). Dispositional optimism and marital adjustment *Contemporary Marriage Therapy, 36*, 351-362.
- Tezer, E. (1986). Evli eşler arasındaki çatışma davranışları: Algılama ve doyum. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Thibaut, J.W. ve Kelley, H.H. (1959). *Social psychology of groups*. New York: Willey.
- Tidwell, N. D., Eastwick, P. W. ve Finkel, E. J. (2013). Perceived, not actual, similarity predicts initial attraction in a live romantic context: Evidence from the speed-dating paradigm. *Personal Relationships, 20*, 199–215.
- Ting-Tomey, S. (1983) An analysis of verbal communication patterns in high and low marital adjustment groups. *Human communication Research, 9*, 306-319.
- Tozkoparan, G. (2013). Beş faktör kişilik özelliklerinin çatışma yönetim tarzlarına etkisi: yöneticiler üzerinde yapılan bir araştırma. *Ekonomik ve Sosyal Araştırma Dergisi, 9(2)*, 189-231.
- Tucker, J. M. ve Horowitz, J. E. (1981). Assesment of factors in marital adjustment. *Journal of behavior assesment, 3*, 243-252.
- Tufan-Çetin, B. (2010). Evlilik doyumunun bazı değişkenlere göre yordanması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi/Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

- Tüfekçi-Hoşgör, E. (2013) Evli çiftlerin öfke ifade tarzları ile evlilik uyumunun incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Twenge, J. M. ve Baumeister, R. F. (2005). Social exclusion increases aggression and self defeating behavior while reducing intelligent thought and prosocial behavior. D. Abrams, M. A. Hogg, ve J. M. Markus, (Ed.). *The social psychology of inclusion and exclusion* (s.25-46). New York: Psychology Press.
- Twenge, J. M., Campbell, W. K. ve Foster, C. A. (2003). Parenthood and marital satisfaction: A Meta-Analytic Review. *Journal of Marriage and Family*, 65, 574-583.
- Vanessche, S., Swicegood, G. ve Matthijs, K. (2013). Marriage and children as a key to happiness? Cross-national differences in the effects of marital status and children on well-being. *Journal of Happiness Studies*, 14, 501-524.
- Vanlaningham, J. ve Johnson, D. R. (2001). Marital happiness, marital duration, and the u-shaped curve: Evidence from a five-wave panel study. *Social Forces*, 79, 1313-1341.
- Walster, E., Walster, G. W. ve Berscheid, E. (1978). *Equity: Theory and research*. Boston: Allyn ve Bacon.
- Wilkie, J. R., Ferre, M. M. ve Ratcliff, K. S. (1998). Gender and fairness: Marital satisfaction in two-earner couples. *Journal of Marriage and the Family*, 577-594.
- Wong, S. ve Goodwin, R. (2009). Experiencing marital satisfaction across three cultures: A qualitative study *Journal of Social and Personal Relationships*, 26, 1011-1028.

- Xiaohe, X. ve Whyte, M. K. (1990). Love matches and arranged marriages: A Chinese replication *Journal of Marriage and Family*, 52, 709-722.
- Yalçın, H. (2014). Evlilik uyumu ile sosyodemografik özellikler arasındaki ilişki. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3, 250-261.
- Yeşiltepe, S.S. (2011). Öğretmenlerin evlilik uyumlarının psikolojik iyi oluş ve bazı değişkenler açısından incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Yıldız, A. (2013). Anne baba tutumları ile evlilik doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Fatih Üniversitesi/Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

EKLER

EK-1 Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formu

Bu çalışmada, evli çiftlerin evlilik uyumlarında ve evlilik doyumlarında etkili olduğu düşünülen bazı faktörler araştırılmaktadır. Sizden İstenilen, anketleri size uygun olduğunu düşündüğünüz şekilde cevaplamanızdır. Anketlerde elde edilen veriler toplu olarak değerlendirilecektir. Cevaplarınız yalnızca araştırma amacıyla kullanılacak ve kesinlikle gizli tutulacaktır. İçtenlikle vereceğiniz cevaplar ve yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Psk. Dan. Özgür Seyfi

DENLİ

- 1.) Cinsiyetiniz: Erkek () Kadın ()
- 2.) Yaşınız:
- 3.) Kaç yaşında Evlendiniz?:.....
- 4.) Kaç aylık/yıllık evlisiniz?:.....
- 5.) Çocuğunuz var mı?.....
- 6.) En son mezun olduğunuz eğitim kurumu
 İlkokul () Ortaokul () Lise ()
 Ön lisans () Lisans () Yüksek Lisans () Doktora ()
- 7.) Görücü usulü ile mi evlendiniz? Evet () Hayır ()
- 8.) Eşinizle evlenmeden önce kaç ay/yıl flört ettiniz?

EK-2 İLİŞKİ DOYUM ÖLÇEĞİ (İDÖ)

Aşağıdaki sorular yaşamakta olduğunuz romantik ilişkinin doyumunu ölçmek amacıyla tasarlanmıştır. Lütfen her ifadenin size uygunluğunu 7 dereceli ölçek üzerinden değerlendirip, sizin durumunuzu en iyi ifade eden kısmı işaretleyiniz.

1. Eşiniz ihtiyaçlarınızı ne kadar iyi karşılıyor?

Hiç karşılamıyor (1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	Çok iyi karşılıyor (7)

2. Genel olarak ilişkinizden ne kadar memnunsunuz?

Hiç memnun değilim (1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	Çok memnunuz (7)

3. Diğerleri ile karşılaştırıldığında ilişkiniz ne kadar iyi?

Çok daha kötü (1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	Çok daha iyi (7)

4. İlişkinize hiç başlamamış olmayı ne sıklıkla istiyorsunuz?

Hiçbir zaman (1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	Her zaman (7)

5. İlişkiniz ne dereceye kadar sizin beklentilerinizi karşılıyor?

Hiç karşılamıyor (1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	Çok iyi karşılıyor (7)

6. Eşinizi ne kadar seviyorsunuz?

Hiç Sevmiyorum (1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	Çok seviyorum (7)

7. İlişkinizde ne kadar problem var?

Hiç Yok (1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	Çok Var (7)

EK-3 ÇİFTLER UYUM ÖLÇEĞİ

	Her Zaman	Hemen Hemen Her Zaman	Zaman Zaman	Arasıra	Nadiren	Hiçbir Zaman
16. Ne sıklıkla boşanmayı, ayrılmayı ya da ilişkinizi bitirmeyi düşünür ya da tartışsınız?						
17. Ne sıklıkla siz veya eşiniz kavgadan sonra evi terk edersiniz?						
18. Ne sıklıkla eşinizle olan ilişkinizin genelde iyi gittiğini düşünürsünüz?						
19. Eşinize güvenir misiniz?						
20. Evlendiğiniz için pişmanlık duyar mısınız?						
21. Ne sıklıkla eşinizle münakaşa edersiniz?						

29. Aşağıdaki ilişkinizdeki farklı mutluluk düzeyleri gösterilmektedir. Orta noktadaki "mutlu" birçok ilişkide yaşanan mutluluk düzeyini gösterir. İlişkinizi genelde değerlendirdiğinizde ilişkinizi en iyi şekilde belirtecek olan seçeneği lütfen işaretleyiniz.

Aşırı Mutsuz [] Oldukça Mutsuz [] Az Mutsuz [] Mutlu [] Oldukça Mutlu [] Aşırı Mutlu [] Tam Anlamıyla Mutlu []

EK-4 BEŞ FAKTÖR ENVANTERİ (BFE)

Aşağıda kişilik özellikleri ve kişisel davranışlarla ilgili 44 madde bulunmaktadır. Her maddeyi dikkatlice okuyunuz. Maddelerde yazan ifadelerle açısından “sizin” ve “eşinizin” ne derece **Benzer/Farklı** olduğunuzu uygun bulduğunuz kutucuğa (x) ile işaretleyiniz. Lütfen maddeleri boş bırakmayınız.

	Tamamen Farklıyız	Farklıyız	Kısmen Benzeriz	Benzeriz	Tamamen Benzeriz
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1. Konuşkanlık					
2. Başkalarının kusurlarını bulmaya eğilimli olma					
3. Bir işi eksiksiz yapmak					
4. Depresif ve hüzünlü olmak					
5. Orijinal, yeni fikirler üretmek					
6. Mesafeli olmak					
7. Yardımsever, bencil olmayan					
8. Özensiz olabilen					
9. Rahat, stresle iyi bas eden					
10. Birçok farklı konuya meraklı					
11. Enerji dolu					
12. Başkalarıyla ağız dalası başlatan					
13. Güvenilir bir çalışan					
14. Gergin olabilen					
15. Yaratıcı zekâsı olan, derin düşünen					
16. Heyecan ve coşku yaratan					
17. Bağışlayıcı bir yapıya sahip					
18. Düzensiz olmaya eğilimli					
19. Çok endişelenen					
20. Hayal gücü zengin					

	Tamamen Farklıyız	Farklıyız	Kısmen Benzeriz	Benzeriz	Tamamen Benzeriz
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
21. Sessiz kalmaya eğilimi olan					
22. İnsanlara genellikle güvenen					
23. Tembelliğe meyilli					
24. Duygusal açıdan dengeli, kolay kolay üzülmeyen					
25. Yaratıcı					
26. Girişken bir kişiliğe sahip					
27. Soğuk ve kayıtsız olabilen					
28. Bir işi bitirmeden bırakmayan					
29. Duygusal iniş ve çıkışlar yaşayan					
30. Sanatsal ve estetik deneyimlere değer veren					
31. Bazen utangaç ve tutuk					
32. Hemen hemen herkese karşı nazik ve düşünceli					
33. İşleri etkin, verimli yapan					
34. Gergin durumlarda sakin kalan					
35. Rutin işler yapmayı tercih eden					
36. Dışadönük, sosyal					
37. Zaman zaman başkalarına karşı kabalaşan					
38. Plan yapan ve onları uygulayan					
39. Kolayca heyecanlanan					
40. Düşünmekten ve fikirlerle oynamaktan hoşlanan					
41. Sanatsal ilgileri az olan					
42. Başkaları ile işbirliği yapmaktan hoşlanan					
43. Dikkati kolay dağılan					
44. Sanat, müzik ve edebiyat konusunda çok bilgili					

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler:

Adı Soyadı : Özgür Seyfi DENLİ

Doğum Yeri : Diyarbakır

Eğitim Durumu:

Lisans Öğrenimi : Hacettepe Üniversitesi, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik

Yüksek Lisans Öğrenimi: Ufuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

Bilimsel Faaliyetleri :

İş Deneyimi:

Stajlar :

Projeler : Elektrik Dağıtım Sektöründe İş Gücü Ölçme ve Değerlendirme

Çalıştığı Kurumlar : Özel Ceceli Okulları, MEB Kocatepe İlkokulu, TEDAŞ Genel Müdürlüğü

İletişim:

E-posta Adresi: odenli@hotmail.com

Tarih :/...../2016